

Odpiranje energetskega trga je v naše vrste prineslo potrebo po uvedbi številnih sprememb, pri čemer bo poleg organizacijskih verjetno še najtežja tista v razmišljanju. Dejstvo je namreč, da je doslej bilo poslovanje elektrogospodarstva bolj ali manj določeno z elektroenergetsko bilanco in z njo povezanim vrednostnim planom, ki je praktično do zadnje drobtinice natančno določal razrez prisluženega

kolača. Podjetja pa so nato s svojo rezino skušala narediti čim več, pri čemer jim je večinoma uspelo pokriti zgolj minimalne potrebe in zakrpati tisto, kar je že ogrožalo nemoteno poslovanje. Bistvenega vpliva na svoj finančni položaj v takšnih razmerah nekakšnega modificiranega planskega gospodarstva pa podjetja pravzaprav niso imela. Nato je praktično čez noč postalo vse drugače. Električna energija je postala blago in zgodil se je trg, ki s sabo prinaša tudi nove ekonomske kategorije in povsem drugačen način poslovanja. Poleg tega se bo treba spopasti tudi s konkurenco iz tujine, ki je rasla v povsem drugačnih gospodarskih okoliščinah in ima s trgom bistveno bolj bogate izkušnje. Na prvi pogled se zato zdi, da slovensko elektrogospodarstvo čaka povsem neenakopravna, če ne celo nemogoča tekma z evropskimi velikani.

A tako se zdi zgolj na prvi pogled, saj če pogledamo odpiranje evropskega energetskega trga поблиže, hitro ugotovimo, da imajo tudi tam precej težav in da so tudi številne zahodnoevropske države še vedno v nekakšnem prehodnem obdobju, v katerem mrzlično iščejo najboljše rešitve. Zato pri iskanju našega odgovora na izzive trga ne bi smeli pozabiti, da v svojih vrstah vendarle imamo ogromno strokovnega znanja, ki se lahko povsem enakopravno kosa z evropsko in svetovno elito. Ne nazadnje je tu tudi dejstvo, da je elektrogospodarstvo prek povezav v strokovnih organizacijah že dolgo let v združenih Evropi in da gre bolj zato, da teh izkušenj nismo znali bolje unovčiti tudi doma. Skratka, pot na trg bo precej olajšana, če se bomo znali pogledati v ogledalo in na podlagi njegove podobe tudi določiti dejansko lastno vrednost.

IZDAJATELJ

Elektro-Slovenija, d.o.o.

UREDNIŠTVO

Glavni in odgovorni urednik: Brane Janjić
Novinarja: Minka Skubic, Miro Jakomin
Adrema: Tomaž Sajevec
Lektorica: Darinka Lempl
Naslov: NAŠ STIK, Hajdrihova 2,
1000 Ljubljana, tel. (01) 474 30 00
faks: (01) 474 25 02
e-mail: brane.janjić@eles.si

ČASOPISNI SVET

predsednik Ervin Kos (DEM), podpredsednica
Ida Novak Jerele (NEK), Majda Kovačič
(El. Gorenjska), Nataša Toni (TE-TOL),
Jana Babič (SEL), Jadranka Lužnik (SENG),
Gorazd Pozvek (TEB), Franc Žgalin (TET),
mag. Violeta Irgl (El. Ljubljana), Danica
Mirmik (El. Celje), Jelka Orožim Kopše (El.
Maribor), Neva Tabaj (El. Primorska), Nino
Maletič (EGS-RI Maribor), Drago Skornšek
(TES), Janez Zadavec (ELES), Marko Smole
(IBE), Danila Bartol (ELMV), Joško Zabavnik
(Informatika), Drago Papler (predstavnik
stalnih dopisnikov).

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana

OBLIKOVANJE

Peter Žebre

GRAFIČNA PRIPRAVA

MAXILINE d.o.o. Ljubljana

TISK

DELO TISKARNA d.d., Ljubljana

NAŠ STIK

je vpisan v register časopisov pri RSI
podšt. 746. Po mnenju urada
za informiranje št. 23/92 šteje NAŠ STIK
med izdelke informativnega značaja.
NAŠ STIK je brezplačen.
Naklada 7.500 izvodov

Prihodnja ševilka Našega stika
izide 30. oktobra 2001.
Prispevke zanjo lahko pošljete
najpozneje do 19. oktobra 2001.

NASLOVNICA

Foto Peter Žebre

ISSN 1408-9548

www.eles.si

ZARADI VEČJEGA POVPRAŠEVANJA PREDČASNO ODPRTJE TRGA

Naš trg z električno energijo se bo tuji konkurenci odprl že 1. januarja 2002, torej leto prej, kot je sprva predvideval energetska zakon. Poglavitni razlog za to gre iskati v julija potrjeni indikativni elektroenergetski bilanci za obdobje od leta 2002 do 2006. Iz nje je namreč razvidna precejšna rast porabe električne energije, poleg tega naj bi v drugi polovici naslednjega leta Hrvaška znova začela prevzemati polovico proizvodnje NE Krško. Takšne porabe pa domače elektrarne ne morejo pokriti.

Kot je na avgustovski tiskovni konferenci povedal minister **Janez Kopač**, se je ministrstvo odločilo za odpiranje trga leto prej, kot predvideva zakonodaja, z namenom, da postopno in nadzorovano sprosti uvoz električne energije za slovenske porabnike. S tem pa hkrati zagotovi manjkajoče količine električne energije s pomočjo tuje konkurence, ki naj bi prinesla nižje cene električne energije na slovenskem trgu. Poleg tega bodo lahko že januarja naše elektrarne izvažale električno energijo na tuje trge in s tem ustvarjale boljše poslovne rezultate. Do konca septembra bosta v sodelovanju z MOP-op vse potrebne ukrepe za dolgoročno zagotovitev zanesljive oskrbe z električno energijo pripravila Eles kot upravljalec preno-

snega omrežja in Borzen kot organizator trga. Tako je bil avgusta že objavljen dvostopenjski razpis za dostop do tujih prenosnih omrežij za uvoz električne energije, ki bo pomenil razdelitev uvoznih kvot. Predvidoma septembra pa naj bi bil objavljen še razpis za dostop do tujih prenosnih omrežij za izvoz električne energije oziroma razdelitev izvoznih kvot. Po besedah državnega sekretarja za energetiko **dr. Roberta Goloba** se je država odločila za dvostopenjski razpis, da bi dosegla zastavljene cilje in preprečila morebitne špekulativne poteze z električno energijo. Ti bodo lahko v prehodnem obdobju nastopali le kot zastopniki in ne trgovci. »Na razpisu za uvoz bodo lahko sodelovali vsi upravičeni odjemalci, ki bo-

do električno energijo porabili za svoje potrebe, hkrati pa bodo imeli sklenjene pogodbe za nakup in dostop do omrežij. Enako bo veljalo pri izvozu. Tudi tu bodo morali imeti slovenski proizvajalci električne energije ali njihovi pooblašteni zastopniki sklenjene predpogodbe. S tem bomo izbrali tiste, ki čim ceneje uvažajo in čim dražje izvažajo omejene kvote na podlagi sprejete bilance,« je nadaljeval sekretar. Zbiranje ponudb za uvoz bo trajalo do konca septembra, za izvoz pa naj bi se končalo oktobra. Glavni kriterij pri uvozu bo najnižja ponujena cena za slovenske porabnike in najvišja ponujena cena za slovenske proizvajalce, pri čemer Ministrstvo za okolje in prostor sledi temeljnemu cilju ustvarjanja kar največjih narodnogospodarskih učinkov ter transparentnemu pregledu nad delovanjem trgovanja z električno energijo. Uvozna kvota za naslednje leto znaša 1200 GWh in za isto leto izvozna približno 1400 GWh. Kot je omenil minister mag. Janez Kopač, doslej kakšnega velikega zanimanja slovenskih porabnikov, ki imajo več kot 41 kW priključne moči in lahko izbirajo svojega dobavitelja električne energije, ni bilo. Edini upravičeni odjemalec, ki se je zanimal za uvoz, je bil Talum Kidričevo. Je pa trenutno na trgu precej presežkov električne energije, pri čemer je za slovenske kupce še zlasti zanimiva električna energija iz Češke in Bosne.

SLOVENIJA V PRIHODNJE UVOZNIK ENERGIJE

Zaradi napovedanega predčasnega odprtja trga, ki je v veliki meri posledica dejstva, da naj bi Hrvaška v drugi polovici leta 2002 znova začela prevzemati električno energijo iz Krškega, je moral nekaj načrtovanih dejavnosti pospešiti tudi Eles, pri čemer je v prvi vrsti šlo za pripravo analize trga z upoštevanjem nekaterih novih elementov. Eles je tako opravil analizo gibanja porabe za naslednje petletno obdobje oziroma do leta 2006, ki je potrdila, da bo Slovenija že v prihodnjem letu postala uvoznik električne energije. Poraba distribucijskih odjemalcev namreč narašča s povprečno 3-odstotno rastjo na leto, v letu 2002 pa pričakujemo tudi vključitev nekaterih novih velikih odjemalcev, pri čemer gre še posebej omeniti Talum z dodatnih 60 MW

za potrebe novih proizvodnih zmogljivosti. Eles je zato pripravil tudi načrt, kako bomo to povečano povpraševanje v Sloveniji pokrivali in po sklepu vlade tudi javni razpis za oddajo prenosnih poti za uvoz električne energije v prihodnjem letu. Skratka, pravi direktor Elesa **mag. Vekoslav Korošec**, zaradi spremenjenih razmer je Eles nekatero dejavnosti, ki bi jih sicer moral izpeljati tudi drugače, le nekoliko pospešil. Pri tem gre posebej poudariti, da je Eles vse dosedanje naloge, povezane z odpiranjem energetskega trga, opravil zelo kakovostno, kar so potrdili tudi priznani strokovnjaki iz tujine, ter da uresničevanje teh nalog ne poteka nič počasneje kot v drugih evropskih državah. Na vprašanje, kako je s lastniškim deležem Elesa pri nekaterih velikih odjemalcih in odprtjem trga, glede na to, da je po evropskih smernicah takšno lastništvo nesprejemljivo, pa mag. Vekoslav Korošec odgovarja, da dolgoročno Eles nikakor ne more ostati večinski lastnik teh podjetij, saj gre za konflikt interesov in bo to vprašanje treba rešiti čim prej oziroma še pred popolnim odprtjem trga ali konkretnije najpozneje prihodnje leto. Vlada je pred kratkim tudi že imenovala strokovno komisijo za prodajo Taluma, pri čemer bo Eles zastopal načelo, da se ga proda čim boljše in del kupnine vrne v Eles, saj je ta do lastniškega deleža prišel na račun poravnave neplačanih obveznosti za dobavljeno električno energijo. Podobna strategija pa velja tudi v primeru TDR – Metalurgije in lastniškega deleža v holdingu slovenskih železarn.

DRAVSKE ELEKTRARNE IZPELJALE NOTRANJO REORGANIZACIJO

Kaj pomeni predčasno odprtje trga za osrednje podjetje proizvodnega holdinga Dravske elektrarne iz Maribora, smo povprašali direktorja **Ivana Kralja**, ki je v zvezi s tem dejal, da je glede na vsakdanje spremembe odločitev v zvezi s prihodnjo organizirano holdinga in s tem vpletenostjo njihovega podjetja težko dati konkreten odgovor. Je pa vsekakor na dlani, da so se evropske države odpiranja trga lotile bolj premišljeno, pri čemer so imele na razpolago tudi veliko več časa in tudi izkušenj z zunanjim trgovom. Drugače pa so v Dravskih elek-

trarnah že pred sprejetjem sklepa o ustanovitvi velikega holdinga postopno izpeljali notranjo reorganizacijo podjetja in organiziranost skušali čim bolj prilagoditi tržnim zahtevam. Pri tem so po združevanju posameznih proizvodnih enot v minulem letu, ki so bile prvotno organizirane kot samostojne temeljne organizacije, pozneje kot združenje dveh in nato treh elektrarn, predvsem sledili načelu združevanja posameznih del, ki so bila pred tem razdrobljena po teh enotah. Tako so pod enotno vodenje združili strojno in elektro vzdrževanje, vpeljali enotno pripravo dela za vse podjetje in sprejeli druge ukrepe, ki zagotavljajo boljši nadzor nad dogajanjem in deli na Dravski verigi. V Dravskih elektrarnah tudi poudarjajo, da se bodo s končno prenovo vseh elektrarn precej zmanjšale tudi potrebe po vzdrževanju, s čimer bo mogoče dodatno racionalizirati delo in dolgoročno zmanjšati stroške. Sicer pa so omenjeni ukrepi že prinesli prve rezultate in dravski model organiziranosti bi lahko z določenimi modifikacijami uporabili tudi po združitvi vseh slovenskih hidroelektrarn, pri čemer pa bo po besedah Ivana Kralja moralo priti do delitve dela in tudi izmenjave izkušenj, saj so si elektrarne na treh slovenskih rekah po svojih značilnostih precej različne. Kot že rečeno, pa je o tem, kaj se bo zgodilo po popolnem odprtju trga, glede na še vedno veliko število neznanank mogoče bolj ali manj le ugibati, pri čemer ima Slovenija določene naravne danosti, ki imajo velik vpliv na proizvodnjo električne energije. Zaradi tega, pravi Ivan Kralj, tudi povprečna proizvodna cena, ki jo bomo lahko ustvarili v holdingu, ne bo preveč privlačna za tuje kupce in bo zato treba razmišljati o tem, kako dodatno racionalizirati proizvodnjo oziroma celo o postopnem zaprtju nerentabilnih elektrarn, kot so to že pred leti denimo storili Avstrijci. Vsekakor pa gre za proces, ki bo boleč za celotno gospodarstvo in bo zato treba posamezne korake še dobro pretehtati.

NI NEVARNOSTI ZA MONOPOLIZACIJO V DISTRIBUCIJI

V Gospodarskem interesnem združenju distribucije električne energije (kratko GIZ distribucije) je težišče

NEPRIČAKOVANI ENOLETNI PRESKOK

Po energetskega zakonu naj bi se naš trg z električno energijo odprl tuji konkurenci januarja 2003. Temu primerno so se organizirala in pripravljala tudi podjetja elektrogospodarstva. Potem pa je prišla vmes napoved o ponovnem prevzemu polovice električne energije, proizvedene v NEK, s strani hrvaškega partnerja in večji domači odjem. Potrebna je bila hitra akcija. Državi oziroma Ministrstvu za okolje in prostor ali, bolje rečeno, nekdanjemu Ministrstvu za gospodarstvo so bili še v svežem spominu dogodki s konca lanskega leta, ko je trgovanje z elektriko pripeljalo k odstavitvi takratnega direktorja Elesa Vitoslava Türka. Da bi zaradi napovedanega primanjkljaja električne energije preprečili nekontrolirano trgovanje, visoke cene kWh in temu primerne zaslužke trgovcev, se je Ministrstvo za okolje in prostor zato leto prej lotilo postopne in nadzorovane sprostitev uvoza električne energije za slovenske porabnike in izpeljalo dvostopenjski razpis za uvozne in izvozne kvote. S tem bo trg nadzorovan in možnost špekulacij manjša. Seveda pa predčasno odpiranje pomeni stisko s časom za pripravo na trg našim proizvajalcem, distributerjem in ne nazadnje tudi resnim trgovcem. Tudi zato bo verjetno na poti do odprtega trga narejenih malce več napak. Posebno tam, kjer gredo na trg vsestransko premalo pripravljeni. Trg ni samo trženje in prodaja elektrike, je celovit proces prenove podjetij z obratovalnih, vzdrževalnih, organizacijskih in kadrovskih vidikov. Za vse to pa je slabe pol leta premalo časa, še posebej zato, ker bodo ponekod spremembe tako radikalne. Tam, kjer je bila že zdaj racionalizacija večja in organizacija dela ustrežnejša, bo prehod manj boleč. Tu je sedaj izziv za naše vodilne garniture, kakšno ozračje bodo znale ustvariti v podjetjih, s kakšno strokovnostjo razpolagajo pri organizaciji dela, kako dobro poznajo procese dela, kako so doma v ekonomiji in predvsem kakšno strategijo ima posamezno podjetje v celoti in v posameznih delih. Pri tem pa ne gre pozabiti, da velikega pomena človeških virov tudi trg ne odpravlja.

delovanja v novejšem času predvsem na reševanju problematike prilagajanja novim vsebinam in nalogam na podlagi energetskega zakona, pojasnjuje predsednik **Peter Petrovič**. O tem so intenzivno razpravljali tako v skupščini GIZ-a distribucije kot v pristojnih delovnih skupinah in komisijah, še posebej v času prelomnih datumov, kot sta bila 15. april in 15. julij. Ker se bo slovenski energetski trg za tujo konkurenco začel odpirati že v začetku leta 2002, so v javnih distribucijskih podjetjih Elektro Ljubljana, Elektro Maribor, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska v zadnjem času še bolj intenzivirali potrebne dejavnosti. V GIZ-u distribucije so temeljito proučili razpis glede kriterijev za sklepanje pogodb o dostopu do prenosnega omrežja za prenos električne energije iz uvoza v letu 2002, ki ga je 24. avgusta objavil Eles. Še posebej so proučili tretji člen razpisa, po katerem lahko pravico dostopa do prenosnega omrežja za prenos električne energije pridobijo le upravičeni odje-

malci, ki uvažajo električno energijo za lastne potrebe in imajo s tujim dobaviteljem podpisano predpogodbo za nakup električne energije v letu 2002. Ko so v GIZ-u distribucije pozvali Eles za razlago omenjenega člena, jim je ta pojasnil, da ne izpolnjujejo vseh pogojev in se ne morejo prijaviti na razpis. Ker distributerji po tem tolmačenju ne morejo biti neposredno udeleženi v razpisu, so zaustavili tovrstne dejavnosti. Vendar pa se tem času že pripravljajo na nove razpise, ki bodo sledili v prihodnje. In kako je s kritičnim odzivom nekaterih upravičenih odjemalcev in Urada za varstvo konkurence na nameravano združevanje distribucijskih podjetij? Kot pojasnjuje Peter Petrovič, je bil njihov namen v javnosti napačno razumljen. Že lani so distributerji podpisali pismo o nameri, ki ni vsebovalo nobenih zamisli o združevanju v višjo tvorbo organiziranosti. V bistvu je šlo le za namero, da bi se na podlagi tedaj znanih razmer in predvidevanj o slovenskem trgu pogovorili, kako bi lahko pod najugodnejšimi

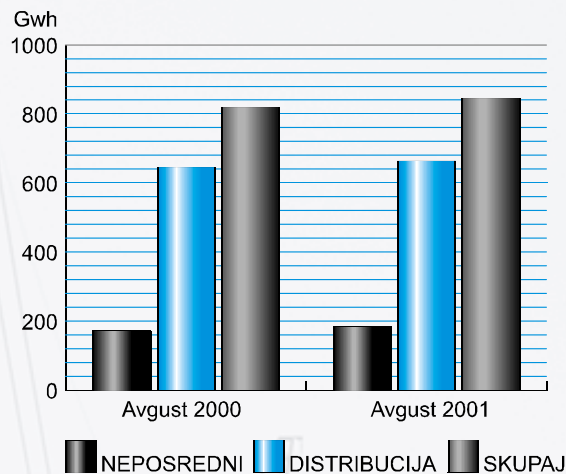
pogoji skupaj nabavljali električno energijo. Čeprav so se distributerji odzvali na poziv omenjenega urada, še do danes niso prejeli nobene razlage oziroma odgovora. Skratka, v distribuciji nikakor ni bilo in tudi ni govora o kaki novi monopolizaciji. Gre predvsem za iskanje skupnih možnosti pri nabavi električne energije, na trženjskem področju pa za sodelovanje pri izmenjavi strokovnih mnenj in izkušenj. Sicer pa trenutno v distribucijskih podjetjih potekajo intenzivne dejavnosti za pripravo ustreznih konceptov trženja, predvsem ponudb in pogodb za dobavo električne energije do konca leta.

**MINKA SKUBIČ
BRANE JANJČIČ
MIRO JAKOMIN**

proizvodnja in oskrba

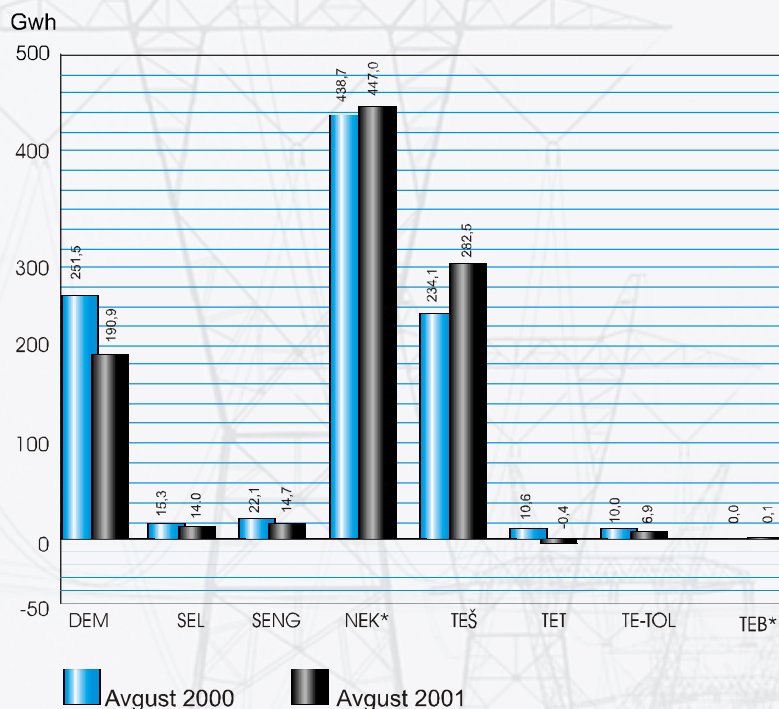
POLETNI SKOK PORABE

Po rahlem junijskem padcu porabe električne energije je ta julija in avgusta spet poskočila, saj smo julija v Sloveniji porabili 882 milijonov kilovatnih ur oziroma za 4,9 odstotka več električne energije kot isti mesec leta 2000, avgustovska poraba pa je z doseženimi 848,8 milijona kilovatnih ur lanske primerjalne rezultate preseгла za 3,3 odstotka. Julija se je še zlasti povečal odjem distribucijskih podjetij, ki so lanske rezultate preseгла kar za 6,5 odstotka, avgusta pa je bil odjem obeh velikih skupin, neposrednih odjemalcev in distribucijskih podjetij, precej uravnotežen. Sicer pa tudi ti podatki potrjujejo, da poraba električne energije v Sloveniji počasi, a vztrajno narašča in se tudi letos blizu 2 do 3-odstotni rasti na letni ravni.

ELEKTRARNE USPEŠNO SLEDIJO POVPRÁŠEVANJU

Dolgo sušno obdobje, ki je Slovenijo pestilo vse poletje, se ni preveč poznalo pri proizvodnji hidroelektrarn, saj se predvsem Drava kot naš največji proizvajalec hidroenergije napaja v avstrijskem visokogorju, kjer pa na srečo suša ni tako huda. Tako so hidroelektrarne julija v omrežje poslale 336,5 milijona kilovatnih ur oziroma še vedno za 7,2 odstotka več kot v istem času lani. Avgusta pa je bil nato izkupiček že manjši, in sicer je skupna proizvodnja hidroelektrarn dosegla le 219,6 milijona kilovatnih ur oziroma je znašala kar 24 odstotkov manj kot avgusta lani. Izpad proizvodnje v poletnih mesecih smo zato nadomeščali predvsem z večjo proizvodnjo v termoelektrarni Šoštanj, ki je julija v omrežje oddala 249,6 milijona kilovatnih ur (13,3 odstotka več kot lani) in avgusta 282,5 milijona kilovatnih ur (20,7 odstotka več). Skupna proizvodnja vseh proizvodnih objektov je tako še vedno zadoščala za pokritje vseh potreb, nekaj električne energije pa smo lahko tudi izvozili.

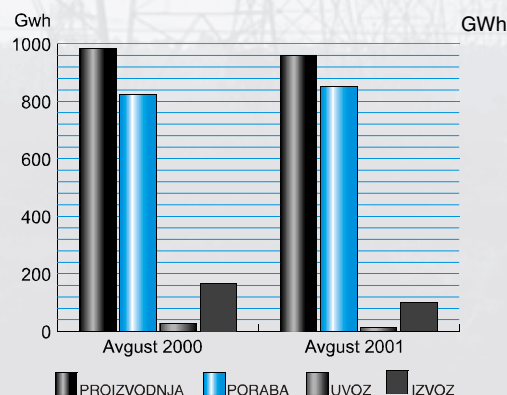

* upoštevana je celotna proizvodnja NEK

* TEB - topla rezerva v sistemu

PO OSMIH MESECIH 2-ODSTOTNA RAST

V prvih osmih letošnjih mesecih smo v Sloveniji porabili že 7 milijard 60,1 milijona kilovatnih ur električne energije, kar v luči primerjalnih podatkov z istim obdobjem lani pomeni 2-odstotno rast porabe. V tem obdobju smo v hidro, termo in jedrski elektrarni Krško proizvedli 8 milijard 483,4 milijona kilovatnih ur električne energije in tako lanske rezultate presegli za dobrih 11 odstotkov, dejansko dosežena proizvodnja pa je bila v tem času tudi za 3,2 odstotka višja od pričakovanj, zapisanih v letošnji elektroenergetski bilanci. Precej ugodni so tudi zunanjetrgovinski podatki, saj nam je do konca avgusta na tuje uspelo prodati milijardo 771,4 milijona kilovatnih ur (za 64,8 odstotka več kot lani), uvoz za potrebe nemotenega obratovanja sistema pa je s 559,2 milijona kilovatnih ur ostal na približno isti ravni kot leta 2000.

Razpis za uvoz električne energije v letu 2002 je prvi korak k popolnemu odprtju slovenskega energetskega trga.

Foto Miro Jakomin

ELES **RAZPIS ZA UVOZ ELEKTRIČNE ENERGIJE V LETU 2002**

Ker je analiza trga pokazala, da bo Sloveniji v prihodnjem letu primanjkovalo električne energije, je vlada Elesu naložila, da izpelje vse potrebne ukrepe za zagotovitev zanesljive oskrbe Slovenije z električno energijo ali natančneje, da izvede javni razpis za dostop do prenosnega omrežja za uvoz električne energije v letu 2002. Ker gre za novost v doseganju poslovanju, je Eles ob objavi razpisa konec avgusta sklical tudi tiskovno konferenco, na kateri so vodilni predstavniki podjetja podrobneje pojasnili razloge in namen samega razpisa.

Ker je predvideno, da bo ob rešitvi spora v zvezi z nuklearno elektrarno Krško hrvaško elektrogospodarstvo v drugi polovici prihodnjega leta začelo znova prevzemati svojo polovico elektrike, in ob dejstvu, da poraba v povprečju narašča 2 do 3 odstotke na leto, bo treba v prihodnjem letu za zadostitev vseh potreb uvoziti 799 GWh električne energije oziroma približno 7 odstotkov vse potrebne energije. V primerjavi z drugimi državami naj to ne bi niti bilo veliko, saj te v povprečju po besedah direktorja GJS Upravljanje prenosnega omrežja mag. Milana Jevšenaka uvažajo okrog 10 odstotkov energije,

sosednja Hrvaška pa celo 35 odstotkov. Sicer pa je bilo rečeno, da je glavni namen omenjenega razpisa, da se na pregleden in nepristranski način in z namenom doseganja najugodnejše cene električne energije za končne porabnike še naprej zagotovi zanesljiva oskrba z električno energijo. In kaj pravzaprav prinaša razpis? Z oddajo vloge za dostop do omrežja si lahko upravičeni odjemalci izključno za lastne potrebe pri tujem dobavitelju za leto 2002 zagotovijo pasovni odjem električne energije. Vlogi, ki jih bo Eles zbiral do 28. septembra do 9. ure, morajo biti priloženi dokaz o izpolnjevanju pogoja upravičenega odjemalca, izvornik predpogodbe s tujim dobaviteljem in izračun cene električne energije. Na podlagi oddanih vlog pa bo nato upravljalec omrežja določil uvozne kvote za posameznega prosilca, in to po kriteriju najnižje cene, kar drugače rečeno pomeni, da bodo dostop do omrežja glede na tehnične omejitve dobili tisti odjemalci, ki si bodo zagotovili najugodnejše cene.

BRANÉ JANJIC

DEM **ZDRUŽENE ELEKTRARNE** **SPOSOBNE SAME IZPELJATI** **GRADNJO**

Glede na to, da je v zvezi z gradnjo spodnjesavske verige bilo v zadnjem

času tudi precej vprašanj v smislu, ali je holding sploh sposoben izpeljati gradnjo, smo se z istim vprašanjem obrnili tudi na direktorja Dravskih elektrarn Ivana Kralja. Kot nam je dejal, se je to vprašanje kot tudi vprašanje holdinga v zadnjih mesecih precej spolitiziralo, pri čemer je bilo slišati tudi mnenja, da Mariborčani nimajo izkušenj z novogradnjami. Take trditve pa nikakor ne držijo, saj Dravske elektrarne že od gradnje Zlatoličja, Formina in prenove Fale, pa tudi pozneje v okviru prve faze prenove treh elektrarn, delajo z lastnimi kadri, pri čemer gre za večje tovrstne objekte tudi v evropskem merilu. »Pri tem gre poudariti,« pravi Ivan Kralj, »da smo vsa dela do zdaj izpeljali v skladu z načrtovanimi roki in v okviru finančnega načrta oziroma celo z manjšimi stroški, kot je bilo sprva načrtovano. Poleg tega so Dravske elektrarne zavedajoč se, da je od gradnje nove Fale preteklo precej časa, pred začetkom obnove Mariborskega otoka, Dravograda in Vuzevnice, zaposlile večje število mladih kadrov, ki so se med prvo fazo prenove dodatno izšolali in usposobili za obratovanje z najsodobnejšo opremo. Ta skupina je pri iskanju tehničnih rešitev pokazala tudi precej kreativnosti in pridobljene sposobnosti bi vsekakor lahko s pridom izrabili tudi v primeru Spodnje Save. Skratka, Dravske elektrarne nedvomno imajo dobro usposobljeno strokovno in

projektno skupino, pri čemer ne trdim, poudarja Ivan Kralj, da bi lahko spodnjesevsko verigo v celoti gradili sami. Prepričan pa sem, da bi lahko združeni hidraši zagotovo sestavili kakovosten strokoven tim, ki bo kos temu projektu.« Študija, ki so jo v zvezi s tem opravili že pred časom, je tudi pokazala, da so Dravske elektrarne, v primeru, da se jim prizna celotna amortizacija, ta projekt z manjšimi posojili tudi finančno sposobne izpeljati. Ker pa je bila v zadnjih letih glede tega projekta stroka postavljena bolj na stran in se politična kopja glede tega vprašanja še naprej lomijo, bo po mnenju Ivana Kralja mogoče v najboljšem primeru s konkretno gradnjo resno začeti šele v drugi polovici prihodnjega leta.

BRANE JANJČIČ

SEDEŽ HOLDINGA PODPIRAMO SELITEV

Prenekateri izmed nas je že toliko let v elektrogospodarstvu in je preživel že toliko reorganizacij, da ga nič več ne more presenetiti. Zagotovo vse niso bile usodne, kot je zadnja, ker so bile družbeno ekonomske razmere drugačne. Pa vendarle je opaziti, da se v nekaterih okoljih teže sprijaznijo s spremembami in trgom, ki je tu, in da jih izkušnje nič ne naučijo.

Poučen je primer izpred desetletja, ko je obstajal sozd EGS s sedežem v Mariboru in dvema sektorjema na Štajerskem in dvema v Ljubljani. Sozd je deloval vse do reorganizacije, ko so vodilni hoteli na vsak način zadržati sedež v Mariboru. Posledica je bila ustanovitev podjetja Eles v Ljubljani in EGS r.i. v Mariboru. Rezultat pa sta bila šibak Eles v razvojnem delu in investicijah - ti sektorji so bili v okviru sozda v Mariboru - in, milo rečeno, stagnacija EGS r.i. v Mariboru. Danes pred odpiranjem trga je vidno podobno zavzemanje za sedež in pozabljanje na vsebino dela. Vendar pa tovrstno sprejemanje odločitev vlade ni povsod enako. V marsikateri naši elektrarni so vzeli ustanavljanje holdinga kot izziv. Pravi čas so organizirali strokovne skupine delavcev, ki so se takoj aktivno vključile v pripravo temeljev za ustanovitev holdinga slovenskih elektrarn. Za delovanje delovnih skupine so dobili konsenz pri vodstvih pod-

AVGUSTA NIČELNA INFLACIJA

Cene življenjskih potrebščin so letošnjega avgusta kljub številnim podražitvam v povprečju ostale nespremenjene, tako da smo po podatkih Statističnega urada Slovenije imeli ničelno inflacijo. Sicer pa tudi v minulih letih avgustovska inflacija ni bila med najvišjimi, saj je bila denimo lani le 0,3-odstotna, v letih 1995 in 1996 pa smo bili celo priča negativne rasti cen osnovnih potrebščin. Drugače pa smo v prvih osmih letošnjih mesecih v Sloveniji imeli 5,1-odstotno rast cen življenjskih potrebščin, stopnja inflacije na letni ravni pa je dosegla 8,5 odstotka. In kaj pravi podrobnejši avgustovski pregled? Najbolj so se podražili obvezno avtomobilsko zavarovanje (za 9,3 odstotka), časopisi (za 7,6 odstotka), poštna storitve (za 4,9 odstotka) in sveže meso (za 4,4 odstotka), najbolj pa pocenili tekoče gorivo (za 5,5 odstotka), zaradi razprodaj tudi obleka in obutev ter zaradi pestre ponudbe še sadje in zelenjava.

Dnevnik, 1. september

V TALUMU KMALU NOVE PEČI

Gradnja nove elektrolize v Talumu Kidričevo teče po sprejetih časovnih načrtih in jih celo nekoliko prehiteva, saj so v novi stavbi že začeli montažo novih elektrolitskih peči, čeprav je bilo to sprva predvideno za začetek oktobra. Tako vse kaže, da bodo lahko nove peči zagnali že februarja ali marca, to je kakšne tri mesece pred prvotnim rokom. Celotna naložba je ocenjena na 106 milijonov tolarjev, vendar pa bodo po besedah direktorja Taluma Danila Toplaka, če bodo dela še naprej potekala s sedanjim tempom, lahko na račun hitrejšega začetka proizvodnje prihranili do deset odstotkov predvidenih sredstev. Z novimi zmogljivostmi bodo lahko sedanjo proizvodnjo primarnega aluminija povečali za 55 odstotkov, prav za toliko bo večja tudi letna proizvodnja vseh izdelkov iz aluminija, za 34 odstotkov bodo večje tudi livarniške zmogljivosti, v podjetju pa bo delo našlo tudi 30 novih delavcev.

Delo, 18. september

PROSTORA LE ŠE ZA TRI LETA

Konec lanskega leta je bilo v bazenu za izrabljeno jedrsko gorivo shranjenih 594 gorivnih elementov. Na voljo je še 228 pozicij, od tega jih je 121 rezerviranih za shranjevanje celotne reaktorske sredice, kar pomeni, da je prostih le še 107 mest, kar zadostuje za tri leta obratovanja jedrske elektrarne Krško. Zato v NEK že načrtujejo preureditev sedanjega bazena, tako da bo v njem mogoče shraniti vse izrabljeno gorivo do predvidenega konca obratovanja nuklearke leta 2023. Sicer pa se počasi polni tudi skladišče s srednje in nizkoradioaktivnimi odpadki, čeprav so v minulih letih z različni metodami precej zmanjšali njihov volumen. Po programu agencije za radioaktivne odpadke naj bi do leta 2005 bila potrjena lokacija za trajno odlagališče teh odpadkov, samo odlagališče pa zgrajeno najpozneje do leta 2010.

Dnevnik, 18. september

JULJSKI ZASLUŽKI TUDI REALNO VIŠJI

Zaposleni v podjetjih, družbah in organizacijah v Sloveniji so za letošnje julijsko delo v povprečju prejeli 210.116 tolarjev bruto plače, kar je bilo za 0,4 odstotka več kot mesec prej in za 10,3 odstotka več kot leto prej. Ker so se v istem obdobju cene življenjskih stroškov zvišale za 8,8 odstotka, so bile dejansko zaslužene plače brez upoštevanja dajatev realno višje od primerljivih lanskih za 1,4 odstotka. Zanimiv pa je tudi podatek o gibanju plač v primerjavi z gibanjem tečaja marke, saj številke pravijo, da smo letos avgusta v denarnice pospravili za 0,2 odstotka več denarja kot mesec prej ter za 4,5 odstotka oziroma 50 nemških mark več kot avgusta lani.

Delo, 19. september

PIREDIL BRANE JANJČIČ

jetja. To pravočasno sprejetje izziva je bilo vidno predvsem tam, kjer nikoli niso imeli pomislekov pred centrom moči in so vedno znali svoje delo strokovno utemeljiti. Pravzaprav so vedno znali pravi čas kovati vroče železo. Pomembna se jim zdi vsebina dela, oblika pa je drugotnega pomena. Tudi zato podpiramo selitev sedeža holdinga. Naj gre ta v Šoštanj, ki je na pol poti med Ljubljano in Mariborom! Tam je sedež moči, in to v MW.

MINKA SKUBIC

ELEKTRO GORENJSKA NA 4. SKUPŠČINI SPREJETE VSE TOČKE

V četrtek, 30. avgusta 2001 je bila 4. skupščina delniške družbe Elektra Gorenjske. Na dnevnem redu so bile naslednje točke, ki so bile vse tudi sprejete: sprejem letnega poročila za leto 2000 in sprejem sklepa o ugotovitvi in pokritju izgube, sprejem temeljev poslovne politike družbe za leto 2001, imenovanje revizijske družbe za leto 2001, odpoklic člana nadzornega sveta in imenovanje novega člana nadzornega sveta, predstavnik delničarjev, sprejem sprememb in dopolnitev statuta družbe in sprejem sklepa o višini sejin nadzornega sveta družbe. Direktor mag. Drago Štefe je delničarjem predstavil poslovanje v preteklem letu in plan za letošnje leto. Čeprav je trend rezultatov poslovanja v preteklih letih vzbujal upanje, da bo v letu 2000 konec izgub, se to ni zgodilo. Izguba je bila že planirana, uspeh pa je to, da je bila dosežena izguba v višini 931 milijonov za tretjino nižja od načrtovane. Podobna je slika v letošnjem letu. Premajhen delež, ki ga iz končne cene električne energije dobi distribucija, se odraža tudi v temeljih poslovne politike Elektra Gorenjske.

Za pooblaščen revizijsko družbo je bila po nasprotnem predlogu delničarja Republike Slovenije imenovana revizijska družba Deloitte & Touche. Odpoklican je bil član nadzornega sveta g. Alojz Saviozzi in do konca mandatne dobe nadzornega sveta izvoljena ga. Marijana Mali. Statut je bil usklajen z energetskim zakonom, usklajena je bila dejavnost s standardno klasifikacijo dejavnosti in razširjene določbe o postopku imenovanja uprave. Sprejeta je bila tudi

nova višina sejnine za nadzorni svet, ki za predsednika znaša 40.000 tolarjev neto za sejo, za člana pa 35.000 tolarjev neto.

MAJDA KOVAČIČ

ELEKTRO CELJE NOVE RAZMERE ZAHTEVAJO TRŽENJSKA ZNANJA

Kot je povedal direktor Peter Petrovič, v javnem distribucijskem podjetju Elektro Celje za zdaj še niso uvedli nobene neposredne organizacijske tvorbe za dejavnost trženja. Res pa je, da o tem precej razmišljajo v zadnjem času, ko končujejo reorganizacijo podjetja v skladu z energetskim zakonom in podzakonskimi akti. Gre predvsem za razmišljanja o možnostih tržnega nastopa, vezanega na vrsto električne energije in na način dobave upravičenim odjemalcem. Pred kratkim so se odločili za javni poziv, s katerim iščejo zainteresirane kadre za organizacijsko tvorbo trženja. V

Peter Petrovič, direktor delniške družbe Elektro Celje.

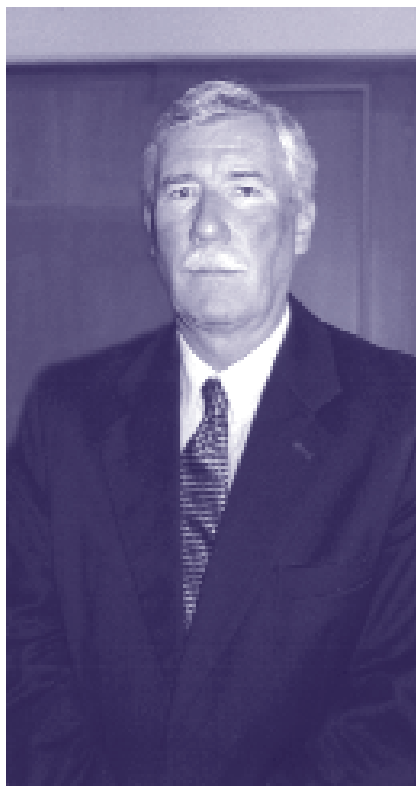

Foto Miro Jakomin

podjetju je sicer dovolj ljudi, ki obvladajo elektroenergetske dejavnosti, manjka pa kadrov, ki bi poleg tega obvladovali tudi trženje v pogledu marketinga, animiranja kupcev, sklepanja pogodb itd. Rešitev problema vidijo predvsem v dveh smereh: v to dejavnost naj bi usmerili tiste ljudi v hiši, ki že študirajo komercialno stroko in so zainteresirani za delovanje na področju trženja. Drugo možnost pa vidijo v združitvi strokovnih potencialov zunanjih institucij, ki imajo ustrezna trženjska znanja, nimajo pa elektroenergetskih znanj (doslej so opravili že nekaj informativnih pogovorov). Glede vprašanja o reševanju investicijskih problemov pa je Peter Petrovič pojasnil, da so lani imeli na voljo le 1 milijardo 240 milijonov tolarjev odmerjenih sredstev, skupaj z najetim kreditom, kar za uresničitev nujnih projektov v Elektro Celju nikakor ne zadostuje. Ker se situacija tudi letos ni bistveno izboljšala, bodo po predvidevanjih do konca leta uresničili le 60 ali 70 odstotkov nujno potrebnih del. Sicer pa v tem času že pripravljajo investicijski program za naslednje leto. Problem investiranja naj bi skušali rešiti v okviru pogovorov z Agencijo za energijo, in sicer s pridobitvijo večjih sredstev z omrežnino.

MIRO JAKOMIN

ELEKTRO MARIBOR OBLIKOVANJE TRŽNE PONUDBE ŠE NI MOGOČE

Po informacijah, ki so jih prejeli na podlagi javnega razpisa glede kriterijev za sklepanje pogodb o dostopu do prenosnega omrežja za prenos električne energije iz uvoza v letu 2002, gre za omejen uvoz električne energije, in še to samo enega dela, to je pasovne energije, je povedal Bojan Horvat, direktor sektorja za trženje v javnem distribucijskem podjetju Elektro Maribor. Glede na razpisane količine električne energije in zastavljeno dinamiko bi se načeloma lahko prijaviili, po drugi strani pa obstajajo tudi razlage, da to ni mogoče, ker gre v razpisu za energijo, namenjeno končnemu uporabniku - upravičenemu odjemalcu. Kot pojasnjuje Bojan Horvat, ima Elektro Maribor kot distribucijsko podjetje tudi status upravičenega odjemalca, in sicer za tiste

Foto Miro Jakomin

Bojan Horvat, direktor sektorja za trženje v delniški družbi Elektro Maribor.

odjemalce, ki so v skupini tarifnega odjema, pri čemer sedaj prihaja do različnih pogledov. Dejansko oblikovanje ponudbe, ki bi bila tržno sprejemljiva, to je predvsem trženje s pasovno, dnevno, nočno in urno električno energijo, v dosedanjem letošnjem obdobju ni bilo omogočeno. S tem so povezane težave, ki nastopajo pri konkretnih pogovorih s tistimi upravičenimi odjemalci oziroma poslovnimi partnerji, ki pričakujejo bistvene spremembe pri ceni električne energije (količine nad 500 tisoč kilovatnih ur). V Elektro Mariboru trenutno potekajo dejavnosti za izdelavo ponudb za dobavo električne energije do konca leta, v končni fazi pa je tudi priprava pogodbe za dobavo in pogodbe za dostop do distribucijskega omrežja. Poleg tega priprav-

ljajo tudi koncept trženja in drugih tovrstnih dejavnosti, kjer gre predvsem za segmentacijo kupcev glede na njihove karakteristike in količine odjema. Večidel so že razdelali osnovne kriterije, ki temeljijo na trenutno znanih dobavnih pogojih in cenah električne energije. Kmalu naj bi dobili preliminarno ponudbo proizvajalcev električne energije za prihodnje leto in na tej podlagi izdelali ponudbe za vse kategorije njihovih upravičenih odjemalcev.

MIRO JAKOMIN

ELEKTRO LJUBLJANA KOMISIJA NI UGODILA ZAHTEVKOM PO REVIZIJI POSTOPKA

Po besedah Vincenca Janše, direktorja javnega distribucijskega podjetja Elektro Ljubljana, je sklep državne revizijske komisije glede oddaje javnega naročila po dvostopenjskem javnem razpisu za dobavo tehnološke opreme distribucijskega centra vodnja Elektra Ljubljana skluden z namenom podjetja po oblikovanju sodobnega DCV, ki bo ustrezal energetskega zakonu in podzakonskim uredbam. Državna revizijska komisija namreč s sklepom ni ugodila zahtevkom po reviziji postopka, ki sta ga zoper sklep naročnika, da v celoti razveljavi postopek oddaje tega javnega naročila, vložila Elektronabava in C&G iz Ljubljane. Sprejem sklepa naročnika Elektra Ljubljana o razveljavitvi postopka sta narekovala dva razloga, in sicer čas, ki je neusmiljeno tekkel, in preglednejše zahteve za vlogo DCV v skladu z energetskega zakonom in podzakonskimi akti, ki so bili sprejeti med potekom razpisa. S postavitvijo novega DCV bo javno podjetje Elektro Ljubljana v celoti razpolagalo z najsodobnejšimi tehnološkimi pogoji za zagotavljanje konkurenčne in kakovostne oskrbe z električno energijo.

MIRO JAKOMIN

AGENCIJA ZA ENERGIJO DOSLEJ PRISPELA TRETJINA VLOG MHE

Kako je z izdajo licenc za opravljanje energetske dejavnosti proizvodnje električne energije v malih hidroelektrarnah? Kot je konec avgusta poja-

snil Tomaž Lah, svetovalec direktorja Agencije za energijo, je po podatkih Zveze društev lastnikov malih hidroelektrarn vseh 353 članov iz posameznih društev vsaj občasno vključenih tudi v energetske mreže, ki odkupuje njihovo energijo. Zato je še posebej pomembno, da si še pravi čas pridobijo licence za opravljanje energetske dejavnosti. Proizvajalci energije v malih hidroelektrarnah si morajo pridobiti še status kvalificiranega proizvajalca električne energije, ki ga podeljuje Ministrstvo za okolje in prostor. Brez tega statusa ne bodo mogli sklepati pogodb za odjem električne energije pod ugodnejšimi pogoji, to je po določeni ceni za kvalificirane proizvajalce. V Agenciji za energijo ocenjujejo, da so do konca avgusta dobili slabo tretjino vlog za izdajo licenc za opravljanje energetske dejavnosti proizvodnje električne energije v MHE.

MIRO JAKOMIN

SNKK POMOČ NAFTARJEM PRI IZRAŽANJU

Slovenski nacionalni naftni komite (SNNK) je junija izdal Pojmovnik izrazov iz naftne panoge. Knjižica na 76-ih straneh na poljuden način predstavlja osnovne pojme, prevedene iz angleškega v slovenski jezik, s katerimi se srečujejo vsi, ki delujejo v naftnem gospodarstvu. Izrazi so urejeni po abecedi in se nanašajo na tehnično, tehnološko, komercialno, finančno in tudi na organizacijsko področje. Pojmovnik je pripravila in uredila mag. Milojka Burkeljca, izdajo pa so omogočili Petrol, d.d., Geoplin in OMV Istrabenz. Izšel je v nakladi 500 izvodov, prejeli pa so ga člani SNNK, strokovnjaki in vladne službe, ki se s področjem naftnega gospodarstva poklicno ukvarjajo, in zainteresirani posamezniki.

NADA ZUPANC

POTRJENA IZHODIŠČA DRUGEGA POKOJNINSKEGA stebra

Socialni partnerji, predstavniki vlade, delodajalcev in delojemalcev, so 11. septembra v Ljubljani na pobudo koordinacije sindikatov potrdili izhodišča za uvedbo dodatnega pokojninskega zavarovanja. Pod vodstvom dr. Roberta Goloba, predsednika ekonomsko socialnega odbora energetike, so se dogovorili, da bo tako imenovani drugi pokojninski steber za zaposlene v družbah elektrogospodarstva in premogovništva začel veljati 1. januarja 2002. Tako bo v zelo kratkem času treba uresničiti zahtevne priprave za praktično oblikovanje tega sklada.

Socialni partnerji so se doslej srečali na treh sejah ekonomsko socialnega odbora energetike (ESOE) in pretežni del razprav namenili iskanju rešitev za oblikovanje drugega pokojninskega stebra. Na septembrski seji so ponovno proučili predlog koordinacije sindikatov, oceno stroškov in skladnost predlaganih rešitev z veljavno zakonodajo. Na tej podlagi so potem potrdili izhodišča za oblikovanje sklada za dodatno pokojninsko zavarovanje. Gre za pridobitev, ki vsebuje največ, kar so sindikati mogli doseči na pogajanjih s socialnimi partnerji v skladu z zakonom, je po sklenitvi sporazuma povedal **Valter Vodopivec**, podpredsednik Sindikata dejavnosti energetike.

Na omenjeni seji ESOE so potrdili naslednja izhodišča: Na predlog koordinacije sindikatov se za sredstva, ki jih bo plačeval delodajalec za račun delojemalcev v drugi steber, povečajo stroški dela. Na ta način se ohrani neto plača delavca. Delavec, vključen v dodatno pokojninsko za-

Foto Miro Jakomin

Sindikalisti v tem trenutku potrebujemo predvsem mir, da bomo skupaj z lastnikom pripravili tak model delovanja združenih proizvajalcev električne energije, ki bo zagotavljal kar največje število delovnih mest, s poudarkom na socialni varnosti zaposlenih delavcev, je povedal Valter Vodopivec, podpredsednik SDE.

varovanje, bo iz svoje neto plače plačeval razliko med celotnim zneskom in zneskom, ki ga bo plačeval delodajalec za delavčev račun. Sofinanciranje delodajalca bo potekalo po treh starostnih skupinah. Pri starosti delavca do 30 let delodajalec vplača 70 odstotkov, če hkrati delavec vplača 30 odstotkov. Če zavarovanec ne vplačuje, je vplačilo delodajalca 50 odstotkov. Pri starosti delavca od 30 do 45 let delodajalec vplača 80 odstotkov, če hkrati delavec vplača 20 odstotkov. Če zavarovanec ne vplačuje, je vplačilo delodajalca 60 odstotkov. Pri starosti delavca nad 45 let pa delodajalec vplača 90 odstotkov, če hkrati delavec vplača 10 odstotkov. Če zavarovanec ne vplačuje, je vplačilo delodajalca 70 odstotkov.

Na seji ESOE je bil sprejet predlog koordinacije sindikatov, po katerem znaša premija v skladu z zakonom 5,84 odstotka bruto plače delavca, vendar ne manj kot 3.000 in ne več kot 30.000 tolarjev. V primeru zavarovančeve odsotnosti zaradi porodniškega dopusta delodajalec brez prekinitve plačuje svoj delež premije v višini, kot je bila zadnji mesec pred nastopom odsotnosti, vendar ne več kot 5,84 odstotka bruto plače. Za zaposlene, ki bi jim na dan podpisa pogodbe manjkalo manj kot pet let do izpolnitve prvega pogoja za upokojitve, delodajalec ne vplačuje premije za zavarovanje, ampak jim ob upokojitvi izplača enkratni znesek v višini seštevka premij, ki bi jih sicer delodajalec v skladu s pokojninsko shemo do tedaj vplačal v korist zaposlenega, če bi ta bil vključen v pokojninski načrt.

V začetku oktobra socialni partnerji načrtujejo dokončno izbiro sklada za dodatno pokojninsko zavarovanje. Takrat naj bi v okviru ESOE podpisali sporazum o oblikovanju in financiranju drugega stebra in sprejeli osnutek pogodbe med sindikatom družbe in upravo družbe, ki bo določal pogoje in merila za financiranje. Novembra bo SDE v družbah na zborih delavcev predstavil pokojninski načrt in pogoje za financiranje drugega stebra, nato pa bodo zbirali pristopne izjave zaposlenih.

Po pravilih o delovanju ekonomsko socialnega odbora sodi med temeljna področja delovanja ESOE predvsem socialni sporazum, socialne pravice in pravice iz obveznega zavarovanja, problematika zaposlovanja in delov-

HOLDING IMA STRATEGIJO NASTOPA na trgu

Konec julija je vlada ustanovila holding Slovenske elektrarne in za vršilca dolžnosti direktorja imenovala mag. Draga Fabijana, direktorja TE Brestanica. Fabijan je prišel v TEB za vodjo finančno računovodskega sektorja pred 14 leti iz Žitovega tozda Imperial, kjer se je ukvarjal s trženjem v izvozu. Zadnjih pet let je bil prvi človek termoelektrarne v Brestanici.

Vodstvo SDE je konec avgusta na novinarski konferenci pojasnilo sindikalna stališča v zvezi z ustanavljanjem elektro holdinga. Slovensko javnost so želeli opozoriti, da pri ustanavljanju te družbe niso najpomembnejša vprašanja o sedežu holdinga, temveč je treba vložiti bistveno več truda v reševanje vsebinskih vprašanj. V tem trenutku so sindikalisti še posebej zaskrbljeni, ker se utegne v procesu privatizacije in liberalizacije EES še bolj zaostri vprašanje o socialni varnosti delavcev. V odgovoru na zastavljena novinarska vprašanja so sicer omenili tudi stavko, vendar le kot skrajni ukrep, za katerega bi se odločili v primeru, če bi uresničevanje reorganizacije neposredno ogrozilo socialno varnost delavcev. Kot so doslej že večkrat poudarili, si tudi v prihodnje želijo korektnega sodelovanja s socialnimi partnerji in dajejo prednost rešitvam na pogajanjih v okviru ekonomsko socialnega odbora energetike. Res pa je, da so bile nekatere njihove trditve glede stavke na novinarski konferenci napačno razumljene.

nih razmerij, sistem kolektivnega dogovarjanja, pravna varnost in drugo. ESOE je na dosedanjih sejah poleg uvajanja dodatnega pokojninskega zavarovanja obravnaval tudi problematiko kolektivnih pogodb na področju nafte in plinske dejavnosti ter nekatere zadeve glede medsebojnega obveščanja, plač v elektrogospodarstvu itd. Med drugim so sindikalisti predlagali vladni strani, da bi v elektro holding vključili tudi javna elektrodistribucijska podjetja. Sicer pa pričakujejo, da bo ESOE v naslednjem obdobju odigral pomembno vlogo v procesih privatizacije in liberalizacije elektroenergetskega sektorja. V zvezi z reševanjem perečega vprašanja socialne varnosti zaposlenih je najbolj pomembno pravočasno reagiranje na odprte probleme in v tem pogledu ima ESOE preventivno vlogo.

MIRO JAKOMIN

Ste direktor TE Brestanica in v.d. direktorja holdinga Slovenskih elektrarn. Kako usklajujete oboje vodenje in kdaj predvidevate, da boste imenovani za direktorja, sploh glede na to, da je minister pred nedavnem dejal, da bodo zamenjavo za vas v TEB hitro našli?

»Razpis za generalnega direktorja in dveh enakopravnih direktorjev holdinga bo objavljen 21. septembra. Predvidevam, da bo izbor končan v začetku oktobra. To pa še ne pomeni, da se bom prijavil na razpis oziroma, da bom imenovan. Prav sedaj pripravljam program holdinga. Če bo program dobil podporo podjetij, ki so vključena v holding, predvsem pa njihovih vodstev in sindikata, se bom prijavil. Seveda pa je odvisno od članov nadzornega sveta, ali bodo program sprejeli ali ne. Če podpore znotraj holdinga ne dobim, ne glede na druge razmere, ne bom oddal vloge. Menim, da imata enako sta-

lišče tudi kandidata, za katera bi rad videl, da bi z mano kandidirala za upravo holdinga. Usklajevanje dela v holdingu z delom v TE Brestanica je precej naporno. V termoelektrarni imamo določene projekte, ki jih končujemo, in je treba biti navzoč. Drugo dejstvo pa je, da sem v holdingu praktično sam in ga sam postavljam od temeljev. Registracija, transakcijski račun, davčna številka, logotip, žig, licenca za zastopanje in posredovanje - vsa ta temeljna dela je bilo treba urediti. Ob tem, da je bilo treba zapreti tudi vsebinska vprašanja, ki se nanašajo na trženje v letu 2002 do gradnje verige HE na spodnji Savi. Sreča je v tem, da so direktorji družb vključenih v holding vzeli za svoj projekt in kooperativno sodelujejo tako sami kot zaposleni v podjetjih holdinga. Le tako smo lahko v kratkem času opravili veliko delo.«

Vožnja z avtom za vas ni nobena težava. Če bi imeli na izbi-

Mag. Drago Fabijan

ro, katera pot vam bolj ustreza, v Ljubljano ali v Maribor?

»O teh poteh nisem nikoli razmišljal. Dejstvo pa je, da sem med študijem nekaj lepih let preživel v Mariboru. V zadnjih letih sem pogosto v Ljubljani, živim pa v Krškem. V vseh treh mestih se dobro počutim in če bom vodil holding, se bom na vseh treh lokacijah pogosto nahajal. Drugače si ne predstavljam voditi tako decentraliziranega in velikega podjetja. Iz izkušenj vem, da je z odvisnimi družbami in okoljem, v katerih delujejo, treba imeti stalen stik. To je pomembno tako za pravočasno in uspešno reševanje težav kot za dobro klimo v podjetju in njegovem okolju. O morebitni preselitvi v Ljubljano pa nisem razmišljal.«

Katere prednosti ima sedež holdinga v Ljubljani? Ne nazadnje dobro poznate mariborski strokovni kader, tam ste študirali in ste član nadzornega sveta EGS r.i.?

»Glede sedeža je odločala vlada kot ustanoviteljica holdinga in kar tudi je njena pristojnost. Sam se s tem nisem ukvarjal in se tudi sedaj ne ukvarjam, ker sem osredotočen na cilje holdinga. Ti pa so zagotavljanje varne in stabilne oskrbe Slovenije s strani največjega ponudnika električne energije. Nadalje zagotavljanje delovnih mest zaposlenim z iskanjem novih sorodnih dejavnosti in vzpostavljanje funkcije trženja kot ene od ključnih funkcij gospodarske družbe. Kar precej časa pa smo že porabili za usklajevanje koncesijske pogodbe za gradnjo HE na spodnji Savi in pripravo izvedbe tega velikega projekta.«

Ali se od ustanovitve holdinga več ukvarjate z vsebino dela holdinga ali z njegovo lokacijo?

»Sodim, da sedež holdinga ne bo prinesel kakšne posebne koristi lokalni skupnosti, v kateri se bo nahajal. Če izhajamo iz koncepta, ki sem ga pripravil in mislim, da je tudi vladi in odvisnim družbam zelo blizu, se bodo dejavnosti holdinga odvijale tam, kjer obstajajo primerjalne prednosti. Tam, kjer se že danes te dejavnosti uspešno odvijajo. Izkoristiti moramo predvsem notranji potencial in združevati tiste poslovne funkcije, kjer bomo dobili sinergijske učinke. Za-

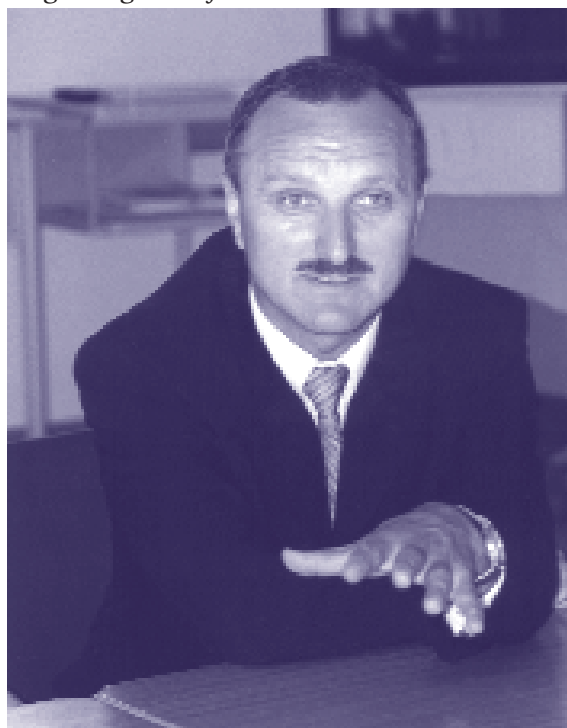

Foto Minka Skubic

gotovo pa brez zmanjšanja stroškov ne bo mogoče uspešno konkurirati na trgu ter zagotavljati socialne varnosti zaposlenih. Težnja uprav holdingov po svetu pa je, da so zaradi narave dela holdinga locirani v samem poslovnem središču. S tega vidika je Ljubljana najprimernejše mesto za sedež. Sicer pa se z lokacijo ne ukvarjam, čeprav me novinarji ne prestando nadlegujejo s tem vprašanjem. Moje delo je izključno vsebina dela holdinga.«

Kje ste sedaj z aktiviranjem dela Slovenskih elektrarn? Kaj že imate urejeno za delovanje holdinga in kaj vam še manjka?

»Trenutno ima holding Slovenske elektrarne urejene vse administrativne zadeve, vključno z licenco za trgovanje in posredovanje električne energije. Projektna skupina za trženje je že pripravila strategijo za nastopanje na trgu, tako da bodo ponudbe lahko šle do naših najpomembnejših kupcev. Pridobili smo nekatere ponudbe za izvoz električne energije. Na področju gradnje HE na spodnji Savi pa je še vedno v igri več rešitev. Situacija na tem segmentu je trenutno nekoliko manj pregledna, mislim pa, da kljub temu napredujemo. Trenutno je naša največja težava, da še ni imenovana uprava in posledično, da v holdingu ni nobenega zaposlenega.«

Koliko zaposlenih predvidevate v sami upravi holdinga?

»Število zaposlenih v upravi ne bo veliko. Predvsem bo odvisno od analize strokovnega kadra v podjetjih članicah holdinga in alociranju poslovnih funkcij na teh lokacijah. Število zaposlenih naj bi bilo majhno in še ti naj bi bili predvsem iz podjetij članic. Delo naj bi bilo projektno in zato bo-

mo na projektih angažirali strokovni kader iz elektrarn in premogovnika, in sicer za določen čas in določeno število ur.«

Kako bodo lokacijsko razdeljena področja?

»Po imenovanju uprave in sprejetju programa dela bo treba takoj začeti izdelovati analize virov, tako kadra, znanja, infrastrukture itd. To bo podlaga za določitev vrste in obsega posamezne funkcije, ki se bo na posamezni lokaciji opravljala. Seveda pa bo treba pri tem upoštevati omejitve, ki jih bo predpisal lastnik. Za zdaj je to sklep vlade, da se organizira enota oziroma služba za gradnjo HE na spodnji Savi v Mariboru.«

Kakšna predvidevate, da bo prodajna cena kWh iz Slovenskih elektrarn?

»Holding in odvisne družbe so gospodarske družbe, ki morajo konkurirati na trgu. Naše cene za uporabnike bodo morale biti konkurenčne. V nasprotnem primeru se porabniki ne bodo odločali za našo ponudbo. Cene bodo razdeljene po produktih in tržnih segmentih kupcev. Prav gotovo pa jih ne bomo našim konkurentom vnaprej javno objavili.«

Katera je po vaši presoji najšibkejša točka holdinga oziroma na katerem področju boste najprej porabili največ energije?

»Predvsem želim poudariti prednosti holdinga, ki jih ima v primerjavi z razdrobljenimi proizvajalci električne energije, še zlasti po letu 2003, ko bo trg do tujine popolnoma liberaliziran. Posamezni proizvajalci nimajo dovolj kritične mase za nastop na trgu, kar pomeni ogromno tveganje in poraja možnost bankrota. Holding pa s celovito ponudbo lahko zmanjša to tveganje, žal pa ga ne more preprečiti. Predvsem se je treba zavedati, da je konec z nekim sistemom, ki je veljal desetletja, ko je bila proizvodnja električne energije obravnavana kot javna infrastruktura posebnega družbenega pomena. Danes električna energija ima vlogo tržnega blaga, podjetja, ki jo proizvajajo, pa so gospodarske družbe, ki morajo poslovati po ekonomskih načelih in pričakovanih svojih lastnikov po dobičku.«

MINKA SKUBIC

PRIDOBIVANJE LICENC POTEKA BREZ *večjih težav*

Kot so v začetku septembra povedali na tiskovni konferenci v Mariboru, je Agencija za energijo doslej izdala slovenskim podjetjem že 304 odločbe o licencah za opravljanje energetske dejavnosti, od teh je pravnomočnih že 267, sedem pa jih je morala zavrniti, ker prosilci niso izpolnjevali pogojev za njihovo dodelitev. Dosedanji potek aktivnosti potrjuje, da omenjena ustanova uspešno ustvarja razmere za začetek delovanja trga električne energije v Sloveniji.

Do kdaj morajo licence za opravljanje energetske dejavnosti pridobiti vsa javna energetska podjetja? Če gre za energetske dejavnosti, katere podjetje do sedaj še ni opravljal, mora pridobiti licenco pred začetkom opravljanja dejavnosti. Pridobitev licence za že obstoječo energetske dejavnosti pa je potrebna v šestih mesecih po uveljavitvi Uredbe o pogojih in postopku za izdajo ter odvzem licence za opravljanje energetske dejavnosti, to je do 7. oktobra 2001.

Na srečanju z novinarji je **prof. dr. Jože Koprivnikar**, direktor Agencije za energijo, povedal, da je v sklepnih fazah priprava novega Pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov. Agencija za energijo je doslej izredno veliko časa in prizadevanj vložila tudi v dogovore s predstavniki elektroenergetskih podjetij in odjemalci električne energije. Precej se ukvarja tudi z ozaveščanjem potrošnikov o doslej nepreglednem vrednotenju postavk, združenih v ceni elektrike. Kot je bilo razbrati iz predstavitev podatkov, cena za uporabo elektroenergetskih omrežij tvori približno tretjino končne cene elektrike za široko potrošnjo, kar je evropsko primerljiva višina in se tudi po dokončnem odprtju trga z energijo ne bo bistveno spremenila.

Slovenija pri liberalizaciji trga z električno energijo praktično ne zaostaja

Foto Miro Jakomin

Kot so na novinarski konferenci pojasnili predstavniki Agencije za energijo, v postopku za pridobitev energetske licenc doslej ni bilo večjih težav. Je pa kar veliko število nepopolnih vlog, ki jih vlagatelji dopolnijo po obvestilu agencije. Običajno manjkajo kakšna dokazila ali pa vloga ni v celoti izpolnjena.

za Evropo, kjer se je ta proces začel komaj pred nekaj leti, vprašanje pa je, če bo lahko deležna tudi znižanja cen električne energije, kot se je to zgodilo po sprostitvi trga na tem področju v večini evropskih držav. To pa še ne pomeni, da bo elektrika za slovenske potrošnike praviloma dražja kot v evropskih državah. V zvezi s tem so zanimive primerjave cen električne energije za gospodinjstva v nekaterih evropskih državah, ki so jih v agenciji pripravili avgusta.

Prof. dr. Koprivnikar je posebej omenil tudi cene za uporabo elektroenergetskih omrežij kot eno najbolj aktualnih tematik v tem obdobju. Med

BORZEN USPEŠNO PREVZEMA SVOJO VLOGO

Tržni sestanki za prodajo in nakup presežkov električne energije so se dobro prijeli, večjo dinamiko pa je pričakovati po vzpostavitvi sistema elektronskega trgovanja, ki naj bi začel v začetku prihodnjega leta. Zaposleni v Borzenu skušajo svoje znanje obogatiti tudi s sodelovanjem v mednarodnih organizacijah.

Čepprav se bo tržna cena dejansko oblikovala samo za elektriko, je naloga Agencije za energijo, da zagotavlja priložnost tako za prestrukturiranje elektroenergetskih podjetij, kot tudi vseh tistih, katerih proizvodnja bi lahko zaradi evropsko neprimerljivih cen za uporabo elektroenergetskih omrežij postala nekonkurenčna. Ob tem ne gre prezreti, da so odpori pri prehodu od dosedanjega k novemu, bolj dinamičnemu, primerljivemu in preglednemu sistemu, tudi psihološke narave. V takih okoliščinah se je tudi Agencija za energijo znašla v navzkrižju interesov, ki so se jih zavedali že takrat, ko so kot regulatorji energetskega trga prevzemali svoje poslanstvo, je na novinarski konferenci poudaril prof. dr. Jože Koprivnikar.

drugim je poudaril, da so v skladu s svojimi nalogami in pristojnostmi opravili številna usklajevanja mnenj, ki so jih hkrati uporabili tudi za posnetek stanja v distribuciji električne energije pri nas. V ta proces so vstopili z zavestjo, da tudi tisti del cene elektrike, ki tvori ceno za uporabo elektroenergetskih omrežij, pomeni tako pomembno in občutljivo področje, da ga ni mogoče preprosto prepustiti tržnim zakonitostim. Potrebne so temeljite študije, dolgotrajna pogajanja, prepričevanja in argumentiranje strokovnih podlag. Tako naj bi še v prehodnem obdobju ustvarili take razmere, ki bodo industriji in porabnikom zagotavljale evropsko primerljivo ceno za uporabo elektroenergetskega omrežja.

MIRO JAKOŠ

Eden od ključnih elementov za zagotovitev odprtja trga z električno energijo, ki ga opredeljuje tudi energetska zakon, je organizator trga. Kot je znano, je bila ta vloga zaupana Elesovemu hčerinskemu podjetju Borzen, in sodeč po prvih mesecih njegovega delovanja, bi lahko dejali, da je na zelo dobri poti, da povsem uresniči zaupane mu naloge. Borzen je namreč uspešno prestopil prvo fazo organiziranja tržnih srečanj, saj so se četrtkovni tržni sestanki za prodajo presežkov električne energije že povsem udomačili in čeprav na njih za zdaj poteka trgovanje z omejenimi produkti in v omejenih količinah, so vsekakor dobra šola za razširjeno trgovanje v prihodnosti. Kot nam je povedal direktor Borzena **Gorazd Skubin**, je z julija sklenjenimi bilateralnimi pogodbami med proizvajalci in kupci električne energije elektro-gospodarstvo prešlo tudi na novo kakovostno raven tržnih odnosov, saj so

ravno nove pogodbe, čeprav še vedno sklenjene na podlagi količin, predvidenih v spomladi potrjeni elektroenergetski bilanci, omogočile ločitev omrežnine od neto cen električne energije in s tem izpolnitev nekaterih temeljnih zahtev energetskega zakona. Eles se je namreč tako lahko umaknil iz teh procesov in ne nastopa več kot edini kupec in prodajalec električne energije ter lahko svojo pozornost bolj usmerja na izpolnitev drugih dodeljenih mu funkcij, čeprav bo vzpostavitev novih poslovnih odnosov mogoča šele s popolno uveljavitvijo energetskega trga. Novost je tudi to, da se lahko poleg tržnih sestankov udeležujejo tudi trgovci (seveda tisti, ki izpolnjujejo pogoje oziroma so že polnopravni člani organiziranega trga), čeprav doslej velikega zanimanja med njimi ni bilo, kar je po mnenju Gorazda Skubina tudi posledica dejstva, da gre za zdaj za precej skromen obseg trgovanja oziroma zgolj za prodajo nadbilančnih količin električne energije. Sicer pa so status polnopravnega člana doslej dobili Elektro Ljubljana, Elektro Primorska, Elektro Gorenjska, Slovenske železarne, Energetika Ravne in Entrade, v postopku pridobitve pa sta še preostali distribucijski podjetji. Večje spremembe in živahnost lahko tako pričakujemo šele z vzpostavitvijo elektronskega trgovanja, ko se bo Borzen pojavil tudi v vlogi odgovorne osebe za poravnavo poslov, sklenjenih na borzi. Prav zdaj namreč skupaj s projektom vzpostavitve potrebne informacijske tehnologije poteka v sodelovanju z zainteresiranimi komercialnimi bankami tudi projekt vzpostavitve poravnalnega in depozitnega računa, s čimer bo Borzen lahko v celoti prevzel svoje poslovne funkcije. Kot pravi Gorazd Skubin, pa lahko tudi v prihodnjem letu, ko naj bi sistem elektronskega trgovanja tudi uradno začel, v skladu z izkušnjami drugih evropskih energetske borz pričakujemo predvsem trgovanje s tremi produkti – pasovno, vršno in nočno energijo. Sicer pa si skuša Borzen izkušnje nabirati tudi v okviru sodelovanja s sorodnimi tujimi ustanovami, pri čemer naj bi mu bila v precejšnji pomoč tudi nedavna včlanitev v Svetovno združenje energetske borz, ki je namenjeno ravno izmenjavi informacij in dopolnjevanju strokovnega znanja.

BRANE JANJČ

EKONOMSKO TEHNIČNE ANALIZE SO TEMELJ V RAZVOJU IN PRODAJI

Mitja Anžej, univerzitetni diplomirani inženir elektrotehnike, sedanji direktor poslovne enote za dobavo električne energije v Elektro Gorenjski, je strokovne odločitve v več kot dvajsetletni karieri na področju razvoja in komercialne energetike utemeljeval z ekonomsko tehničnimi analizami in izbiro med več možnostmi.

Mitja Anžej je začela elektroenergetika zanimati že v mladostnih letih, ko je odraščal v Kamnici pri Mariboru, v neposredni bližini HE Mariborski otok. Občudoval je očeta Franca, ki je v tej elektrarni delal kot strojnik in ga obiskoval. Odločil se je za šolanje na srednji tehnični šoli v Mariboru. Kmalu je ugotovil, da se je prav odločil, in željan znanja je nadaljeval študij na Fakulteti za elektrotehniko v Ljubljani. Pri prof. dr. Marjanu Plaperju se je pri podajanju snovi o elektroenergetskih omrežjih navdušil nad pristopom, ki je temeljil na ekonomsko tehničnih analizah. Po diplomi je dal slovo Štajerski, saj ga je življenjska pot pripeljala v Kranj, kjer si je z ženo Bredo ustvaril družino. Kot štipendist elektrogospodarskega sistema je dobil leta 1977 službo v Elektro Gorenjski. Z njegovim prihodom je nastal nek nov zametek razvoja omrežja v službi za razvoj, projektiranje in investicije v no-

vooblikovani delovni organizaciji Elektro Gorenjska. Miren, obetaven in vselej poln zamisli je opravljal investicijske naloge za nove objekte in izdeloval programe investicij, na podlagi katerih so se dodeljevala za tisti čas pomembna republiško združena energetska sredstva sistema.

NOV PRISTOP K RAZVOJNIM REŠITVAM

»Ekonomsko tehničnim rešitvam je veljalo vse moje zanimanje. Zagovarjal sem variantno izbiranje optimalnih rešitev. Investicij sem se loteval sistematično z več tehničnimi rešitvami in z analizami ugotavljal največji ekonomski učinek ter predlagal variantno izbiranje. Kot mlad inženir sem se področja razvoja lotil z računalniškim pristopom. Če računalnik na Elektro inštitutu Milana Vidmarja v Ljubljani ni bil prost, sem delal popoldne ali pa pozneje gostoval na računalniku takratne Visoke šole za organizacijo dela. Pet let sem se sam loteval razvoja, potem se mi je pridružil Jure Podpečan. Zasnoval in utemeljil sem skok na 20 kilovoltov na sredjenapetostni mreži, z načinom izvedbe predelave in pri tem naletel na trd oreh v obratovalskih strukturah. Upravičenost sem dokazoval z idejnimi rešitvami in študijami, vpeljal sem terminsko načrtovanje izvedb. V takratni Elektro

Foto Drago Papler

Petdesetletnik Mitja Anžej se je na delovnih sopotjih ukvarjal z razvojem distribucijskega omrežja in prodajo električne energije, v zasebnem življenju pa je prežet z glasbo.

Žirovnici so bili hitro dovezetni za spremembe napetostnega nivoja, v Elektro Kranju pa je bil najprej izveden prehod na podbreškem in tržiškem območju, sicer pa je na celotnem delu takratnega tozda tekkel prepočasi in še danes ni končan,« pravi Mitja Anžej o razvojnih izkušnjah osemdesetih let. Nenaklonjenost novostim ga je skrbela, žalostila ali mogoče celo jezila. V tem času je povečal svojo družino in začel razmišljati o večjem družinskem gnezdu. Vsi razlogi so privedli do odločitve, da se je po desetletju bivanja v Kranju odločil za selitev na Celjsko. Spoznal je pristope do investicij v Elektro Celju in bil z delom pri nadzoru in utemeljitvah RTP 110/20 kV in daljnovodnih povezav zadovoljen, vendar se je podredil željam družine, ki jo je po letu dni domotožje zvabilo nazaj na Gorenjsko. S Celjem je še danes povezan kot član Elektrotehniškega društva Celje. V Kranju ga delo v razvoju ni več čakalo, na srečo pa se je z upokojitvijo Janeza Gašperšiča pojavila možnost v konzumu.

KOMERCIALNI IZZIVI

»Leta 1988 sem prevzel vodenje službe za prevzem in prodajo električne energije v takratni delovni organizaciji, ki se je na začetku devetdesetih let preoblikovala v javno podjetje. Če se je prej vse krepilo v okviru Sektorja za eksploatacijo EGS in so se na ravni podjetij dogovori prenašali le v prakso, so z novimi razmerami leta 1991 vse pristojnosti načrtovanja in prodaje ter omejevanja električne energije prešle na podjetniško raven. Kot nujnost je nastala koordinacijska povezava s skupno komisijo med distribucijskimi podjetji. Komercialno nagnjenje sem uveljavil na konzumnem področju na ravni podjetja. Služba je imela dva oddelka, v Kranju in Žirovnici, ki sta operativno obračunavala električno energijo. Z ukinitvijo EGS-a so se stvari začele zelo hitro spreminjati, vpeljan je bil mesečni obračun, težave so bile s spremembami sezon tarifnega sistema. Na tehničnem področju smo ob klasičnih števcih začeli uvajati nove zahtevne merilne naprave, od elektronskih števcov do registracije energije z daljinskim prenosom v sedanji fazi. Vse večja komercialna pomembnost je narekovala ustanovitev samostojnega sektorja za

komercialno enoetiko, in sicer z izločitvijo kadrov iz konzumnih oddelkov žirovniške in kranjske poslovne enote, ki je bila ustanovljena 1. novembra 1998,« je povedal Mitja Anžej. V sektorju, ki ga je vodil, so bile organizacijsko oblikovane tri službe: za obračun z Božom Žerovcem, za saldakonte in izterjavo z Mici Malovrh in za meritve z Matjažem Malovrhom. Sprememba je prinesla večji učinek in boljše rezultate, pa tudi koordinacijo in nov partnerski odnos do odjemalcev, saj narašča tehnična osveščenost do racionalne rabe. Kako napredno je razmišljal direktor podjetja Elektro Gorenjska mag. Drago Štefe, ki je že pred dvema letoma ustanovil sektor komercialne energetike, je potrdil nov energetske zakon, ki je prinesel organiziranost po dejavnostih. Z letošnjim letom je nastala poslovna enota za dobavo električne energije s štirimi službami. Tarifni del pokriva služba za prodajo in služba za saldakonte in izterjavo, novi tržni del pa služba za nabavo električne energije ter služba za marketing in dobavo električne energije upravičenim odjemalcem. Slednja je bila 13. julija letos reorganizirana in preimenovana v službo za prodajo električne energije upravičenim odjemalcem.

»Če so bili dosedaj največji problemi v plačilni nedisciplini in skrajnih odločitvah po neljubih odklopih, prihajajo tržno zahtevni časi, ko bodo upravičeni odjemalci lahko prosto izbirali svojega trgovca dobavitelja v nam številnih konkurentih. Električna se poskusno že kupuje na Borzenu in ob zasedenosti Ambroža Bogataja po potrebi vskočim kot nadomestni broker,« razkrije svojo vsestransko pripravljenost za delo in nove izzive Mitja Anžej. V pogovorih s trdimi poslovnimi partnerji pa z veliko pozornostjo prisluhne njihovim razlogom in jim prepričljivo s pogajalskimi spretnostmi razloži, po koliko so »hruške in jabolka« – no, bodo po realnem odprtju trga z električno energijo konec leta novi produkti v pasovni, trapezasti, nočni in urni ponudbi. Mitju Anžeju, ki vodi najmočnejšo organizacijsko enoto po prihodku in ki je v stalnem stiku z včasih tudi zoprnimi strankami, se obetajo še zahtevnejši, odgovornejši jesenski časi na povsem novem in dokaj nejasnem tržnem področju z upravičenimi odjemalci ...

Mitja Anžej je miren in preračunljiv. Raje je tiho, kot da bi preveč govoril. Ko pa je o čem povsem prepričan, jasno in glasno z argumenti podpre in zagovarja svoja stališča. Lastnosti, kot so poštenje, vestnost, načelnost, pedantnost, natančnost, korektnost in odgovornost, so njegove odlike! Počasi skušamo razumeti, da so za neke odločitve potrebni čas, premislek in tehtanje. Današnji čas zahteva preračunljivega in prepričanega sogovornika. Doba, ki jo skupaj doživljamo na delovnih sopotjih, bo potrdila te odlike!

NAVDUŠENJE ZA KLASIČNO GLASBO

Kot je zanimiva 50-letna življenjska pot Mitje Anžeja (z Abrahamom se je srečal 15. julija) s posebno strokovno, poklicno in življenjsko usodo, tako je še bolj zanimiva njegova kultura in glasbi predana duhovna, osebna, človeška plat. Ustvarjalnost in zatopljenost v svet glasbe sta ga navduševala. »Že v mladih letih sem obiskoval glasbeno šolo, kjer sem igral harmoniko in sodeloval v harmonikarskem orkestru. Prvi bas je bil moj glas, ko sem še kot srednješolec aktivno pel pri pevskem zboru pri Kulturno-umetniškem društvu Kamnica. Med študijem elektrotehnike za glasbo ni bilo več časa. Vseeno me ta posredno spremlja še naprej. S študijem na glasbeni akademiji po ženinih stopnjah stopata oba otroka. Žena Breda in hči Saša igrata klavir, sin Matic pa violino. Pri nas je življenje povezano s profesionalnim ukvarjanjem s klasično glasbo, ki ji namenjam vso podporo in oporo, tako v moralnem kot finančnem pogledu,« razkrije skrivnostno osebno tančico moj sogovornik Mitja Anžej, spoštovani direktor, cenjeni inženir, priljubljen sodelavec in dober prijatelj, človek.

DRAGO PAPLER

IZKUŠNJE S KADROVANJEM NA TRGU

Druga vodstvena okrepitev, ki jo je v TE Trbovlje pripeljal direktor Samo Pajer, je bila Bojana Pirkovič. V TET je prišla sredi lanskega leta, na mesto direktorice kadrovske pravne sektorja. Pred tem je orala ledino pravno kadrovske priprave ETI Elektroelementov Izlake na zahodnoevropski trg. S podobnim delom se sedaj srečuje v termoelektrarni.

V ETI Elektroelementi Izlake s tisoč zaposlenimi in petimi hčerinskimi firmami se je zaposlila kot pripravnica v drugi polovici osemdesetih let. Zaradi kadrovske potrebe je hitro prevzela vodenje pravno kadrovske službe in družbenega standarda. V tem času je opravila še pravosodni izpit. Delo v ETI jo je dobro preskusilo, saj so v kratkem času zaradi različnih vzrokov bili imenovani trije direktorji danes uspešnega podjetja. Tudi zaradi nagle smrti enega izmed njih je bilo naenkrat njeno delo in delo njenih kolegov odločilno za obstoj podjetja. Treba se je bilo prilagajati in boriti. Prehod v TET zanjo pomeni ponovitev vaje iz ETI.

»Najprej je bilo treba postaviti na noge sektor, saj je bil nekdanji sektor razdeljen na kadrovske pravne in splošni sektor. Slednji pokriva kuhinjo, vratarje in počitniške zmogljivosti. Analiza stanja je bila temelj za izdelavo planov in ciljev kadrovske pravne sektorja. Zatem so prišli na vrsto konkretni cilji za posamezna

dela. V kadrovske službi, ki mora dobiti v TET aktivno vlogo, smo začeli vzpostavljati bazo kadrovske podatkov o zaposlenih, ki je ni bilo, in pravno informacijski sistem v pravni službi,« opiše izvedbo prve zastavljene naloge Bojana Pirkovič, ki so ji pri ponovnem oranju ledine nadvse dobrodošle izkušnje iz prejšnjega podjetja. Pravi, da so ji pred prihodom v TET vsi zagotavljali, da za podjetje v državni lasti veljajo drugačna pravila kot za podjetja, ki so odvisna od trga. Po dobrem letu dela v TET lahko zagotovi, da elektrarna v bistvu ni nič drugačna kot ETI. Ravno tako mora imeti vodstvo izdelano poslanstvo in vedeti za svoje cilje, tako kratkoročne kot dolgoročne, ter imeti informacijske sisteme, ki omogočajo nadzor nad izvedbo ciljev. »Tudi v energetiki se bodo morale spoštovati zakonitosti trga. Preživiš, če si konkurenčen. Seveda pa je treba marsikaj postoriti v pogledu racionalizacije poslovanja in stalnega usposabljanja vseh zaposlenih s posebnim poudarkom na vodjih,« nadaljuje Pirkovičeva in dodaja, da je konkurenca bistvena in da zagotavlja podjetju obstoj in razvoj. Tudi ETI je bila v podobnem položaju kot so TET in druga podjetja v elektrogospodarstvu. V Jugoslaviji je dosegala visoke cene varovalk kot glavnega proizvoda. Ni bilo težav prodati vso proizvodnjo. Prišla je osamosvojitve in preusmeritve na druge zahodnoevropske trge. Naenkrat izdelki niso bili več konkurenčni. Takrat so se začeli ukvarjati s sabo, ugotavljati, ali so procesi dela racionalizirani, koliko zaposlenih dela na njih, ali imajo potrebno znanje in usposobljenost. Šele take razmere so jih prisilile v razmišljanje, kako lahko en zaposlen naredi več dela.

V TET-u sledijo njenim izkušnjam po korakih. »Doslej smo popisali procese v elektrarni in izdelali osnutek tega, kako naj bi procesi tekli. Delo opravljamo v sodelovanju z vodilnimi delavci in trenutno je popis v odobritvi pri direktorju. Odobritev pomeni začetek organiziranja fleksibilnih in logičnih enot. Potem pa bomo glede na te procese začeli definirati potrebna delovna mesta in zahteve za opravljanje teh delovnih mest ter pooblastila in odgovornosti zaposlenih na njih. To bo podlaga za aktivno kadrovske politiko v podjetju. Na tej podlagi bomo organizirali potrebna izobraževanja, da pridobimo v

TET znanja, ki so ključna v pogledu prenove plačnega sistema kot dela celotnega sistema motiviranja.«

PRETRESI BODO

Na vprašanje, kakšna je bila doslej kadrovska politika termoelektrarne, odgovarja, da ta ni bila dolgoročna, ne strateška, temveč trenutna z zaposlovanjem novih delavcev, ko je nastopila potreba po delu. Sedaj postaja situacija drugačna. V TET-u želijo, da se njihovi delavci bolje usposobljeni tudi za večje število opravil. O tem, kakšna je kadrovska slika v podjetju in kakšne so možnosti zaposlenih, pravi, da bo več znano, ko bodo opredelili procese in potrebe delavcev zanje. Potem bodo videli, kakšno število zaposlenih je potrebno, ga primerjali z dejanskim stanjem ter videli, ali je kadrovska struktura ustrezna povpraševanju.

»Danes je povprečna starost zaposlenih v elektrarni dobrih 44 let. Pretežno je zaposlena moška delovna sila, le 15 odstotkov je žensk. Trinajst odstotkov zaposlenih ima več kot srednjo šolo. Izobrazbena struktura je večidel zadovoljiva. Na nekaterih delovnih mestih bo treba delavce prerazporediti ali dodatno usposobiti. Že za letos imamo pogumno zastavljene cilje in upamo, da jih bomo uresničili. Žal pa z 0,3-odstotnim deležem za izobraževanje ne moremo slediti filozofiji, da je smotrno investirati v zaposlene in da se na dolgi rok ta investicija povrne. Najboljše so organizacije, ki imajo uspešne posameznike. Seveda pa vse temelji na vodilnih. Najprej morajo biti usposobljeni vodje. Najbolj zahtevno je izobraževanje srednjega kadra, ima pa tudi največji učinek,« nadaljuje sogovornica. Po izkušnjah Bojana Pirkovič prihod trga v elek-

trogospodarstvo in TET, tako kot v tržno usmerjenih podjetjih, pomeni pretres. Omeni, da so tudi v prejšnjem podjetju pred prehodom na zahodni trg imeli tuje konzultante. Brez trga ni napredka. Tudi v elektrogospodarstvu in TET se bomo morali temu prilagoditi. Podjetja, ki se temu niso prilagodila, so propadla. Tudi v elektrogospodarstvu bodo stroški dela tisti, ki bodo potem, ko bodo razrešeni globalni problemi, prišli na vrsto.

»V TET-u ne računamo, da bi lahko bili pri vstopanju na trg socialni problemi. Glede na to, da je kolektiv relativno star, bomo nekaj delavcev lahko upokojili. Ne nazadnje pa lahko pridobivamo dohodek še na kak drug način, in ne samo s proizvodnjo in prodaje elektrike. Tako predvidevam, da odpuščanja ne bo. Vsak zaposlen bo obdržal službo, če se bo potrudil in se izobraževal. Delo ne bo več samo po sebi umevno. Znano pa je, da zaposleni delajo za nagrado in verjamejo, da so jo sposobni doseči. Ta je tembolj stimulatívna, čim bolj je povezana z dobro opravljenim delom,« predvideva direktorica. Ugotavlja, da bo tokrat kadrovske prestrukturiranje lažje, ker že ima izkušnje za sabo. Upa, da bo sedaj, ko to počne drugič, naredila manj napak. Dela lahko veliko bolj samozavestno, saj ve, kakšen je bil rezultat njenega dela v ETI. Podjetje dela uspešno še naprej in zaposluje tretjino zaposlenih v Zagorju.

V TET-u so v dobrem letu, odkar imajo novo direktorico kadrovske pravne sektorja, naredili kar nekaj stvari na pravem področju. V tem času se je spremenil status TET in ta ni več javno podjetje, ampak tipična gospodarska družba. O tem so se z MGD pogovarjali več kot leto. Veliko so delali na ureditvi lastništva TET. Prvo leto so organizirali skupščino družbe na sedežu družbe, izdali nekaj številčk lastnega časopisa in ustanovili svet delavcev.

Ob vsem naštetem Bojana Pirkovič ostaja čas, da igra tenis, smuča, plava in podpira več kot tri vogale v družini. Pri slednjem ji največ časa vzame prvošolček Jaša. V zadnjem času jo jezi, da hobbije zanemarja zaradi bolečin v nogi. Je pa sprevidela, da ji bolečina prinaša nova odkritja na drugih področjih znanosti.

Foto Minka Skubic

Bojana Pirkovič

RADIKALNA IZVEDBA PROGRAMA

V začetku junija je vlada imenovala za v.d. direktorja ljubljanske TE-TOL Aleksandra Mervarja. Po objavljenem razpisu ga je že konec julija preimenovala v direktorja. Dela se je dinamično lotil takoj. Zaposleni pravijo, da se je v kratkem času v TE-TOL marsikaj spremenilo. In kaj pravi na vse to novi direktor?

Svoj nagel vzpon po tem, ko je postal s 25 leti glavni računovodja in pozneje direktor gospodarskega področja v Strojni tovarni Trbovlje, zatem tri leta namestnik direktorja zagorskega rudnika v zapiranju in dve leti in pol direktor gospodarsko finančnega sektorja v TE Trbovlje, pojasnjuje s svojo ambiciozno naravo. Pravi, da je dal doslej skozi vse možne variante poslovanja, od tržnega do proračunskega. »Glede na to, da se ne ustrašim težkih nalog in sem delal v podjetjih, ki jih ni bilo enostavno voditi, ter uresničil kar nekaj projektov v TET in bil hkrati tvoren sogovornik v društvu ekonomistov elektrogospodarstva, moje imenovanje za tiste, ki me poznajo, ni bilo presenečenje. Poleg tega sem bil deset let drugi človek v podjetjih, in čas je že bil, da postanem prvi. V tem duhu sem tudi sprejel izziv. Statični položaj in delo po inerciji ter klišeji me ne zadovoljujejo. Moje temeljno poslanstvo v TET je bilo opravljeno, dobil sem več ponudb za prvega človeka podjetja in določil sem se za to v TE-TOL. Bil pa sem tudi sam presenečen, da mi je vlada tako hitro vedejevstvo odstranila,« pojasni razloge za prijavo na mesto prvega človeka ljubljanske toplarne **Aleksander Mervar**. Pravi, da je sicer zamenjal okolje, da pa so poslovni procesi v obeh elektrarnah enaki, tehnološki procesi identični, razen kogeneracije v TE-TOL, večinski lastniki isti. V programu, ki ga je predložil ob imenovanju za v.d., se je osredotočil na posebnost ljubljanske TE-TOL. V njem je zastavil nekaj ciljev, ki jih je razdelil v tri skupine: kratkoročne, srednjeročne za nasled-

njih pet let in dolgoročne. Med kratkoročne cilje je uvrstil konsolidacijo vodstvene ekipe, vzpostavitev normalne komunikacije s poslovnimi partnerji, predvsem Energetiko, vzpostavitev notranjega nadzora pri sklepanju in spremljanju pogodb. Nadalje obvladovanje in optimizacijo finančnih tokov ter obveščanje zaposlenih o podatkih o poslovanju in položaju TE-TOL v elektroenergetskem sistemu.

Srednjeročne strateške naloge se nanašajo na projekcije racionalizacije poslovanja. Najti je treba optimalne točke med zanesljivostjo in varnostjo obratovanja objekta in na drugi strani stroški. Med te naloge šteje izdelavo petletnega plana poslovanja s pou-

TE-TOL se nahaja pred resnimi izzivi.

Foto Minka Skubic

Aleksander Mervar

darkom na načrtovanih aktivnostih pri vzdrževanju, investicijah in kadrovskih projekcijah. »Na kadrovskem področju moramo izvesti do konca prvega četrletja naslednjega leta revizijo obstoječe organiziranosti in poslovnih procesov z namenom optimizirati organizacijo družbe s pravilno razporeditvijo del in nalog. To bi moralo neposredno vplivati na zniževanje stroškov zunanjih izvajalcev. Naš cilj je z obstoječim lastnim kadrom opraviti čim več nalog. Poleg tega želimo v naslednjih letih izboljšati podobo TE-TOL v javnosti, saj dosti pozitivnega o njej ni bilo slišati in brati. Realizacija vsega tega bo zagotovila še naprej stabilen položaj TE-TOL kot dobavitelja toplote za mesto Ljubljana in koogeneracijsko proizvodnjo električne energije v režimu in po ceni kot določa zakon,« nadaljuje Mervar. Med najpomembnejšimi dolgoročnimi cilji pa je odločitev o plinski enoti. Trenutno je prekinil nekatere aktivnosti na tem projektu in zaustavil zastavljen koncept postavitve plinske enote v TE-TOL. Investicijski program, ki je v delu, bo do začetka naslednjega leta končan, ocenila ga bo eksterna recenzijska komisija, vendar pa Mervar ne pričakuje, da bi ga lahko uresničili, ker je po njegovem mnenju zgrešen. Program ni nakazal vizije delovanja obstoječega podjetja, niti niso bili opravljeni pogovori z obstoječimi lastniki, ne razrešene transportne poti tako za plin kot elektriko. Za zdaj bodo pospešili dejavnosti pri zagotavljanju prostorskih možnosti in obdelali tehnične variante z vidika čim nižjih stroškov investicije v povezavi s

čim večjo uporabo obstoječih virov podjetja.» Danes sprejeti odločitev o gradnji nove enote ob tem, da ni narejena projekcija poslovanja nove TE-TOL, da še ni čisto jasno, kaj se bo dogajalo z odprtjem trga in ni znano kakšne bodo cene kWh v Sloveniji, da so cene plina na svetovnem trgu visoke in da obstoječi trije bloki še nekaj časa zagotavljajo zadostno in zanesljivo oskrbo Ljubljane s toploto in elektriko, praktično ni mogoče. Imamo leto dni časa, da vse stvari razčistimo in v drugi polovici naslednjega leta sprejmemo končno odločitev o novi investiciji.»

PREKINIL VRSTO POGODB

Glede na Mervarjevo učinkovitost nas je zanimalo, kaj se je v dveh in pol mesecih njegovega vodenja TE-TOL že spremenilo. Pri vodilnem kadru v tem obdobju ni prišlo do zamenjav, prišlo pa je do prenosa pooblastil. Skladno z obstoječo organizacijsko shemo so zaposlili **Marka Agreža** kot namestnika direktorja, pristojnega za področje tehnike, investicij, obratovanja. Marko Agrež je bil prej zaposlen v podjetju Kalmar, ki se ukvarja z meritvami vibracij tudi v elektroenergetiki. Obstoječa struktura je začasna in rezultati dela bodo pokazali, kaj je treba narediti.

»Za obvladovanje družbe sem uvedel redne tedenske kolegije s tedensko izdelanimi poročili in spiskom narejenih nalog. Za uresničitev pomembnejših nalog sem začel uporabljati projektni način vodenja. Septembra sem uvedel razširjene kolegije za boljše izmenjavo mnenj, podatkov, sugestij in predlogov. Poleg tega smo v zadnjih dveh mesecih popolnoma spremenili finančno politiko podjetja z namenom, da optimiziramo donose in stroške. Skladno s poslovníkom kakovosti ISO 9001 smo uvedli popolnoma nov način kreiranja in verificiranja pogodb ter nova sistemska navodila o uporabi službenih žigov. Nadalje smo popravili interni pravilnik o malih naročilih. Popravili smo način prejetja računov, ki jih odslej delimo na vsebinski in komercialni del. Izdelali smo model optimizacije zalog primarnega energenta,« našteva izvedene naloge novi direktor in se ob tem pohvali, da jim je uspelo podpisati pogodbo o prodaji toplote z Energetiko. Zadnja pogodba z njimi je bila podpisana leta 1992, potem pa

se nikakor niso mogli uskladiti. Aktivni so bili tudi pri pridobivanju licence za kvalificiranega proizvajalca in precej delali na pripravi družbene pogodbe. Nadalje so izdelali tipizirano obliko četrletnih poročil po vseh organizacijskih enotah in avgusta prestali zunanjo presojo ISO 9001. Trenutno pa izdelujejo gospodarski načrt za naslednje leto. Pred tem so opravili analizo vseh sklenjenih pogodb. Razdelili so jih v nujno potrebne in pogojno potrebne. Kjer so presodili, da njihova uresničitev ni nujno potrebna za trenutno in prihodnje poslovanje TE-TOL, so jih prekinili. Pogumni načrti in še bolj hitro in radikalno uresničevanje zastavljenih ciljev nesporno pomenijo pridobivanje sovražnikov. Aleksander Mervar pravi, da skuša biti do vseh enako korekten. Zaveda pa se, da vse poteze v danem trenutku niso za vse enako dobre. Rad drži besedo. Misli, da si hudih sovražnikov ni pridobil, zaveda pa se, da je to delovno mesto izpostavljeno, in to je vzel v zakup. Posebej poudari, da se z obstoječim vodilnim kadrom, kljub temu da ga prej ni poznal, dobro razume. Dogovorili so se za pravila igre in kolegi so mu bili v veliko podporo pri uresničevanju njegovih zamisli, tako da šteje rezultat kot timsko delo. Trudi se, da vodstvene delavce obvešča o poslovnih potezah in pričakuje povratne informacije od svojih kolegov. O sebi ne misli, da vse ve, in zato rad sprašuje in se posvetuje. Meni, da je treba odločitve sprejemati na kolegiju. Če ta pot ni uspešna, jih sprejme sam. Zaveda se, da učinki racionalizacije še ne bodo vidni letos. V TE-TOL je prišel v času remonta, podpisane so že bile pogodbe za letos in bistvenih stroškov ni več moč zniževati. Pričakuje, da bodo racionalizacije pri stroških vidne v enem letu. Hipni učinki so vidni le pri ceni storitev.

Neustavljiva hitrost je značilna za Aleksandra Mervarju. Tudi v TE-TOL-u ga spremlja slika Skumavčevega kolesarskega dirkača. In ta naj bi, kot pravi, ponazarjal njegov slog življenja: hiter v razmišljanju, pri delu in v življenju. Vsak dan porabi od Zagorja do Ljubljane od pol do tričetrt ure in v službi je že pred sedmo uro zjutraj. Te v zadnjih mesecih ni zapusti tudi po 12 ur na dan.

NAJVEČJI PRENOSNI OBJEKT V ZADNJIH DESETLETJIH

Deset mesecev od začetka gradnje RTP Krško 400/110 kV z razpletom daljnovodov naložba z vsakim dnem dobiva drugačno podobo. Kljub posebni gradnji - zaradi soseščine NE Krško - dela nemoteno potekajo. Investitorji več težav pričakujejo naslednje leto, in sicer pri stavljanju objekta pod napetost in vključevanju obstoječih daljnovodov v RTP.

Da gradbišče RTP Krško 400/110 kV ni vsakdanje gradbišče, je mogoče opaziti že na dovozni poti. Ograja z nuklearniške strani, ograja s strani sadovnjaka Eurosada, ki je na drugi strani poti. Ko bo RTP zgrajena, bo ustrezna dvojna ograja še okrog RTP. »Na strani, kjer mejimo na NE Krško, bodo zaradi zahtev republiške uprave za jedrsko varnost kar štiri ograje. Dve obnovljeni s strani NEK, vmes 6,1-metrski prazen pas in nato še dve za RTP Krško. Tovrstni sistem ograjevanja in zagotavljanja varnostnih predpisov nas bo stal več kot 100 milijonov tolarjev,« je pojasnil sistem ograjevanja RTP Krško direktor projekta **Janez Kern**. Med našim obiskom gradbišča sredi avgustovske vročine so delavci Gradisa, izvajalca gradbenih del pri naložbi, začeli zemeljska dela za postavitev ograje na severovzhodni strani objekta, ki se razteza na dobrih štirih hektarjih in pol zemljišča. Vsa gradbena dela potekajo skladno s terminskim načrtom, nekaj zamud imajo le pri postavitvi komandne zgradbe. Zanj je bila podpisana pogodba z Gradisom kot najugodnejšim ponudnikom sredi avgusta.

»Med gradbenimi deli so v transfor-

matorskem polju končana dela pri temeljih podstavkov in temelju odklopnika in jih je treba zasuti do ustrezne višine. Sredi avgusta betoniramo notranjo ploščo temelja transformatorja in par dovoznih tirnic ter temeljno ploščo oljne jame. Pripravljamo pa tudi plato in dovozno pot za 280 ton težak transformator, ki naj bi bil v Krškem sredi oktobra,« nadaljuje **Janez Kern**, ki pravi, da po gradbeni strani ta RTP ni zahteven projekt. Temelj je prodnat, na njem pa zemlja, ki jo je pred desetletjem uporabljal Eurosad za svoje sadovnjake. Kljub nezahtevnemu terenu bodo na gradbišču premetali več kot 40.000 kubičnih metrov materiala.

Poleg gradbenih del, ki so to poletje v tej RTP na vrhuncu, na prostoru 110 kV stikališča že stojijo stebri, v streljaj oddaljenem carinskem skladišču NEK pa imajo Elesovi investitorji shranjeno že dobavljeno opremo za stikališče. Tako so pripravljene za vgradnjo odklopniki 110 in 400 kV, ločilniki in ozemljilniki 110 in 400 kV, prenapetostni odvodniki, podporni izolatorji, merilni napetostni transformatorji, poteka pa tudi razpis za spojni material. Predvidoma naj bi imeli septembra v Krškem vso viso-

konapetostno opremo. Septembra bodo izvedli tudi razpis za montažo visokonapetostne opreme. Pri vseh delih se na tem gradbišču tako investitorji kot izvajalci del srečujejo s sistemom kakovosti, ki velja v NE Krško, in temu primerno potekajo načini in izvedbe del, ki so stični za oba objekta. Za to pa je potrebno tvorno sodelovanje med vsemi sodelujočimi na projektu RTP Krško in delavci NE Krško. Po besedah **Dušana Divjaka**, vodje gradbišča, sicer pa starega znanca gradbenih del tudi za ograjo NEK, za zdaj s tem nimajo večjih težav. So pa postopki dolgotrajnejši in zapletenejši, kot bi bili na drugih gradbiščih.

ZAHTEVNA VKLJUČITEV V SISTEM

Na vprašanje, katere novosti bodo uporabljene v tem, po letu 1975 največjem elektroprenosnem objektu, vrednem 4,2 milijarde tolarjev, tvorec slovenskega elektroprenosnega omrežja **Janez Kern** odgovarja, da bo tako kot v obnovljenih stikališčih v Mariboru in Divači, tudi v tem vgrajena naj sodobnejša in najkakovostnejša oprema ABB, ki se je pokazala kot

Priprava temeljev za transformator.

Foto Minka Skubic

dobra zlasti v RTP Maribor. Poslovna politika Elesa je v nove objekte vgraditi tehnološko najustrežnejšo sodobno opremo. »Zadnja večja RTP, ki se je gradila v sistemu, je bila RTP Okroglo 400/110 kV sredi osemdesetih let. Če primerjamo tehnologijo dela in materiala, vgradnjo posameznih sklopov, vidimo velik napredek na vseh področjih, kar vse pripomore k večji zanesljivosti opreme in s tem objekta.«

Predvsem zanesljivost je tisti cilj, zaradi katerega je bila RTP Krško 400/110 tako nujno potrebna. Z njeno vključitvijo v sistem, kar naj bi bilo po načrtih konec naslednjega leta, bo povečana zanesljivost napajanja Posavja, zlasti pa Dolenjske in Bele Krajine, povečana zanesljivost napajanja lastne rabe v NE Krško in s tem celotna zanesljivost objekta. Zagotovljen bo plasma proizvedene električne energije iz novih dveh plinskih blokov v TE Brestanica. Poleg tega bo RTP omogočila vključitev načrtovanega 400 kV daljnovoda iz Beričevega in morebitnega še enega 400 kV daljnovoda proti Mariboru. Možna bo tudi vključitev načrtovanih elektrarn na spodnji Savi in morebitne industrijske cone Krško. Z obratova-

njem te razdelilne transformatorske postaje bosta razbremenjeni 220 kV transformaciji v Podlogu in Beričevem in zmanjšane izgube ob konicah na daljnovodnih povezavah v celjski in ljubljanski kotlini. »Da pa bomo dosegli to stanje, nas čaka še trdo delo pri vključevanju obstoječih daljnovodov iz Krškega proti Brestanici, Hudem in Brežicam v stikališče in pa predvsem pri usklajevanju programa del za stavljanje objekta pod napetost in obratovanje z zanesljivostjo obratovanja NEK. Kar največ stičnih del bomo poskušali opraviti naslednje leto med majskim remontom elektrarne. Problem pa bo vključitev daljnovodov in usposodobitev stikališča za vključitev v sodobni sistem vodenja, zaščite, meritev in nadzora elektroenergetskega sistema Slovenije. Pri teh delih pričakujemo sodelovanje vseh služb Elesa in Neka. Le z določeno strpnostjo in prevzemom tveganja nam bo ta prepotrebni objekt za elektroenergetski sistem Slovenije uspelo dokončati v predvidenem roku in s tem po dolgih letih omogočiti v prvi vrsti tej regiji napajanje, kot ga potrebuje, da drugih koristi, ki jih prinaša RTP

Krško, ne ponavljam,« je še povedal Janez Kern.

NOVA RTP PRIDOBITEV TUDI ZA NEK

V NE Krško, ki s svojim stikališčem meji na prihodnjo RTP Krško, vse skozi sodelujejo in spremljajo gradnjo RTP. V svojih zahtevah do Elesa kot investitorja zlasti poudarjajo normalno obratovanje in optimalno izvedbo remonta jedrske elektrarne. V tem pomenu je bilo oblikovano soglasje za lokacijo in gradnjo RTP.

»V soglasju smo dali okvirne usmeritve, ki jih pričakujemo, da jih bo investitor upošteval, in sicer spoštovanje standardov, ki veljajo za JE po svetu pri oddaji električne energije in njenem varnem napajanju. Omenjeni standardi se dotikajo predvsem ustrezne opreme pri spajanju 400kV naprav, sekundarne nastavitve in zaščite. Njihova ustreznost je potrebna, da ne pride do posrednih vplivov na zanesljivost elektrarne,« pojasni vsebino soglasja NEK pri gradnji RTP Krško **Martin Novšak**, direktor inženiringa NEK. Pravi, da ve, da je tudi Eles zainteresiran za vgradnjo sodobne, kakovostne in zanesljive opreme v vse objekte, saj je vsak prenosni objekt pomemben za zanesljivo obratovanje sistema. Posebej pa omeni, da so investitorja in projektante seznanili, pod kakšnimi pogoji se gradijo objekti v bližini jedrskega objekta z vidika njegove varnosti in varovanja. V pogojih z njihove strani ni bilo vključeno dvojno ograjevanje. Iz lastnih izkušenj in prakse v tujini meni, da tovrstna samozaščita ni potrebna, saj je že prvi steber zunaj RTP popolnoma nezaščiten.

V elektrarni imajo organizirano skupino, ki sodeluje z investitorjem in pregleduje vso investicijsko dokumentacijo za RTP, ki se nanaša na njihove obstoječe sisteme in prihodnjo možnost

Dobavljena oprema čaka na vgradnjo.

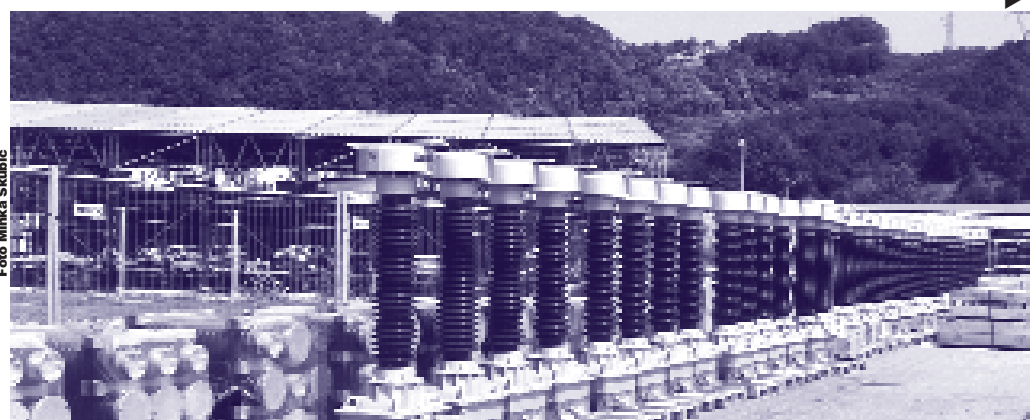

Foto Minka Skubic

PREDLAGANI SPORAZUM PRINAŠA DOBRE resitve

Čeprav se je pred začetkom poletja zdelo, da bomo lahko vprašanje nuklearne elektrarne Krško končno umaknili s seznama nerešenih vprašanj med sosednjima državama, je poznejši razvoj dogodkov predlagani sporazum znova postavil na stranski tir. Zgodba o NEK tako znova čaka na primeren konec.

vzpostavitve izoliranega napajanja iz TE Brestanica. »Dela, ki so povezana z napravami NEK, je treba načrtovati in izvesti tako, da je ohranjena varnost in razpoložljivost objekta ter da izvajalci delo opravijo na varen način. Če pa želimo te cilje doseči, je treba imeti do ure natančno izdelan načrt. Pri tem je potrebno dobro sodelovanje vseh služb v elektrarni: vzdrževanje, inženiring, proizvodnja, načrtovanje z investitorjem, izvajalci del na objektu ter dobavitelji opreme,« nadaljuje direktor inženiringa. V Krškem imajo že pol leta pred remontom do ure natančno določeno izvedbo del. Dotlej morajo biti znane vse modifikacije in posegi v celotnem objektu. Štiri mesece pred remontom definirajo obseg del med zaustavitvijo in ta obseg lahko spremenijo le s posebno odobritvijo. V mesecih do remonta natančno določijo na tisoče aktivnosti, da zanje zagotovijo ustrezno in pravočasno logistično podporo ter da se osebje pripravi za ta dela. Opisani način dela pa pomeni, da mora imeti investitor pravočasno pripravljeno dokumentacijo, pravočasno sklenjene pogodbe z izvajalci, pravočasno dobavljeno opremo itd. Temu načinu dela se mora prilagoditi tudi Elesova investicijska skupina, saj načrtuje opraviti večino povezovalnih del z NEK med remontom elektrarne spomladi naslednje leto. Zanimanje za dobro medsebojno sodelovanje je obojestransko, volja tudi, le pristope do načrtovanja dela je treba uskladiti. Ne nazadnje nova RTP ni samo prepotreben objekt sistemu, ampak pomeni tudi povečanje varnosti NEK zaradi povečanja možnosti napajanja lastne rabe jedrske elektrarne preko več daljnovodov in povečanja možnosti poti za prenos proizvedenih kWh preko 400 in 110 kV daljnovodov. Sedaj ima elektrarna na razpolago dva neodvisna zunanja vira napajanja, ki morata biti na razpolago, kadar elektrarna obratuje ali je delno zaustavljena. Z novo RTP se bo 110 kV omrežje razširilo in bodo na razpolago vsi 110 kV daljnovodi tako za rezervno napajanje kot za prenos elektrike. Hkrati pa bo sproščen NEK-ov 110 kV daljnovod TEB – NEK za normalen prenos električne energije. S tem se bodo zmanjšale skupne izgube sistema in povečale možnosti prenosa.

Vprašanje statusa jedrske elektrarne Krško bi lahko šteli med tista, ki se vlečejo že od osamosvojitve Slovenije naprej in jih kljub številnim dosedanjim komisijam in predlogom še vedno ni uspelo rešiti v takšni meri, da bi zadovoljila interese vseh vpletenih strani. Žal zapleti pogosto nastajajo tudi zato, ker so mnogokrat takšni sporazumi tajni, njihova vsebina pa javnosti neznanka vse do uradnega podpisa, pri čemer pa je vendarle ni mogoče v celoti skriti. Pri obravnavi takšnih posameznih delčkov pa velikokrat pride tudi do nerazumevanja in nasprotovanj, saj se posamezna vprašanja kažejo v drugačni luči, kot bi se, če bi jih jemali kot del širše celote. Ker gre v primeru jedrske elektrarne Krško nedvomno za enega pomembnejših energetskih, gospodarskih in okoljevarstvenih vprašanj, je zato še toliko pomembnejše, da glede vsebine sporazuma ni nobenih nejasnosti in dvomov. S tem namenom se je minister za

okolje in prostor magister **Janez Kopač** 4. septembra v Krškem sestal s predstavniki parlamentarnega odbora za zunanjo politiko, predstavniki lokalne skupnosti oziroma posavskih občin in nuklearke in skušal podrobno predstaviti vse koristnosti sporazuma in poglede na prihodnje poslovanje te elektrarne, tako z vidika komercialnih tveganj kot z vidika jedrske varnosti. Kot je Janez Kopač povedal na tiskovni konferenci po srečanju, gre v prvi vrsti za sporazum o ureditvi poslovnega odnosa med obema družbenikoma, pri čemer naj bi vprašanja jedrske varnosti še vedno ostala v celoti v pristojnosti Slovenije. Še zlasti je pomembno, je dejal Janez Kopač, da naj bi po novem električno energijo iz krške elektrarne tržili podjetji lastnika solastniških deležev, to sta Eles-gen in Hep, s čimer naj nuklearka ne bi bila več v stalnem konfliktu med minimiziranjem stroškov in maksimiranjem profita. Poleg tega sporazum predvi-

deva, da bo vsak izmed solastnikov za plačilo dobavljene električne energije zagotovil ustrezno bančno jamstvo, določena pa so tudi pravila odklopa, če kakšen od partnerjev ne bi spoštoval dogovorjenega, kar pomeni odpravo možnosti za ponovitev razmer izpred nekaj let. Skratka, sporazum podrobno opredeljuje tudi načine razreševanja morebitnih sporov, in to na več ravneh. Pri tem pa naj bi jedrska elektrarna Krško kot družba z omejeno odgovornostjo ohranila samostojnost in možnost odločanja v zakonskih okvirih in v okvirih sporazuma, pri čemer bo imel predsednik uprave NEK v določenih primerih tudi možnost preglasovanja.

ZA RAZGRADNJO POTREBNI DVE MILIJARDI MARK

Kot je dejal Janez Kopač, je bilo zelo veliko vprašanj udeležencev omenjenega sestanka povezanih tudi s problemom razgradnje in shranjevanja jedrskih odpadkov. V zvezi s tem je bilo pojasnjeno, da bo sklad za razgradnjo še naprej deloval tako kot doslej z glavno nalogo zbiranja potrebnih sredstev za razgradnjo elektrarne po končanem obratovanju. Sporazum o NEK predvideva, da naj bi podoben sklad ustanovila tudi Hrvaška, pri

čemer je vanj vgrajena tudi varovalka, ki predvideva državna jamstva za zagotovitev potrebnih sredstev. To je še posebej pomembno, ker imata sklada obeh držav različna izhodišča (hrvaška stran teh sredstev doslej ni zbirala) ter tudi v izogib novim zapletom, če bi bilo v prihodnje delovanje teh skladov na kakršen koli način ogroženo. Sicer pa naj bi se v oba sklada do konca leta 2023 natekli skoraj dve milijardi mark (na toliko so namreč ocenjena potrebna sredstva), pri čemer je Slovenija doslej zbrala okrog 130 milijonov mark. Glede samega skladiščenja radioaktivnih odpadkov pa sporazum predvideva, da se to začasno izvaja tako kot doslej, kar je bilo po Kopačevih besedah predvideno tudi že v gradbenem dovoljenju. Po tem začetnem skladiščenju pa naj bi se odpadki preselili v trajno odlagališče doma ali v tujini. Po podpisu sporazuma oziroma najpozneje v dveh mesecih naj bi obe strani imenovali tudi posebno komisijo, ki bo izdelala program razgradnje NEK in določitve kraja za trajno odlaganje odpadkov. Določen je tudi rok za izdelavo tega programa, to je eno leto, v tem času pa naj bi podrobno proučili tudi možnosti za graditev trajnega odlagališča oziroma izvoz odpadkov. Če tudi v tem primeru ne bi mogli doseči dogovora, pa je predvidena tudi možnost, da vsaka

Kljub željam ministra Kopača razprava o nadaljnji usodi NEK v parlamentarnem odboru za zunanjo politiko ni tekla povsem gladko, še večja nasprotovanja pa je pričakovati v parlamentarni razpravi, saj je denimo skupina 15 poslancev državnega zbora iz vrst opozicijskih strank predsedniku vlade že predlagala, da naj za določen čas preloži podpis slovensko-hrvaškega sporazuma o NEK, ker naj bi vseboval nekatere za Slovenijo škodljive rešitve. S samo vsebino sporazuma pa naj ne bi bili povsem zadovoljni tudi na Hrvaškem.

Foto Brane Janjič

Mag. Janez Kopač poudarja, da sporazum prinaša dobre rešitve za obe strani.

stran poskrbi za svoj delež oziroma polovico vseh odpadkov. Vsekakor pa bo treba tudi že sprejeti program razgradnje na novo definirati, saj v zvezi s temi vprašanji prihaja v svetu do novih spoznanj in tehnologij, pri čemer sporazum o NEK predvideva tudi, da naj bi iz omenjenih razlogov takšen program revidirali na vsakih pet let. Skratka, po ministrovih besedah je bil osnutek sporazuma zelo dobro pripravljen in v strokovnih krogih ter tudi v sami elektrarni zelo pozitivno ocenjen. Drugače pa nam je to trditev potrdil tudi direktor Eles-gena mag. Vekoslav Korošec, ki je v zvezi s tem dejal, da gre za zelo dober dokument, ki prinaša v tem trenutku za obe strani najbolj sprejemljive rešitve in nuklearni zagotavlja nadaljnje poslovanje brez pretresov, ki jih je poznala v minulih letih. Glede samega zagona in poslovnih nalog Eles-gena, kot podjetja, ki naj bi skrbelo za prodajo električne energije iz Krškega, pa je povedal, da konkretnije o sami vsebini ni mogoče govoriti, dokler ne bo podpisan sporazum in z njim povezana družbena pogodba med obema solastnikoma. Potrdil pa je, da je predlog družbene pogodbe pripravljen in tudi pozitivno ocenjen s strani obeh partnerjev.

BRANE JANJIČ

ZAČETEK DEL TUDI NA HE OŽBALT

Če bi skušali najti primerjavo vodij projekta druge faze prenove hidroelektrarn na Dravi, bi jih še najlažje primerjali s švicarskimi urarji, saj dela na HE Vuhred in Ožbalt potekajo s švicarsko natančnostjo. Tako so v skladu z načrti po dveh mesecih in začetku del na HE Vuhred 4. septembra ustavili še prvi agregat na HE Ožbalt. Sicer pa so s potekom prenove nadvse zadovoljni tudi izvajalci.

Osamem poteku in pomenu prenove hidroelektrarn na Dravi smo na naših straneh že veliko pisali, kljub temu, da samo delo v Dravskih elektrarnah poteka že tako rekoč rutinsko, pa je začetek del na tako velikih objektih, kot so hidroelektrarne, vendarle vreden pozornosti. Z ustavitvijo agregata številka 3 na HE Ožbalt se je namreč začel uresničevati tudi drugi del druge faze prenove Dravskih elektrarn, ki naj bi podobno kot prva poleg temeljite obnove dotrajane opreme prinesla tudi nekaj dodatnih kilovatnih ur energije in zvišanje same moči. Ali če pogledamo konkretnije številke, z novo opremo bomo iz HE Ožbalt na leto lahko dobili 32 milijonov kilovatnih ur več kot doslej, s prenovo vseh obnovljenih objektov pa se bo precej

povečala tudi sama regulacijska sposobnost dravske verige, kar je še posebnega pomena za zagotavljanje nemotenega obratovanja celotnega elektroenergetskega sistema.

DELA V ROKE DOMAČIH PODJETIJ

Posebne pomena za slovensko industrijo je tudi dejstvo, da so v Dravskih elektrarnah pri izvedbi prenove sledili načelu maksimalne izrabe domačega znanja, in praktično vsa dela, ki smo jih sposobni opraviti doma, oddali domačim podjetjem. Tako je bila doslej podpisana cela vrsta pogodb, in sicer z IBE-jem za celotni program projektantskih in svetovalnih storitev, Iskro Sysen za izdelavo programske opreme in njeno vklju-

čitev v obstoječi sistem vodenja ter dobavo opreme za lokalno vodenje elektrarn, Litostrojem E.I. za dobavo turbin, Etro 33 za izdelavo energetskih transformatorjev, TSN-jem za dobavo srednje napetostne opreme, C&G-jem za dobavo nizkonapetostne opreme in opreme za potrebe lastne rabe, Elektronabavo za dobavo opreme za električno zaščito generatorjev in transformatorjev ter srednjenaletnih kablov in Esotechom, ki opravlja demontažna in montažna dela. Med tujimi izvajalci pa je bil na razpisu izbran še Končar KET iz Zagreba, ki bo izdelal potrebne generatorje. Skratka, gre za precej obsežne posle, ki za domača podjetja pomenijo tudi koristno nabiranje izkušenj pri velikih hidroenergetskih projektih in ne nazadnje tudi pomemben del

Čepprav se zdi, da delo pri prenovi Dravskih elektrarn zaradi nemotenih procesov poteka rutinsko, je treba poudariti, da je bilo uporabljeno kar nekaj izvirnih tehničnih rešitev. Ena odmevnejših v domačih in tujih strokovnih krogih je nedvomno bila tudi metoda izpiranja betona, ki je prinesla precejšnje časovne in druge prihranke.

Foto Brane Janjčič

Predstavniki Dravskih elektrarn so zagotovili, da bodo dela končana v predvidenih rokih in v okviru finančnega načrta, to je dobrih 14 milijard tolarjev.

njihovega letnega prihodka, kar so predstavniki teh podjetij potrdili tudi na priložnostni tiskovni konferenci ob začetku del na HE Ožbalt. Kot je v uvodnem nagovoru poudaril direktor dravskih elektrarn **Ivan Kralj**, so takšni trenutki prijetni ne samo za podjetje, temveč za celotno elektrogospodarstvo in hkrati velika priložnost, da dokažemo, da imamo sposobne strokovnjake in tudi večji del potrebne industrije za izpeljavo takšnih projektov. Druga faza prenove poteka povsem po planih in v okviru zastavljenih rokov, pri čemer gre za zasluge pripisati tudi velikim iz-

Nadaljevanje na strani 33

E.ONOV NASKOK NA SREDNJO IN JUŽNO EVROPO

Nemški koncern E.on sodi med največje evropske družbe, saj je leta 2000 s svojimi osnovnimi dejavnostmi na področju energetike in kemične industrije ter dodatnim zaslužkom na nekaterih drugih področjih ustvaril kar 93,2 milijarde evrov skupnega prometa, od tega samo na energetskega področju za skoraj 42 milijard evrov, in se tako po količini prodanih kilovatnih ur uvrstil na tretje mesto v Evropi, takoj za francoskim EdF-om in italijanskim Enelom. V koncernu ne skrivajo, da je njihov dolgoročni cilj dosežene rezultate še izboljšati, pri čemer naj bi jim pomagali tudi za zdaj še zaprti trgi v srednji in južni Evropi, med njimi tudi slovenski.

E.ON Energie AG s sedežem v Münchnu, ki je le del celotnega koncerna, je nastal z združitvijo dveh nekdanjih elektroenergetskih družb Bayernwerka in PreussenElektre, in se poleg oskrbe z električno energijo ukvarja še z oskrbo s plinom in vodo. Po omenjeni združitvi je v njem ostalo 34.400 zaposlenih, 30.150 MW instaliranih proizvodnih zmogljivosti v jedrskih elektrarnah, termoelektrarnah in tudi hidroelektrarnah in 36 000 kilometrov visokonapetostnih daljnovodov. E.ON Energie je imel samo leta 2000 za 13 milijard evrov prometa in kar 12 milijonov odjemalcev, od tega skoraj 2 milijona zunaj nemških meja, predvsem na Madžarskem in Češkem. Samo podjetje deluje v obliki nekakšnega holdinga, v katerega so združene elektrarne, ki so razpršene po celotni Nemčiji, E.ON-ove projektantske družbe (E.ON Engineering in E.ON Energy Projects), E-onov omrežni operater (E.ON Netz), trgovski operater (E.ON Trading) in druge podružnice, ki se ukvarjajo z osnovnimi storitvenimi dejavnostmi. Poleg tega so del koncerna tudi podružnice v 15 evropskih državah. V E.ON-u za sluge svojemu uspehu pripisujejo predvsem novi poslovni politiki, ki temelji na samostojnosti posameznih enot, ki so v celoti odgovorne za svoje poslovanje, in koncentraciji oziroma centralizaciji nekaterih poslovnih funkcij, kar je prispevalo k zmanjševanju stroškov. Kot pravijo, so svojo prihodnost zastavili na znanih dejavnostih uspeha, kot so postavitve jasnih poslovnih ciljev, učinkovita organiziranost, zanesljiva informacijska tehnologija,

nenehen razvoj in visoko usposobljen kader. Skratka, uporabili so recept, ki se je že doslej povsod dobro obnesel, končni rezultat pa naj bi bil prevzem mesta največje zasebne družbe v Evropi in podvojitve prometa do leta 2005.

NEMŠKI TRG NAJVEČJI V EVROPI

V E.ON-u se zavedajo, da je do njihovega vzpona delno prišlo tudi po zaslugi liberalizacije evropskega energetskega trga, ki se je zgodila v zadnjih letih. Pred tem med ponudniki električne energije ni bilo prave konkurence in elektrika se je prodajala po določenem regionalnem ključu, pri čemer je za oskrbo nemških porabnikov bilo pristojnih osem podjetij. Po prestrukturiranju trga, združitvi in novi razdelitvi vplivnih območij so se izoblikovali trije oziroma štirje večji koncerni, in sicer E.ON, ki z že omenjeno združitvijo prejšnjih dveh velikanov PreussenElektre in Bayernwerka obvladuje osrednjo Nemčijo, RWE, ki je prevzel severozahodni del države, in EnBW, ki skupaj s francoskim EdF-om, pokriva jugozahodni del. Na vzhodnem delu pa naj bi tudi s pomočjo tujega kapitala (zanimanje izraža predvsem švedski Vattenfall) v kratkem nastala še četrta močna družba, ki jo za zdaj imenujejo kar »4th power«.

Od kod takšno zanimanje za nemški trg in boj med domačimi podjetji za dodelitev čim večjega tržnega deleža, je najlažje razbrati iz primerjalnih podatkov, ki kažejo, da je Nemčija s 43 milijoni potencialnih porabnikov in petino evropske porabe največji evropski energetski trg, na katerem se obrne okrog 60 milijard evrov (več kot tretjino evropskega prometa na energetskega trgu). Glede na to, da je notranja razdelitev nemškega trga že končana, pa je tudi povsem razumljivo, da omenjena velepodjetja skušajo zdaj svoje prihodke povečati predvsem s prodorom na trge sosednjih držav. Tako ima E.ON svoja predstavništva oziroma podružnice že v vseh Sloveniji sosednjih državah, saj je pred kratkim odprl svojo pisarno tudi v Zagrebu. In čeprav je po številu odjemalcev Slovenija za tako velike koncernne nepomemben odjemalec, na našo državo vendarle gledajo z velikim zanimanjem, saj je odlično izhodišče za prodor na zaradi visokih cen zelo zanimiv italijanski trg, pa tudi zaradi zgodovinske povezanosti in bogatih izkušenj odlična odskočna deska za prodor na Balkan. V E.ON-u namreč vedo, da gre kljub temu, da večina srednje in južnoevropskih držav še ni odprla svojih trgov, za procese, ki se jim te države ne bodo mogle upreti. Ko pa se bo to zgodilo, bo nadvse pomembno, kdo bo prvi, saj si bo ta lahko odrezal velik del potencialnega večmilijonskega tržnega kolača.

Prodor na vzhod je še toliko zanimivejši, ker je v drugih smereh konkurenca evropskih energetskih

Foto arhiv

velikanov, kot so francoski EdF, italijanski ENEL, švedski Vattenfall ali španska Endesa, veliko hujša in trg že praktično razdeljen.

NAVIDEZNA ODPRTOST EVROPSKIH TRGOV

Kot je znano, je proces liberalizacije energetskega trga v Evropi potekal hitreje od prvotnih predvidevanj, čeprav ima večina evropskih držav še vedno odprtega manj kot polovico vsega trga. Tako imajo povsem odprti trg le v Veliki Britaniji, v Nemčiji in v skandinavskih državah, tej skupini sledita Danska z 90 odstotkov vseh porabnikov in Španija, kjer je prosta izbira dobavitelja električne energije omogočena 54 odstotkom porabnikom, medtem ko je v vseh drugih državah ta delež okrog 30-odstoten. Čeprav je evropsko povprečje odprtosti trga v letu 2001 že doseglo 66 odstotkov, pa ne gre pozabiti, da kljub temu večina držav še vedno ni odpravila vseh omejitev za prost pretok električne energije oziroma ohranja takšne in drugačne omejitve, ki naj bi zaščitile domače proizvajalce. Tako ostaja tudi pretok energije čez državne meje še na razmeroma skromni ravni in dosega le nekaj odstotkov ter zlasti v državah, kot je Nemčija, kjer se srečujejo z velikimi presežki elektrike, poteka bolj v eni, to je izvozni smeri. Evropski analitiki sicer radi poudar-

jajo, da je liberalizacija energetskega trga prinesla vrsto koristi tudi potrošnikom. Tako so se denimo cene električne energije za vse vrste uporabnikov v Nemčiji znižale za četrtnino, vse bolj narašča trgovina z energijo, zgodilo se je prestrukturiranje energetskega trga in na njem so se pojavili tudi novi igralci. Vse naštetu naj bi prispevalo tudi k večji dinamiki na gospodarskem področju in prineslo svež veter v ekonomska dogajanja ter povečalo konkurenčnost evropskih podjetij. Hkrati pa ti isti analitiki zelo radi zamolčijo, da so bile cene električne energije v Nemčiji med najvišjimi v Evropi, ter da se prvotni učinki liberalizacije in prestrukturiranja postopoma zmanjšujejo, skladno s tem pa cene električne energije počasi, a vztrajno znova rasejo. In ker je električna energija blago, ki ima svoje specifične značilnosti, je dejansko zelo težko predvideti, kaj se bo na energetskem trgu dogajalo v naslednjih letih. Jasno je le to, da spreminjajoče se podnebne razmere, zapiranje dotrajanih evropskih elektrarn in napovedano zmanjšanje presežnih zmogljivosti (samo v Nemčiji do leta 2003 za 15 odstotkov) ter odklonilen odnos javnosti do jedrske energije ne bodo šli brez posledic tudi na energetskem področju.

Brane Janjić

NA POBUDO PREBIVALSTVA DO VETRNE ENERGIJE

Prebivalci Danske, dežele ob Atlantskem oceanu, so sami, brez pobud s strani večjih proizvajalcev električne energije in brez politične ter ekonomske spodbude, presodili, da bi lahko z vetrom, ki piha v njihovi deželi kar 300 dni na leto, začeli pridobivati električno energijo. O tem so razmišljali že v petdesetih letih, zamisli pa so začeli udejanjati šele v osemdesetih, pa še to na posameznih kmetijah in farmah, kjer so se bolj pogumni kmetje sami odločili za to (takrat še tvegano) potezo. Danes pridobijo Danci z vetrnimi elektrarnami 4,5 TWh električne energije ali 13 odstotkov vse njihove proizvodnje te nepogrešljive dobrine.

Danska je prav zaradi trdne odločenosti posameznikov, da uvedejo vetrno energijo, nekaj posebnega. Drugod je namreč bolj običajna praksa, da začnejo vlade podpirati obnovljive vire energije, jih subvencionirati in spodbujati po navadi skeptično ljudstvo k uporabi novosti. Toda v deželi tisočeri mlinov so ljudje že dobro poznali moč vetra in so zato že sami začeli razmišljati o možnosti proizvodnje električne energije na ta način. Kot je na tretji mednarodni konferenci Biomasa in drugi obnovljivi viri energije za 21. stoletje povedal Jens Bo Holm – Nielsen, predsednik danske zveze za bioenergijo, so pri njih začeli o tej možnosti razmišljati že v petdesetih letih dvajsetega stoletja. K temu jih je spodbujala ugodna lega ob obali Atlantskega oceana, ki je prinašal s sabo obilo vetra. Prvotne zamisli so začeli ureničevati šele dve desetletji pozneje, ko so se našli posamezniki, ki so bili pripravljeni tvegati in preizkusiti moč vetra tudi kot morebitni vir električne energije. Poleg tega so bili Danci že takrat veliki nasprotniki jedrskih elektrarn (proti njej so glasovali že na referendumu leta 1972), zato so se obnovljivi viri kazali kot idealen in nujen nadomestek tovrstne energije. V osemdesetih se je zavedanje o morebitni energetske krizi še okrepilo, saj so začeli opuščati tudi pridobivanje energije s termoelektrarnami. Ugotovili so namreč, da te preveč usodno vplivajo na okolje, hkrati pa so se zavedali tudi, da lahko energetske primanjkljaje nadomestijo z mnogo cenejšim virom, kot je premog. Tako se je pred dvajsetimi leti začela ekspanzija vetrnih elektrarn na Danskem – sprva z manjšimi

turbinami z močjo 75 kW. Te so bile še slabo razvite in so skupaj proizvedle le zanemarljiv delež skupne proizvodnje energije. V poznih osemdesetih so posamezniki že začeli graditi elektrarne z močjo 150 in 225 kW. V tem obdobju so dobili posamezni zanesenjaki že podporo širših množic, o nadaljnjih možnostih razvoja pa so začeli razmišljati tudi politiki in raziskovalci – vetrna energija je namreč obljubljala širokemu trgu relativno nizke cene energije.

VEČ KOT TRISTO TISOČ ZASEBNIH INVESTITORJEV

V začetku devetdesetih let je začela industrija vetrnic na Danskem zares cveteti. V drugi generaciji turbin so sprva izdelovali elektrarne z močjo 350 kW, kmalu pa so jih še izboljšali in začeli prodajati generatorje z močjo od 500 do 750 kW. Največji bum je doživela ta industrija v zadnjih sedmih letih, ko so proizvajalci že gradili turbine z močjo od 600 kW do 1,5 MW. Samo lani so zgradili 650 novih vetrnic s povprečno močjo 930 kW. Na velik napredek razvoja vetrne energije na Danskem kaže že sam podatek, da je v letu 1999 njihova povprečna moč znašala kar 750 kW manj. Danes obratuje v tej državi 5.500 vetrnih turbin s skupno močjo 2.340 MW. Z njimi so lani proizvedli 13 odstotkov skupne proizvodnje energije, vendar pa je njihov cilj mnogo višji. Ministrstvo za energijo in okolje se je namreč odločilo, da bodo do leta 2005 delež tovrstne proizvodnje povečali na najmanj dvajset odstotkov.

KMALU NE BO VEČ PROSTORA ZA NOVE VETRNIC

Kljub velikim načrtom danskega energetskega ministrstva pa razvoj vetrne energije le nima več veliko prostora za nadaljnji razvoj. Kmalu bo namreč dansko podeželje ob obali že dobro napolnjeno z vetrnicami. Jens Bo Holm – Nielsen celo opozarja, da čez približno tri leta ne bo več prostora za nove konstrukcije, zato bo treba zastarele turbine zamenjati z novejšimi in zmogljivejšimi, poleg tega pa so danski načrtovalci našli še eno rešitev in začeli graditi polja vetrnic v območjih, oddaljenih od obale. Danci se namreč držijo pravila, da gradijo vetrnice stran od naselij, v odročnejših območjih. Tako se je pred nekaj leti začelo novo obdobje razvoja tovrstnih elektrarn v tej državi – prvo vetrno farmo so že zgradili na območju med Kopenhagnom in jugozahodno Švedsko. Polje vetrnic, imenovano Middelgrunden, z močjo 40 MW, je sestavljeno iz dvajsetih 2 MW vetrnic in oskrbuje z zeleno energijo tri odstotke prebivalstva danskega glavnega mesta. Sredi naslednjega leta naj bi začelo delovati še eno tako polje, in sicer v Severnem morju, blizu Esbjerga.

Foto arhiv EU

Z novimi pridobitvami v tem desetletju bo na Danskem tako še narasla proizvodnja energije iz vetra, toda pravo prihodnost ji bodo proizvajalci in distributerji šele začrtali s prodorom na tuje trge. Prav zaradi tega se ta država že povezuje s sosednjimi nordijskimi državami – gradijo omrežne povezave, prek katerih si bodo lahko izmenjevali električno energijo iz vetra, vode, premoga in drugih virov. Zlasti vodna in vetrna energija sta namreč v veliki meri odvisni od naravnih danosti, zato so povezave s sosednjimi državami v vremensko neugodnih razmerah zelo dobrodošle, saj je mogoče z uvozom omiliti pomanjkanje električne energije. V tem primeru sta ravno pravnjeni partnerici Danska in Norveška – slednja je najbolj usmerjena v proizvodnjo energije iz svojih vodotokov.

POSEGI V NARAVO?

Proizvodnja energije z močjo vetra je vsekakor pravi blagor za okolje. Če bi namreč vseh 4,5 TWh električne energije, kolikor je pridobijo na Dan-

skem z vetrnicami, proizvajali s termoelektrarnami, bi potrebovali za to 1,5 milijona ton premoga, ki bi ga lahko naložili na vlak, dolg kar 600 kilometrov. Tako prihranijo vetrne elektrarne okolju kar 3,7 milijona ton ogljikovega dioksida, 7.000 ton žveplovega dioksida, 7.000 ton dušikovega oksida in več kot 250.000 ton pepela. Toda kljub temu se okoljevarstveniki še pritožujejo, saj vetrnice kazijo videz danske pokrajine in ogrožajo naravno okolje živali – vetrnice so namreč dokaj hrupne, čeprav se je raven hrupa z novimi tehnologijami v zadnjih letih bistveno znižala. Poleg tega pa so se po trditvah danskih raziskovalcev tudi živali (kot na vse druge človeške pogruntavščine) že privadile na velikanske vetrnice. V nobenem primeru si namreč ne moremo zamisliti pridobivanja električne energije brez kakršnih koli posegov v naravo. Še tako okolju prijazen vir posega v naravno ravnovesje, pa naj bo to vodna energija, energija na biomaso ali geotermalna energija. Vetrna kljub gromozanskim konstrukcijam vendarle izrablja naravne danosti, poudarjajo strokovnjaki, zato njeno uporabo pospešujejo tudi druge države Evropske unije, zlasti Nemčija in Španija. V zadnjih letih je bilo tako po svetu še instaliranih veliko vetrnic – njihova skupna moč je po besedah Holm - Nielsna kar 4000 MW.

Kljub svetovni rabi vetrne energije ostaja Danska, kot že rečeno, še vedno nekaj posebnega, saj je zamisel o pridobivanju električne energije z vetrnicami nastala v glavah posameznikov, ki so že poznali moč in potencialne močnega vetra v njihovi deželi. Izrabljali so jo že njihovi predniki z mlini na veter, v 20. stoletju pa je postala ta naravna danost vir nepogrešljive dobrine sodobnega sveta. Prav navdušenje in podpora ljudi je po mnenju Jensa Bo Holm – Nielsna poglobitvenega pomena za uspešno uvajanje obnovljivih virov energije. Na Danskem je bila vlada celo zadnja, ki je dala blagoslov tovrstni energiji, ljudje so jo začeli uvajati že mnogo prej. Šele njihova zagnanost je spodbudila tudi politike in raziskovalce. Seveda pa ne moremo pridobivanja zelene energije omejiti le na voljo ljudi, saj ne smemo pozabiti tudi na naravne danosti in investicijske zmožnosti posameznih držav. Vsi ti dejavniki so namreč nepogrešljivi pri uvajanju alternativnih virov in tudi na Danskem, ki je vse troje že imela, je trajalo dve desetletji, preden so prvotne zamisli zaživele.

Simona Bandur

PODJETJE V NEGOTOVEM OKOLJU

**Z odpiranjem elektroenergetskega trga se tudi slovensko elektrogospodarstvo srečuje s številnimi novostmi in spremembami. Toda kljub uva-
janju le-teh mora podjetje normalno delovati in
dajati vtis, da obvlada situacijo in nova bre-
mena, ki so mu naložena. Vodstvo mora biti v tem
primeru pripravljeno delati in voditi sodelavce
v velikokrat skrajno negotovih okoliščinah, pri
tem pa paziti na celo vrsto dejavnikov, da pod-
jetje oziroma organizacija deluje naprej.**

Mag. Milan Ambrož in Traudi Mihalič opisujeta načine, kako učinkovito in dinamično voditi podjetje v negotovem okolju v knjigi Pot k odličnosti. Kot trdita, je treba za uspešno vodenje v takih okoliščinah poznati celo vrsto dejavnikov, ki vplivajo na to. Mednje sodijo raziskave organizacijske kulture in delovanja dinamičnih sistemov, hkrati pa je pomembno tudi poznavanje sociologije in osnov psihologije, saj vodje navsezadnje delajo z ljudmi, s sodelavci, s katerimi je treba znati komunicirati. Način, kako voditi podjetje v dinamičnem in negotovem okolju, pojasnjujeta avtorja s tako imenovanim avtopoetičnim pogledom na organizacijo. Kot že sama beseda pove, so avtopoetični sistemi samoorganizirani, kar pomeni, da je podjetje odvisno od organiziranja zaposlenih samih in medsebojnih povezav med njimi. Ljudje so pravzaprav neke vrste živi in odprti sistemi in delujejo avtonomno, toda z večjim številom ljudi, ki so v skupini, narašča zapletenost odnosov in povezav med njimi. Čedalje večja je skupina ljudi, ki deluje v nekem podjetju ali organizaciji, tem težje jo je obvladati oziroma nadzorovati. Zato je treba delo organizirati v manjše skupine, katerih odgovornosti se sicer prepletajo, a so še vseeno relativno samostojne. Najpomembnejše so namreč prav povezave med sodelavci in skupinami. Slednje po navadi sestavljajo ljudje iz različnih področij z različnimi znanji. Če med sabo ne znajo komunicirati oziroma ne izmenjujejo izkušenj, jim vsa znanja prav nič ne pomagajo pri reševanju problemov. Šele skupina, ki upošteva različnost znanj njenih članov in različne osebnosti, ki sodelujejo pri doseganju zastavljenih izzivov, je sposobna obvladovati kompleksne okoliščine. Toda kljub temu doseže število udeležencev oziroma povezav med njimi svoje meje. To pa je takrat, ko sodelavci ne morejo več normalno komunicirati, ko postane sporazumevanje zahtevnejše in vzame preveč časa.

DINAMIČNA ORGANIZACIJA NAPREDUJE

Organizacije, ki so močno notranje povezane, so stabilne, četudi je njihova sestava zapletena. Sistem, ki je sestavljen iz veliko manjših podsistemov, je veliko bolj trden, kot bi bil, če bi bil sestavljen iz večjih delovnih skupin. In prav stabilnost sistema je zelo pomembna, ker ohranja organizacijo dalj časa v nespremenjenem stanju. Toda tudi to zahteva svojo ceno – stabilne sisteme namreč težko spremenimo, a kot vemo, je treba dandanes nenehno slediti tako družbenim kot tudi tehnološkim spremembam. Velikokrat se zgodi, da poskuša vodstvo v tem primeru ljudem vsiliti spremembe, ti pa se temu po navadi uprejo. Dolgotrajno vsiljevanje sprememb lahko pripelje podjetje celo na rob preživetja ali pa ga potisne v neko kaotično stanje, iz katerega je težko najti izhod.

Svojo odzivnost na spremembe določa torej sistem sam z načinom delovanja. Resda je lahko stabilna organizacija velikokrat zelo uspešna in veliko bolj primerno okolje za zaposlene, vendar dolgoročno ne more poslovati konkurenčno, saj jo prehitijo bolj dinamične organizacije. Slednje so namreč pripravljene slediti spremembam v družbi in tehnologiji, zato so ob vsaki uvedeni novosti v veliki prednosti pred konkurenti. Tvegane okoliščine delovanja so tako velikokrat bolj dobrodošle za podjetje kot pa stalnost in stabilnost.

In kako ohranimo podjetje v takem dinamičnem delovanju? Dinamično ravnovesje v organizaciji vzdržujemo s stalnim proučevanjem povezav, ki ohranjajo njeno samopodobo, trdita Milan Ambrož in Traudi Mihalič. Toda spremembam je treba slediti neprestano, pri tem pa zaposleni ne smejo dovoliti, da se podjetje povrne v stanje pred njimi.

Foto arhiv

Idealni tip vodje naj bi znal obvladati sam sebe, imel veselje za delo in odgovornost, znal pri delu izluščiti bistveno, bil pravičen, prijazen, dober predstavnik podjetja, trdna osebnost, kritik, znal grajati in dajati navodila, spoštoval življenjske nazore drugih ter izražal moč in mir.

Prav zato se velikokrat ob tem zamenja tudi vodstvo podjetja. To pa ponovno vpliva na celotno organizacijo. Vseh posledic nikoli ni mogoče predvideti, zato prinaša vsaka sprememba s sabo preseženja, hkrati pa tudi nove izzive in nove možnosti delovanja.

VODENJE KOT PSIHOLOŠKI IN SOCIALNI PROCES

Sodobni principi vodenja so pokazali, da je za razvoj podjetja in poslovno uspešnost najbolje, da je odgovornost porazdeljena, in ne le v rokah enega človeka. Lastniki marsikaterega podjetja so namreč spoznali, da je bolje, če prepustijo posamezna področja bolj usposobljenim posameznikom. Poleg tega postaja v zadnjem času, kot že rečeno, tudi okolje čedalje bolj zapleteno in izkušnje so pokazale, da je v takih okoliščinah ključnega pomena razumevanje delovanja sistema, še posebej pa človeka. Tako je vodenje postalo vse manj tehnični in vse bolj socialni proces. V organizaciji prihodnosti bodo tako vsi zaposleni neposredno sodelovali v procesu stalnih izboljšav, za kar bodo tudi osebno odgovorni. Delovno mesto zahteva namreč različne spretnosti, naloge in ne nazadnje tudi osebno odgovornost, ki spodbuja zaposlene. Toda, kot smo že nešteto krat poudarili, morajo biti zaposleni tudi ustrezno motivirani – bodisi z nagradami bodisi z dodatnim izobraževanjem. Obenem pa morajo imeti občutek, da lahko sami vplivajo na potek del v organizaciji – samovodenje namreč v veliki meri prispeva k osebni razvoju posameznika, ki vpliva tudi na njegovo delovno vnetost, in ga še tesneje povezuje z organizacijo, v kateri je zaposlen.

Vsaka sprememba je torej lahko grožnja sistemu, če ta ne deluje kot celota in s skupnimi močmi rešuje nove težave. Toda obenem so novosti tudi gonilna sila organizacij, zlasti v sodobnem svetu, v katerem ni prostora za tiste, ki se ne znajo prilagoditi. Pri tem pa mora podjetje znati ustrezno motivirati zaposlene, da bodo pripravljene tvegati, in obenem izbrati pravega vodjo. Idealni vodja je po mnenju večine tisti, ki je usmerjen v odnose, kar pomeni, da zna sprostiti ustvarjalne potenciale v organizaciji, ustvarja ugodne razmere za razvoj le-te in odpira pot demokratizaciji.

Simona Bandur

Povzeto po knjigi mag. Milana Ambroža in Traudi Mihalič Pot k odličnosti

BOJ ZA MOČ V EVROPSKI UNIJI

Širitev Evropske unije se vsaj po obljubah najpomembnejših držav članic bliskovito bliža, saj naj bi se ji prve kandidatke pridružile že čez dve leti, kljub temu pa se članice še niso zedinile glede enega izmed najbolj perečih vprašanj - razdelitve prostora v institucijah Evropske unije. Države članice se namreč niso pripravljene odreči svojim glasovom v Ministrskem svetu in večji moči v Evropski komisiji, v kateri imajo Nemčija, Francija, Italija, Velika Britanija in Španija po dva člana, druge države članice pa po enega.

Najhujši boj za moč v Evropski uniji se že od začetka obstoja te zveze bje med Nemčijo in Francijo. Prav pri vprašanju širitve Unije se njuna mnenja najbolj razhajajo - Francozi namreč ne podpirajo širitve na vzhod, o kateri govorijo Nemci. Ta strah je po eni strani celo upravičen, saj bi s širitvijo na vzhod Nemčija srečala svojega zgodovinskega zaveznika in si s tem še okrepila moč. Tako bi postala Nemčija najmočnejša država v Uniji in bi v ozadje potisnila zahodnejšo tekmičico. Prav zaradi vprašanja delitve glasov v glavnih institucijah bomo v tej številki predstavili glavne organe, ki vodijo Unijo, in njihovo moč. S članstvom v tej zvezi namreč države del svoje suverenosti prenesejo na ustanove, ki zastopajo tako nacionalne kot tudi skupne interese. Institucije tako dopolnjujejo druga drugo, najpomembnejšo vlogo pri sprejemanju odločitev pa imajo Evropska komisija, Evropski parlament in Svet Evropske unije.

SVET EVROPSKE UNIJE

Najpomembnejša institucija pri sprejemanju odločitev Unije je Svet EU, ki so ga do leta 1993 imenovali Svet ministrov. Sestavljajo ga namreč ministri držav članic, pristojni za področje, ki ga obravnavajo na posameznem srečanju. To je pravzaprav zakonodajno telo Unije, funkcijo pa si deli z Evropskim parlamentom, s katerim nadzirata tudi evropski proračun. Sicer pa so glavne dejavnosti sveta tudi usklajevanje politike in dejavnosti članic Unije, potrjevanje mednarodnih sporazumov, ki jih sklene Evropska komisija, in soodločanje pri sprejemanju skupnih zunanjih in varnostnih ukrepov. Ministri sprejemajo odločitve v svetu s kvalificirano ali navadno večino, v nekaterih primerih pa celo s soglasjem – to je potrebno le pri konstitutivnih vprašan-

jih, kot je, denimo, sprejemanje novih članic, ali pri kakšnih drugih občutljivih temah, kot je, na primer, obdavčevanje. V svetu ima vsaka država določeno število glasov, ki so razporejeni glede na število prebivalstva v posameznih državah. Nemčija, Francija, Italija in Velika Britanija imajo tako po deset glasov, Španija jih ima osem, Belgija, Grčija, Nizozemska in Portugalska po pet, Avstrija in Švedska po štiri, Danska, Irska in Finska po tri, najmanjši Luksemburg pa ima dva glasova. Prav razdelitev glasov v tem organu je za zdaj najbolj občutljiva tema, saj se število naj ne bi povečevalo, močne države pa se tudi niso pripravljene odpovedati svoji moči. Po taki razdelitvi bi Slovenija dobila dva glasova. Predsedstvo sveta, ki ima sedež v Bruslju, prevzame vsake pol leta druga država članica po sistemu rotacije – zdaj mu predseduje Belgija.

EVROPSKI PARLAMENT

Telo, ki zastopa interese državljanov, je Evropski parlament, ki ga izvolijo na neposrednih splošnih volitvah v državah članicah na vsakih pet let, skupaj pa ima 626 poslancev. Nemčija jih ima 99, Francija, Velika Britanija in Italija po 87, Španija 64, Nizozemska 31, Belgija, Grčija in Portugalska 25, Švedska 22, Avstrija 21, Danska in Finska 16, Irska 15 in Luksemburg 6. Po Amsterdamski pogodbi se lahko število poslancev skladno s širitvijo poveča na največ 700, torej se bo ob sprejemanju novih držav tudi tukaj bil boj za moč, saj bo preostalih 73 glasov najbrž premalo za vseh dvanajst pridruženih članic. Tako se bodo tudi v tem primeru morala mesta porazdeliti.

Parlamentarci se sestajajo enkrat na mesec na enotedenskih planetarnih sejah v Strasbourgu, dvajset parlamentarnih odborov pa deluje v Bruslju. Kot v nacionalnih parlamentih so tudi v Evropskem parlamentu poslanci razdeljeni po strankah, ki pa praviloma ne sovpadajo z nacionalno pripadnostjo. Prav zaradi zastopanja interesov državljanov pomeni parlament najbolj demokratičen okvir javne razprave v Uniji. Sprva je bilo to le posvetovalno telo Evropske skupnosti, pozneje pa je dobil še zakonodajno funkcijo in tako skupaj s Svetom EU sprejema zakonodajo na približno 35 področjih. Poleg tega sme EP sam potrditi neobvezne izdatke v evropskem proračunu, pomembno vlogo pa igra tudi pri preverjanju starih in pripravi novih političnih rešitev v EU. Pri svojem delu se opira na štiri glavne parlamentarne postopke. Prvi je postopek posvetovanja, pri katerem posreduje svoje mnenje o zakonodajnih predlogih Evropski komisiji oziroma Svetu EU, vendar v nobenem primeru njegovo mnenje ni zavezujoče. Drugi je postopek sodelovanja, po katerem ima parlament pravico dveh branj zakonov, vendar ga lahko svet s soglasjem še vedno preglasuje. Postopek soodločanja daje parlamentu

že večjo moč, saj mu omogoča, da v tretjem branju izrabi pravico veta, vendar le na podlagi absolutne večine. Z zadnjim, postopkom obveznega soglasja, pa je parlament dobil pravico do veta tudi na določenih področjih, ki niso povsem zakonodajne narave – dati mora soglasje za vse pridružitvene sporazume, sporazume o polnopravnem članstvu in druga pravila v Uniji.

EVROPSKA KOMISIJA

Ta institucija zastopa interese Unije kot celote, nastopa pa kot neodvisna in strokovna ustanova. Ima izvršilno funkcijo, saj skrbi za izvajanje zakonodaje in v okviru tega sprejema tudi razne podzakonske akte, pripravlja predloge zakonov, skrbi za izvajanje proračunske politike in predstavlja Unijo navzven. Poleg tega je ta institucija varuh pravil evropskega pravnega sistema in gonilo evropskih integracijskih procesov. Če Evropski parlament ni zadovoljen z njenim delom, ji lahko z dvotretjinskim glasovanjem izglasuje nezaupnico, kar lahko privede do odstopa celotne komisije. Sicer pa komisijo sestavlja 20 komisarjev, ki jih predlagajo države članice in jih potrdi Evropski parlament. Nemčija, Francija, Italija, Velika Britanija in Španija imajo po dva komisarja, druge članice pa po enega. Tudi pri tej ustanovi še ni jasno, kako si bodo države razdelile glaso-ve po širitvi. Najmočnejših pet bo najbrž želelo obdržati dva komisarja, najverjetneje pa bodo tudi druge članice hotele imeti neko prednost pred novinkami.

EVROPSKI SVET

Tako imenujemo redna polletna zasedanja predsednikov držav ali vlad držav članic Evropske unije. Sestanejo se v predsedujoči državi, njihova naloga pa je sprejemanje pomembnejših političnih pobud in reševanje spornih vprašanj, ki jih ni mogel razrešiti Svet EU. Poleg tega obravnavajo pomembna mednarodna vprašanja in usklajujejo posamezna stališča v okviru zunanje in varnostne politike Unije. Sestankov se udeležita tudi predsednika Evropske komisije in Evropskega parlamenta. Pri tem je treba opozoriti, da moramo Evropski svet ločiti od Sveta Evrope, popolnoma neodvisne institucije, ki ni povezana z delom Evropske unije.

SODIŠČA V UNIJI

Evropsko sodišče s sedežem v Luksemburgu je institucija, ki skrbi za pravilno in dosledno izvajanje ter razlago evropske zakonodaje. Ta institucija je končni razsodnik sporov, ki izhajajo iz ustanovitvenih pogodb ali sekundarne zakonodaje. Sestavljena je iz 15 sodnikov, ki jih predlagajo države članice, in iz osmih ali devetih odvetnikov. Poleg tega obstaja od leta 1989 še tako imenovano Sodišče

Ob vstopanju novih članic v Evropsko unijo bodo morale članice, kot smo že ugotovili, najti ustrezno rešitev glede razdelitve njihove moči. Nobena izmed močnih držav se namreč ni pripravljena odpovedati svojim glasovom, saj nasezadnje tudi največ prispevajo v evropski proračun. Toda časa ni več veliko – kandidatke tako imenovane luksemburške skupine, v katero sodijo Slovenija, Poljska, Madžarska, Češka, Estonija in Ciper, namreč pričakujejo, da bodo pogajanja z Unijo končale še pred koncem prihodnjega leta.

Evropskih skupnosti prve instance, ki naj bi razbremenilo delo Evropskega sodišča. Tudi to je sestavljeno iz 15 sodnikov, izvoljenih za dobo šestih let. Računsko sodišče, ki je bilo ustanovljeno leta 1975, je postalo z Maastrichtsko pogodbo peta institucija EU. Njegova glavna naloga je preverjanje prihodkov in odhodkov na računih institucij in organov EU. V tem pomenu je funkcija Računskega sodišča, ki je prav tako sestavljeno iz 15 članov, v prvi vrsti nadzor proračuna Unije, pa tudi finančnih poslov, ki niso vključeni v proračun.

SVETOVALNI ORGANI EU

Poleg že navedenih institucij poznamo še svetovalne organe, katerih sklepi v primerjavi z ustanovami niso pravno obvezujoči. Mednje sodijo Odbor za gospodarske in socialne zadeve, ki je sestavljen iz 222 predstavnikov, Odbor regij, ki ima prav tako 222 predstavnikov in omogoča predstavnikom regionalnih oblasti sodelovanje pri oblikovanju intergracijske politike, Evropska centralna banka, ki je nastala zaradi potrebe po enotni evropski valuti, in Evropska investicijska banka, ki financira različne projekte in s tem prispeva k razvoju Unije.

Simona Bandur

ZDA

TERORISTI PAHNILI DRŽAVO V RECESIJO

Teroristični napadi v Združenih državah Amerike bodo po napovedih ekonomskih analitikov potisnili ameriško gospodarstvo v recesijo. Možnosti slednje so se začele kazati že takoj potem, ko so začele krožiti vesti o napadu – takoj so namreč začeli padati borzni indeksi. Dan po napadu se je stanje sicer nekoliko normaliziralo, toda kljub temu je trgovanje z ameriškimi delnicami še ostalo zadržano. Po drugi strani pa je začela takoj rasti vrednost zlata in upadel dolar, kar se je najbolj odražalo v njegovi vrednosti v primerjavi z rubljem – v Rusiji je namreč dolar na dan napada še znašal 29 rubljev, v sredo pa je bil vreden le še 20 rubljev. Da bi ameriško gospodarstvo lažje prebrodilo težave zaradi napadov, jim je Evropska centralna banka takoj ponudila kredite in posegla po ukrepih, s katerimi naj bi pripomogli k finančni likvidnosti na ameriških trgih.

Z vsem New Yorkom vred so 11. septembra zastala tudi nekatera elektroenergetska podjetja, zlasti tista, ki se ukvarjajo s trgovanjem z energijo, med njimi podjetji TradeSpark in NYMEX. Obe sta namreč imeli sedež na najvišjem nadstropju Svetovnega trgovinskega centra. Poslovati sta ponovno začeli dan po napadu, vendar so vodenje prevzele njune podružnice drugod po državi. Sicer pa so analitiki zvezne energetske varnosti napovedali velik upad prodaje električne energije – po napadu je namreč skoraj zastal ves Manhattan, eden izmed večjih porabnikov na njem pa je bil prav WTC. Poleg tega se gospodarstveniki v obdobju po napadu bojijo tudi upada porabe domačih gospodinjstev, ki je ena izmed gonilnih sil gospodarske rasti v državi. Obenem pa Američane skrbi tudi za njihova delovna mesta – brezposelnost se je namreč povečevala že vse leto in dosegla avgusta 4,9 odstotka, šibkost države po napadu pa naj bi to še pospešila. (STA)

	Glasovi v Svetu EU	Odstotki glasov	Odstotki prebivalstva	Članstvo v Evropski komisiji
Nemčija	10	11,36	21,96	2
Francija	10	11,36	15,63	2
Italija	10	11,36	15,39	2
Velika Britanija	10	11,36	15,75	2
Španija	8	9,09	10,53	2
Belgija	5	5,68	2,72	1
Grčija	5	5,68	2,81	1
Nizozemska	5	5,68	4,16	1
Portugalska	5	5,68	2,66	1
Avstrija	4	4,54	2,16	1
Švedska	4	4,54	2,37	1
Danska	3	3,41	1,41	1
Irska	3	3,41	0,97	1
Finska	3	3,41	1,37	1
Luksemburg	2	2,27	0,11	1

Nadaljevanje s strani 24

KMALU TUDI OKOLJEVARSTVENI CERTIFIKAT

Vsaka človekova dejavnost tako ali drugače posega s svojimi vplivi na okolje. Z ustvarjanjem akumulacij vode in izrabo njene potencialne energije za proizvodnjo električne energije spreminjamo vodotokom naravni način vedenja, posledica česar so številni vplivi na okolje na obsežnem območju vodotoka. Zato je pomembno, da že v razvoju hidroelektrarne skrbno predvidimo in vrednotimo vse mogoče vplive na okolje, ki se bodo pojavljali med njeno gradnjo, obratovanjem in vzdrževanjem, ter jih obravnavamo v krogu vseh zainteresiranih strani.

kušnjam, ki so si jih investitor, dobavitelji in izvajalci nabrali med prvo fazo. Večidel gre za ista podjetja, novost je le Končar, ki je nadomestil brazilskega Siemens, tako da delo poteka bolj ali manj po ustaljenem redu. Direktor IBE-ja kot projektantskega podjetja **Uroš Mikuž** pa je v nadaljevanju poudaril, da je hidroenergetika, gledano v evropskem prostoru, tista naša dejavnost, ki jo v zelo veliki meri oziroma v celoti obvladamo, od projektiranja do dobave in montaže ter preizkusov in spuščanja v pogon. Pomembno je tudi, da ta hip v slovenskem prostoru teče več hidro projektov ter da se razmišlja tudi o novih, saj Slovenija vseh svojih naravnih danosti še ni v celoti izrabila. Zasluge, da pri prenovi dravskih elektrarn vse teče gladko, pa gredo vsekakor v prvi vrsti investitorju, ki svoje delo opravlja tako po organizacijski kot finančni plati resnično na vrhunski ravni. Pohvalne besede je izrekel tudi direktor Litostroja E.I. **Blaž Miklavčič**, ki je dejal, da se zavedajo, da je do zastojev v prvi fazi prišlo ravno zaradi Litostroja, a hkrati dodal, da so se zadeve po reorganizaciji tega podjetja uredile in zdaj poteka vse po načrtih. Sicer pa naj bi bila vrednost del pri prenovi za Lito stroj poleg tretjine vseh prihodkov predvsem v referencah, ki so jim odprla vrata tudi na druge trge. Velik poslovni pomen tega projekta za obstoj in razvoj njihovega podjetja je poudaril tudi direktor zagrebškega Končarja **Josip Študir** in ob tem dodal, da bodo storili vse, da bi upravičili izkazano zaupanje. Direktorica velenjskega Esotecha **Zofija Kukovič** pa je izrazila predvsem veselje, da doslej ni bilo večjih delovnih nesreč, za kar gre nedvomno zasluga tudi dobri pripravi in sodelovanju investitorja. Pri tem je še poudarila, da so se pri tem projektu veliko naučili in pridobljeno znanje s pridom uporabljajo tudi pri drugih tovrstnih projektih.

BRANE JANJČ

V Soških elektrarnah se zavedamo, da sta poleg izpolnjevanja zakonskih zahtev potrebna tudi splošen konsenz in upoštevanje potreb vseh vpletenih, da bo hidroelektrarna pozitivno sprejeta v okolju in da bodo vplivi na slednjega čim manjši. Velik poudarek dajemo večnamenski izrabi prostora. Pri vsem tem pa ni dovolj samo predvideti vse mogoče vplive na okolje, ampak tudi izvesti ustrezne ukrepe, da bodo ti nadzorovani in obvladovani. S stalno in pravočasno komunikacijo z zainteresiranimi stranmi in javnostjo zagotavljamo, da je okolje pripravljeno na naše posege ter da v primeru izrednih dogodkov obvladujemo in preprečujemo negativne vplive nanj. Z vzpostavitvijo sistema ravnanja z okoljem v skladu z mednarodnim standardom ISO 14001 smo v Soških elektrarnah nadgradili in standardizirali že obstoječe načine ravnanja z okoljem ter vzpostavili sistem za stalno izboljševanje ravnanja z okoljem. Za njegovo vzpostavitev smo napravili naslednje bistvene korake:

- prepoznali vse okoljske vidike dejavnosti in z njimi povezane vplive na okolje,

- izločili pomembne okoljske vplive,
- določili politiko ravnanja z okoljem in cilje za pomembne okoljske vplive ter sprejeli programe za njihovo doseganje.

Pomembnost okoljskih vplivov smo ocenili na podlagi enotne metodologije, ki kot kriterije upošteva spoštovanje relevantne zakonodaje, obremenitev okolja in ljudi, mnenje zainteresirane javnosti in stroške, ki so povezani z okoljskim vplivom. Tako smo pridobili zbirko okoljskih vidikov s pomembnimi vplivi na okolje, v zvezi s katerimi smo si zastavili cilje in programe za njihovo doseganje. Pri tem so se pokazale bogate izkušnje in strokovno znanje Soških elektrarn Nova Gorica na področju razvoja in gradnje hidroelektrarn. Med okoljskimi vidiki naše dejavnosti z najpomembnejšimi vplivi na okolje so zajezitev, odvzem vode, regulacija pretoka vode, odstranjevanje plavin, praznitev jezera, vzdrževanje brežin, vplivi sevanj in hrupa na okolje ter skladiščenje olj in maziv. Za uresničitev sprejetih ciljev v zvezi z najpomembnejšimi vplivi na okolje smo sprejeli programe, katerih glavni poudarki so v racionalizaciji in opti-

Foto arhiv Seng

POLITIKA KAKOVOSTI IN RAVNANJA Z OKOLJEM

Uresničevanje kakovosti poslovanja v Soških elektrarnah Nova Gorica je naravnano k zmanjševanju stroškov poslovanja ob hkratni visoki profesionalni stopnji opravljanja dejavnosti, ki zagotavlja:

- ohranjanje visokega stanja obratovalne pripravljenosti in zanesljivosti proizvodnih naprav,
- optimizacijo proizvodnje hidroelektrarn z integralnim vodenjem proizvodnih objektov,
- povečevanje proizvodnih zmogljivosti in proizvodnje električne energije,
- kakovostno in strokovno načrtovanje in izvajanje del,
- racionalno poslovanje in gospodarjenje s sredstvi,
- spoštovanje vseh zakonskih in drugih zahtev,
- stalno izboljševanje sistema vodenja kakovosti in sistema ravnanja z okoljem, sistemov, procesov in storitev.

Politiko kakovosti in ravnanja z okoljem uresničujemo vsi zaposleni. Vsak je odgovoren za kakovost svojega dela, s čimer prispeva k rezultatom in poslovni uspešnosti podjetja. Vodstvo pa skrbi za visoko strokovno usposobljenost, obveščenost in motiviranost vseh zaposlenih. Urejeni medsebojni odnosi so temelj kulture podjetja. Zavedamo se, da z gradnjo in obratovanjem pomembno posegamo v prostor in njegovo namembnost. Z vzpostavljenim sistemom ravnanja z okoljem obvladujemo pomembne okoljske vidike, kot so: zajezitev, odvzem vode, regulacija pretoka vode, odstranjevanje plavin, praznitev jezera, vzdrževanje brežin, obratovanje in vzdrževanje hidroelektrarn. Z okoljskimi programi uresničujemo konkretne okoljske cilje. Veliko pozornosti in sredstev namenimo večnamenski izrabi zajezitev. Z vzpostavitvijo sistema kakovostnega poslovanja in skladnosti z okoljem po mednarodno priznanih standardih ustvarjamo temelje za stalno izboljševanje, navzven pa potrjujemo našo zavezanost kakovosti in skrbi za zavarovanje ljudi, premoženja in okolja.

mizaciji postopkov praznitve akumulacij vode in odstranjevanja plavin, proučitvi možnosti za večnamensko izrabo prostora, ureditvi skladiščnih in delovnih prostorov ter izboljšanju nadzora nad ključnimi okoljskimi parametri. Našo naravnost pri ravnanju z okoljem smo prelili v politiko podjetja, kjer smo se zavezali k stalnemu izboljševanju ravnanja z okoljem, spoštovanju vseh zakonskih zahtev in obvladovanju ključnih okoljskih vidikov naše dejavnosti. Končno smo sistem ravnanja z okoljem ustrezno dokumentirali ter ga integrirali v sistem vodenja našega podjetja, ki že ima pridobljen certifikat skladnosti z zahtevami mednarodnega standarda ISO 9001:2000. S tem smo sklenili dvoletna prizadevanja pri uvajanju mednarodnih standardov v poslovanje našega podjetja in vzpostavili sistem vodenja, katerega glavni namen je obvladovanje in stalno izboljševanje kakovosti in ravnanja z okoljem. Trenutno je sistem vodenja v postopku za pridobitev certifikata skladnosti z zahtevami mednarodnega standarda ravnanja z okoljem ISO 14001:1997.

IVAN ZAGOŽEN

IZKORIŠČANJE BIOMASE

POMENI

ново kakovost

Kot je 3. septembra na odprtju tretje mednarodne konference »Biomasa in drugi obnovljivi viri za 21. stoletje« v ljubljanskem hotelu Lev poudarila mag. Martina Šumenjak, predsednica Zveze društev za biomaso Slovenije, je ta dogodek izredno pomemben tako za Slovenijo kot jugovzhodno Evropo, hkrati pa pomeni tudi prispevek k novi kakovosti razvoja v okviru pridruževanja naše države k Evropski uniji. Gre za dolgoletna prizadevanja, da bi Slovenija, ki ima ustrezne naravne danosti, še bolj odločno stopila na pot človeku in okolju prijaznega razvoja.

Dvodnevno mednarodno konferenco o biomasi in drugih obnovljivih virih energije je organizirala Zveza društev za biomaso Slovenije (SLOBIOM) skupaj z Državnim svetom, Ministrstvom za okolje in prostor ter Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Poleg ministra **mag. Franca Buta**, ministrov za kmetijstvo in gozdarstvo iz Hrvaške ter Bosne in Hercegovine so na srečanju sodelovali tudi nekateri predstavniki zvez za biomaso in drugih ustanov iz sosednjih držav, ki so z dosedanjimi aktivnostmi precej pripomogli k napredku na področju izkoriščanja biomase in drugih obnovljivih virov. Med njimi posebej omenimo **dr. Hermana Scheera**, predstojnika Evropske zveze za obnovljive vire energije (EuroSolar) in člana nemškega parlamenta. Po besedah **mag. Martine Šumenjak** SLOBIOM intenzivno sodeluje z vlado, da bi Slovenija lahko postala vzorčni model razvoja na področju stabilnosti nacionalnega gospodarstva, stabilnosti lokalne ekonomije in možnosti preživetja na tem planetu. Poglavitni problem našega življenja in kakovosti bivanja so temeljne življenjske dobrine, to so zemlja, zrak in voda. Slovenija naj bi se v sodelova-

nju s sosednjimi državami v prihodnje še bolj intenzivno lotila perečih nalog na področju izkoriščanja biomase in obnovljivih virov energije.

Da so na tem področju potrebne odločnejše dejavnosti kot doslej je v pozdravnem pismu udeležencem srečanja sporočil tudi predsednik vlade **dr. Janez Drnovšek**, ki se zaradi nujnih obveznosti konference ni mogel udeležiti. Pozdravil je pobudo v smeri povezovanja jugovzhodne Evrope in poleg tega opozoril na potrebo po oblikovanju nacionalnega programa in ustreznih proračunskih sredstev, da bi lahko od besed prešli h konkretnim dejanjem. Naslednje leto naj bi poleg ministrov sosednjih dežel gostili tudi predsednike njihovih vlad in na slovesnem srečanju podpisali memorandum o dolgoročnem sodelovanju.

V nadaljevanju so predavatelji predstavili možnosti izkoriščanja biomase, razvojne strategije na tem področju in odprte probleme nezadostnega spodbujanja obnovljivih virov energije. Kot je bilo razbrati iz posameznih predstavitev oziroma referatov, bi Slovenija lahko dejansko izkoristila naravne danosti za intenzivnejše uvažanje biomase v energetske namene.

Z dviganjem okoljevarstvene zavesti in z uveljavljanjem novih tehnologij postaja biomasa (les, lesni odpadki, energetske rastline, biodizel, bioplin) pomemben vir energije in ogrevanja objektov. Biomasa je obnovljivi vir energije, hkrati pa pomeni neizkoriščen domači vir energije. In bistveno je, da ne obremenjuje okolja kot nekateri drugi viri energije.

Čeprav je bila leta 1996 sprejeta Resolucija o oskrbi in rabi energije v Sloveniji, ki omenja obnovljive vire energije kot najpomembnejše vire primarne energije v Sloveniji, in obveznosti, ki jih je Slovenija sprejela s podpisom Kyotskega protokola, so dejavnosti na tem področju nezadostne, tako rekoč neizkoriščene, je na srečanju poudaril predsednik državnega sveta **Anton Hrovat**. Država mora zagotoviti politiko podpore in spodbujanja uporabe posameznih vrst domačih obnovljivih virov energije. Zato je treba čim prej pripraviti in sprejeti zakonsko spodbujevalne regulative in zagotoviti podporo pospešenemu uvajanju energetske rabe obnovljivih virov energije s poudarkom na izkoriščanju biomase v Sloveniji. Pri tem je potrebna še posebna skrb za okolje, ki

Foto Miro Jakomin

naj bo čim bolj primerno za zdravje in blaginjo ljudi. S tem bomo prispevali tudi k trajnostnemu razvoju in k varni prihodnosti slovenskega prostora.

POTREBUJEMO ZAKON O OBNOVLJIVIH VIRIH

Proizvodnja električne energije iz obnovljivih virov je pri nas bolj ali manj omejena na hidroelektrarne, drugi viri tako imenovane zelene energije pa so večinoma še na idejni stopnji. Že nekaj časa je jasno, da je treba te vire uvajati na lokalni ravni, toda prvi premiki se bodo začeli šele, ko bo parlament sprejel zakon o obnovljivih virih energije, ki bo bolj natančno kot dosedanja energetska zakon opredeljeval pomen in prednosti tovrstnega pridobivanja energije, predvsem pa bo uvedel davčne olajšave in državne subvencije za tiste, ki bodo začeli te ideje tudi uresničevati. Kot ugotavlja **Franko Nemač**, podpredsednik Zveze društev za biomaso Slovenije, pridobivamo pri nas približno devet odstotkov električne energije iz obnovljivih virov, od tega večino iz vode in lesne

biomase. Kljub dokaj ugodnim meritvam vetra na Primorskem se ideje o postavitvi vetrnih elektrarn pod Nanosom še niso začele uresničevati. Po načrtih bi lahko tam do leta 2010 zgradili polje vetrnic s skupno močjo 300 MW, toda prva ovira pri tem so seveda investitorji, ki bi bili pripravljeni tvegati in te načrte tudi udeležiti. A četudi bi jih v celoti uresničili, bi pomenila energija iz vetra po predvidevanjih Franka Nemca le približno 1,5 odstotka električne energije, ki jo proizvedemo v Sloveniji. Tako vlada pri nas bolj pesimistično vzdušje glede uvajanja vetrnih elektrarn. Da bi to premagali, nujno potrebujemo, tako meni Franko Nemač, zakon o obnovljivih virih po vzoru Avstrije, Španije in Nemčije, ki bi določil, kako bo država spodbujala uvajanje teh virov. Poleg tega je treba spremeniti tudi takso na ogljikov dioksid, uvesti davčne olajšave za obnovljive vire energije in ustanoviti posebno službo, ki bi se ukvarjala z vso problematiko, povezano s pridobivanjem zelene energije, poudarja Nemač in dodaja, da je spodbuda s strani države nujna, sicer tovrstna proizvodnja pri nas še vrsto let ne bo zaživela.

Poglavitni problem našega življenja in kakovosti bivanja so temeljne življenjske dobrine, to so zemlja, zrak in voda, je med drugim na tretji mednarodni konferenci o biomasi in obnovljivih virih energije poudarila mag. Martina Sumenjak, predsednica Zveze društev za biomaso Slovenije.

SONCE IN ZEMLJA

Podobno meni **mag. Bojko Jerman**, predsednik Slovenskega društva za sončno energijo, ki problematike sončne energije sicer ni predstavil osebno na konferenci, je pa svoje zamisli zapisal. Po njegovem je delež solarne energije v energetske bilanci v prvi vrsti odvisen od spodbujanja na lokalni in državni ravni, veliko pa k temu pripomore tudi sodelovanje z Evropsko unijo, zlasti v okviru programov Phare, ki podpirajo uvajanje sončne energije. V Uniji sta namreč izraba slednje in energetska učinkovitost politična prioriteta. V Sloveniji imamo po ocenah Jermana kar nekaj kakovostnih proizvajalcev opreme za pridobivanje tovrstne energije, pa tu-

di že kar nekaj izkušenj, manjka nam pa, kot že rečeno, predvsem politična in ekonomska pomoč.

Tudi **Peter Kralj**, direktor podjetja Gejzir, ki je predstavil možnosti pridobivanja geotermalne energije pri nas, je prišel do takšnega sklepa. Izkoriščanje termalne vode ima v Sloveniji sicer že dolgo tradicijo, vendar je večino porabimo za zdravilišča in terme, manj pa za ogrevanje in pridobivanje električne energije. Pri nas naj bi razpolagali s kar 12.000 PJ (penta joule) izkoristljivih zalog toplote, ki se nahajajo v geotermalnih vodonosnikih. Toplota zemlje je po besedah Kralja v prvi vrsti primerna za ogrevanje rastlinjakov in živinskih farm, za sušenje kmetijskih pridelkov, kot sta pšenica in koruza, pa tudi za ogrevanje prostorov. Toda kljub poskusom ogrevanja stanovanj v Murški Soboti uvajanje tovrstnih virov energije v druge, razen termalne namene, pri nas še ni zaživelo, saj je zato potrebno dolgoročno načrtovanje in veliko denarja, da bi takšne elektrarne zgradili. Čeprav naj bi se investicija po prepričanju Kralja povrnila v nekaj letih, morebitni investitorji za zdaj še niso pripravljeni tvegati. Poleg tega se ob uvajanju te energije, ki je sicer mnogo cenejša in okolju bolj prijazna, oglašajo okoljevarstveniki, ki se sprašujejo, kako naj porabljeno vodo spet vrnemo v okolje oziroma kaj se bo zgodilo, ko se bodo naravni izviri in vodonosniki izpraznili.

UPRAVNI POSTOPKI – OVIRA PRI GRADNJI MHE

Konferenco, namenjeno obnovljivim virom energije, je končal **Marko Gospodjinački**, predsednik Zveze društev malih hidroelektrarn Slovenije, s predstavitvijo malih hidroelektrarn. Vodna energija je namreč za zdaj pri nas edini alternativni vir, ki ga res izrabljamo. MHE imajo v Sloveniji že dvajsetletno zgodovino in na nek način nadaljujejo slovensko tradicijo vodnih mlinov. Danes deluje pri nas približno 400 tovrstnih elektrarn, ki so v lasti zasebnikov, njihova skupna moč pa je 22 MW. Če pristejemo še tiste, ki so v industrijski lasti, znaša njihova skupna moč 77 MW. Kot je povedal Marko Gospodjinački, so glavne prednosti za promocijo in razvoj tovrstnega pridobivanja električne energije v varstvu okolja, torej v nižjih emisijah, v novih zapo-

kot že rečeno, manjka Sloveniji pri uvajanju obnovljivih virov energije v prvi vrsti ustrežna zakonodajna podlaga, zato bodo sodelujoči na konferenci »-Biomasa in drugi obnovljivi viri energije za 21. stoletje« pripravili poseben dokument o možnosti razvoja tovrstne proizvodnje energije in ga naslovili na slovenski parlament in vlado. Sodelovanje s kolegi iz tujine, zlasti iz sosednjih držav, pa bodo po besedah mag Martine Šumenjak, predsednice Slobioma, zaznamovali s podpisom memoranduma o sodelovanju s sosednjimi državami.

slitvah in razvoju na lokalni ravni. Toda tukaj so tudi zaviralni dejavniki, ki zasebnikov ne pritegnejo k takšnih investicijam – stroški gradnje so zelo visoki, investitorji potrebujejo veliko soglasij in dovoljenj, njihovo pridobivanje pa se lahko zavleče tudi do desetih let, poleg tega pa imamo na tem področju še premalo raziskav in pre slabo razvito tehnologijo. Zato predlaga nekatere nujne ukrepe, ki bi pospešili razvoj proizvodnje energije iz MHE. Prvi je skrajšanje upravnih postopkov, ki odvrnejo marsikatero investitorja ali mu preprečijo gradnjo. Potrebujejo namreč tudi soglasja ljudi, ki živijo v bližini, ti pa velikokrat nimajo veliko potrpljenja in se pritožujejo zaradi hrupa in posegov v naravo, čeprav se, potem ko je gradnja končana, to ne vidi več. Poleg tega predlaga Gospodjinački še uvedbo ekonomskih spodbud, učinkovit nadzor nad gradnjo ter ne nazadnje dodatno izobraževanje ne tem področju.

**MIRO JAKOMIN
SIMONA BANDUR**

NIZOZEMSKA

PREMALO ENERGIJE IZ OBNOVLJIVIH VIROV

Proizvodnja električne energije iz obnovljivih virov na Nizozemskem še zdaleč ne dosega pričakovanj njihove vlade. Lani so namreč s temi viri proizvedli 18 TWh ali 64 PJ električne energije, s čimer so uresničili le 75 odstotkov od zastavljenih 24 TWh. Po mnenju analitikov je glavni razlog za prenizko proizvodnjo v prepočasni gradnji novih elektrarn na veter in premalo učinkoviti gradnji solarnih naprav. Do zdaj so namreč instalirali vetrne turbine s skupno močjo 444 MW, po načrtih pa bi jih morali zgraditi že toliko, da bi njihova skupna moč znašala 750 MW. Podobno so tudi proizvajalci sončne energije dosegli le polovico zastavljenih ciljev. V nasprotju s tema viroma pa sta zelo napredovali proizvodnja energije iz hidroelektrarn in iz biomase, vendar Nizozemci kljub temu ne bodo dosegli velikih načrtov vlade do leta 2020, ko naj bi z obnovljivimi viri proizvedli 270 PJ. To pomeni, da bi morali do tega leta vsako leto proizvesti za deset odstotkov več energije iz tovrstnih virov.

FRANCIJA

USPEŠNA ZDRUŽITEV

Naftna in energetska družba TotalFinaElf je po lanskem rekordnem letu v prvem polletju tega leta nekoliko nazadovala – njen čisti dobiček se je v primerjavi s prvim polletjem lani povečal za 27 odstotkov oziroma s 3,4 milijarde evrov na 4,3 milijarde, so sporočili iz četrtega največjega koncerna v tej panogi na svetu. Prihodek te družbe je v prvih šestih mesecih letos narasel za šest odstotkov, in sicer na 55,7 milijarde evrov, k čemur je največ prispevalo ugodno gibanje tečajev ameriškega dolarja ter surove nafte in ugodne rafinerijske marže. Lani se je dobiček podjetja povečal za 55 odstotkov, v primerjavi z letom 1999 pa za kar 127 odstotkov. Tako Thierry Desmarest, prvi mož koncerna, popolnoma upravičeno ugotavlja, da je bila združitev družb TotalFina in Elf, kar se je zgodilo marca 2000, res velik uspeh. Vodstvo koncerna pričakuje dinamično rast poslovanja vse do leta 2005. (STA)

MED POLITIKO IN STROKO NAJ BO LOČNICA

»Moja dejavnost na strokovnem področju se je ustavila tam, kjer se je začela politika,« pravi Vladimir Vaupotič, dosedanji direktor ekonomsko-splošnega sektorja Savskih elektrarn Ljubljana in nekdanji predsednik Društva ekonomistov elektrogospodarstva in premogovništva. Po koncu dolgoletnega dela v EES je v začetku septembra na poslovilno družabno srečanje povabil sodelavce in se po prijetno preživetem dnevu kmalu znašel v vlogi varuha dveh prikupnih vnukinj. Na vprašanje o načrtih se je nasmehnil in dejal, da bo pač delal tisto, kar si je ob pomanjkanju časa vedno želel.

V življenjski knjigi **Vladimirja Vaupotiča** je zapisano, da ga je štorcklja položila v zagrebške jasli leta 1942. Kaj vse se je zvrstilo v teh letih! Če bi vse pisali, bi nam to vzelo preveč časa, zato omenimo samo nekatere zanimivejše podatke o njegovi študijski in poklicni poti v elektrogospodarstvu. V Zagrebu je končal ekonomsko fakulteto, ko še ni bil star 23 let. Najprej se je leta 1965 zaposlil v kočevskem Kmetijsko-gozdarskem posestvu. Od leta 1968 naprej je delal kot vodja finančne službe v PE Elektro Kočevje v ekipi vodstvenih delavcev (Gruden, Vesel, Maležič). Tu si je, kot sam pravi, pridobil veliko strokovnih izkušenj na računovodskem in finančnem področju. Od leta 1974 naprej je delal kot organizator računalniške obdelave podatkov v računskem centru Poslovnega združenja elektrodistribucije, pozneje pa je bil zaposlen kot vodja obdelave računovodskih podatkov, in sicer do leta 1980. V tistem obdobju ga je pot vodila skozi razne organizacijske tvorbe elektrogospodarstva, kot so

bile Združeno podjetje za elektrodistribucijo, Podjetje za distribucijo električne energije Slovenije in delovna skupnost sozd elektrogospodarstva. Poleg tega je bil dejaven v raznih organih takratnega Jugela in med drugim z referatom sodeloval tudi na posvetovanju ekonomistov elektrogospodarstva nekdanje Jugoslavije. Od leta 1982 naprej je deloval kot vodja gospodarsko-računovodskega sektorja v Savskih elektrarnah Ljubljana, v zadnjem obdobju pa kot direktor ekonomsko-splošnega sektorja, in sicer do 1. septembra 2001, ko se je upokojil.

V EES POTREBNA VIŠJA STOPNJA SOGLASJA

Vaupotič na videz nikoli ni pokazal, da bi ga kaj prizadele reorganizacije in stresne situacije v elektrogospodarstvu, kot finančni strokovnjak pa je gotovo doživljal najbolj kritične trenutke takrat, ko je mesto stroke prevzemala politika. Ves čas je skrbno spremljal ekonomsko in finančno

problematiko EES. Nikoli ni molčal, še zlasti ne v primeru, ko je denimo ugotovil, da vsiljene rešitve s stroko nimajo nič skupnega. Pravi, da je točno vedel, kje so meje stroke, kje pa so na delu politični interesi. Tudi danes je v energetskega sistemu veliko sposobnih strokovnjakov na področju tehnične, pravne in ekonomske stroke. Med njimi je več operativcev, ki znajo pravočasno zaznati in predvideti posledice takih ali drugačnih odločitev, vendar politika premalo upošteva njihova mnenja.

»Napetost med stroko in politiko je v minulih letih vedno obstajala, in kot vem iz lastnih izkušenj, obstaja še danes. S sodelavci smo po svojih močeh in sposobnostih vedno pripravljali ustrezne strokovne podlage, ki jih politika marsikdaj ni upoštevala. Nekaj podobnega se sedaj dogaja tudi okrog vprašanja o sedežu elektro holdinga. Menim, da je največja pomanjkljivost stroke v tem, da ni sposobna pripraviti enotnih projektov, ki bi jih v EES vsi podprli s konsenzom. Kot enega redkih primerov, ko je bilo doseženo visoko strokovno soglasje, bi omenil analizo o konkurenčnosti domačih proizvajalcev električne energije.«

Vaupotič je bil vrsto let dejaven predsednik komisije za pripravo skupnih elementov zaključnega računa. Že v začetku devetdesetih let so ekonomisti predlagali več dobrih strokovnih rešitev, vendar za nekatere najbolj smiselne predloge ni bilo razumevanja. Za rešitve, ki so se že zdavnaj izkazale za strokovno utemeljene, se politika ogreva šele v zadnjem času. Tako v EES šele letos izvajamo skupno cenitev vrednosti sredstev v proizvodnih in distribucijskih podjetjih. Pri tem gre v bistvu za cenitev kapitala, kar pomeni tudi osnovo za izračun lastnih cen. In ker nujna cenitev v minulih letih kljub pripravljenemu predlogu ni bila opravljena, v EES še vedno ni ustreznih lastnih cen in je trenutno stanje tako, kakršno pač je. Drug tak značilen problem pa je bilo reševanje vprašanja glede možnosti raznih oblik sofinanciranja v EES s strani države, kar se sedaj imenuje dokapitalizacija. Tudi na tem področju so ekonomski strokovnjaki že pred leti predlagali ustrezne rešitve, ki so upoštevane šele sedaj. Kot meni Vaupotič, pa je bila največja napaka storjena v letih 1994 in 1995, ko amortizacija ni bila

Vladimir Vaupotič je navdušen planinec in se z veseljem spominja dneva, ko ga je Ivan Rebolj pred sedemnajstimi leti prvič pospremil na Triglav in mu vcepil ljubezen do gora. Če so ga na vrhu pri planinskem krstu kaj našeškali, pa ni povedal.

Foto Miro Jakomin

pomembno vlogo v energetskega sistema.

Glede priprav na odpiranje energetskega trga za tujo konkurenco je Vaupotič menil, da so Savske elektrarne Ljubljana lahko še najmanj v skrbeh, če ne omeni Dravskih elektrarn Maribor, ki imajo med slovenskimi HE seveda daleč najboljše pogoje poslovanja. Poudaril je, da je zadolženost v EES ogromna, v okviru tega sistema pa imajo SEL najmanjšo stopnjo zadolženosti v naslednjih letih. SEL se na poslovanje v tržnih razmerah intenzivno pripravljajo že več let z notranjo racionalizacijo poslovanja, z oblikovanjem ustreznega odnosa do sredstev in z optimiranjem stroškov. Čeprav so v podjetju že marsikaj dosegli, bo treba v prihodnje še izboljšati odnos zaposlenih do dela ter pri zasledovanju ciljev kakovosti in konkurence še bolj izkoristiti razvojne in strokovne zmogljivosti SEL.

Sicer pa še omenimo, da je Vaupotič pred leti kot član časopisnega sveta Naš stik s pobudami prispeval k vsebinski podobi tega časopisa. V pogovoru je menil, da je Naš stik zasnovan na visoki strokovni ravni in bi na področju internega komuniciranja v EES nastala škoda, če bi časopis spremenil svojo vlogo zaradi drugačnih

interesov, da negativnih posledic ukinitve časopisa sploh ne omenja. Seveda pa je za nadaljnji razvoj Našega stika treba pridobiti širšo podporo direktorjev energetskih podjetij. Glede prostega časa pa je Vaupotič povedal, da je ljubitelj morja (na Krku ima vikend), zelo rad hodi v gore in bere knjige. Odslej naj bi se še bolj ukvarjal s tistim, kar si je vedno želel, pa mu tega zaradi pomanjkanja časa ni uspelo uresničiti. Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljuje vodstvu SEL in drugim sodelavcem za dobro sodelovanje, še posebej vodilnim ljudem iz finančnih krogov EES.

MIRO JAKOMIN

obračunana po računovodskih standardih. Tudi takrat so strokovnjaki dvignili svoj glas in predlagali ustrezno rešitev glede na izkazani finančni izid.

PRIHODNOST JE V RAZUMNIH ODLOČITVAH

Prijaznejše obdobje za ekonomsko stroko in gospodarjenje energetskih podjetij v smeri sodobnih evropskih gospodarskih gibanj se je začelo konec leta 1995, ko je bilo ustanovljeno Društvo ekonomistov elektrogospodarstva in premogovništva. Pobudo za ustanovitev je dal Drago Fabijan, ki je bil tudi eden od enajstih soustanoviteljev društva (sedanji v. d. direktorja elektro holdinga). Vaupotič je v začetnem obdobju kot koordinator povezoval dejavnosti društva pri pripravi potrebnih dokumentov za registracijo društva in oblikovanje delovnih sekcij, pozneje pa je postal najprejčasni, potem pa redni predsednik društva. Kot je znano, je društvo ekonomistov odigralo in še danes igra

kot je povedal Vladimir Vaupotič, so že leta 1991 na visoki strokovni ravni pripravili analizo kupoprodajnih odnosov v EES. Že takrat so utemeljevali predlog, po katerem bi morali ustvariti ustrezne kapitalne odnose še pred vzpostavitvijo kupoprodajnih odnosov. Situacija se tudi danes še ni popravila, saj se pozablja, da je treba za ustrezne kupoprodajne odnose v pomenu sodobnega trženja ustvariti tudi primerne kapitalne odnose znotraj EES. Če bi v EES že leta 1992 ustrezno opredelili vrednost sredstev, vrednost in ceno kapitala ter kapitalne odnose, bi sedaj imeli bistveno bolj urejene zadeve. Zato obstaja resna bojazen, da bo v to področje še naprej posegala politika s prerazdeljevanjem določenih sredstev znotraj sistema.

USPOSOBLJENI TUDI ZA NAJTEŽJE projekte

Elektroprenos Maribor je pristojen za vzdrževanje prenosnega omrežja severovzhodnega dela Slovenije in ima pod svojim nadzorom kar 48 visokonapetostnih daljnovodov v skupni dolžini 650 kilometrov. Tretjina njihovih daljnovodov je starih več kot 40 let, pa tudi najmlajši, 400 kV, daljnovodi so v povprečju že dosegli 16 let.

Skupni imenovalac vseh težav vzdrževalcev slovenskega elektroenergetskega omrežja bi lahko najlažje našli v precejšnji starosti podedovanih daljnovodov in licenčni opremi, ki z leti vse bolj kaže pomanjkljivosti svojih izdelovalcev in opozarja na neustreznost uporabljenih materialov. Elesu je v minulih letih sicer uspelo sanirati najbolj kritične točke slovenskega prenosnega omrežja, vendar pa sedanje stanje še zdaleč ni takšno, kot bi si ga želeli. Tako je tudi na območju Elektroprenosa Maribor, ki zajema daljnovode od mejnega prehoda Vič Holmec do Graške gore-Slovenskih Konjic-Rogaške Slatine in hrvaške meje ter tudi del Pomurja do Ljutomera, kljub rednim obnovitvenim projektom in zamenjavam najbolj kritične opreme še vedno povprečna starost 110 kV daljnovodov več kot 43 let, 220 kV skoraj 35 let in 400 kV 16 let. Podobno kot na območju Elektroprenosa Podlog tudi tu veliko daljnovodov sega v sam začetek prenosne dejavnosti na Slovenskem, ustanovitev enote Elektroprenos Maribor, ki je v svojem razvoju prešla čez različne organizacijske oblike, pa sega že v leto 1954. Od leta 1991 ta enota sodi v okvir Elesu oziroma po zadnji reorganizaciji natančneje v Gospodarsko javno službo Prenos električne energije, v njej pa je zaposlenih 44 delavcev. Po besedah vodje EP Maribor **Draga Lepšine** gre za strokovno zelo dobro

Drago Lepšina poudarja, da so si vzdrževalci v zadnjih letih nabrali bogate izkušnje in znanje, ki ga ne bi smeli zavreči.

ekipo, ki je bila pred leti tudi ustrezno pomlajena, tako da je zdaj povprečna starost v tem kolektivu 38 let. To je še toliko pomembneje, ker delo vzdrževalcev velikokrat poteka v zelo težavnih razmerah in terja hude fizične napore in dobro telesno pripravljenost, saj delo velikokrat poteka v neugodnih vremenskih razmerah, na višinah, v njihovem konkretnem primeru tudi na 68-metrskih daljnovodnih stebrih.

BOGATITEV LASTNEGA ZNANJA

V EP Maribor so samo v zadnjih štirih letih v celoti obnovili 18 daljnovodnih in transformatorskih polj, revitalizirali oziroma, podrobneje rečeno, zamenjali vso izolacijo, obešalno opremo, zamenjali poškodovane dele vodnikov ter strel vodne vrvi, prenapeli tokovodnike in opravili manjša popravila konstrukcij daljnovodnih stebrov, na desetih daljnovodih v skupni dolžini 125 kilometrov. Poleg

Vzdrževalci iz EP Maribor poleg 650 kilometrov daljnovodov skrbijo tudi za štiri razdelilne transformatorske postaje, in sicer 400/110 kV Maribor, 220/110 kV Cirkovce, 110/10 kV Kidričevo in 110/35 kV Pekre, v katerih je 86 stikalnih polj in 11 energetskih transformatorjev z instalirano močjo 913 MVA. Na njihovo daljnovodno omrežje so priključene vse elektrarne iz Dravske verige, Nuklearna elektrarna Krško, Elektro Maribor in po dveh daljnovodih delno tudi Elektro Celje, med velikimi porabniki pa Talum, Železarna Ravne, TDR Metalurgija in Treibacher Schleifmittel. Poleg tega pa je v njihovi pristojnosti tudi pet meddržavnih povezav z Avstrijo in Hrvaško, prav tako pa občasno na podlagi naročil opravljajo vzdrževalna dela tudi za 192 kilometrov distribucijskega daljnovodnega omrežja Elektro Maribor.

Eksplodizija na 110 kV Energoinvestovem odklopniku v daljnovodnem polju Slovenska Bistrica I. v RTP Maribor avgusta 2000.

Foto arhiv EP Maribor

tega so v okviru večjih del sanirali tudi štiri večje plazove na 400 kV daljnovodih Maribor–Krško in Maribor–Podlog, na 110 kV daljnovodu Dravograd–Velenje ter na 220 kV meddržavnem daljnovodu Podlog–Oberiselach. Slednji je bil tudi največji po obsegu, sanacija pa je trajala čez vso letošnjo zimo, to je od lanskega novembra do letošnje pomladi. Veliko dela in sredstev je bilo v tem času porabljenega tudi za vzdrževanje 4.165.000 m² gozdnih koridorjev, pri čemer je bilo treba rešiti vrsto lastninskih in odškodninskih vprašanj, ter za obsežna dela na antikorozijski zaščiti daljnovodnih stebrov in stikalšč. V sodelovanju z donedavnim Elesovim sektorjem za investicije in drugimi službami pa je potekalo tudi izvajanje določenih investicijskih dejavnosti, med katerimi gre še posebej poudariti prenovo v RTP 440/110 kV Maribor, ki je potekala v štirih fazah in pri kateri je bila uporabljena vrsta izvornih rešitev. Po prenovi je, poudarja Drago Lepšina, to postal Elesov reprezentativni objekt, ki si ga hodijo ogledovati tudi strokovne skupine iz tujine, pri čemer se nam je še posebej obrestovala investicija v lastne kadre oziroma poglobitev domačega znanja. V okviru tega projekta smo namreč v Elesu izšolali visoko usposobljeno strokovno ekipo, ki je usposobljena do te mere, da v celoti obvladuje programsko opremo oziroma tisti v

takšnih projektih dražji del investicije. Posebej kaže poudariti tudi obsežne in zahtevne investicijske projekte na območju Elektroprenosa Maribor na nadomestni gradnji daljnovo-oda 2x110 kV Maribor–Sl. Bistrica–Sl. Konjice, zamenjave klasičnih strelvodnih vrvi z optičnimi kablji v strelvodni vrvi s pripadajočo terminalno opremo v dolžini 208 kilometrov. Od aprila do srede julija letos pa smo opravili tudi revitalizacijo 110 kV daljnovodov Ožbalt–Fala in Ožbalt–Pekre, ki je prvi pogoj za izvedbo projekta zamenjave 12,5-km daljnovo-oda 2x110 kV Fala–Pekre, ki bo prihodnje leto slavil že 80-letnico obratovanja, z novim. Gre praktično za muzejski primer daljnovo-oda, katerega zamenjave bi se morali lotiti že letos, a je bila zaradi spremenjenega investicijskega načrta prestavljena na začetek prihodnjega leta. Pri tem je treba še enkrat poudariti, pravi Drago Lepšina, da je v zvezi s prenovo daljnovodov v Dravski dolini skoraj vse delo od projektne dokumentacije, nadzora in izvedbe del samostojno opravila strokovna ekipa Prenosa električne energije in vzdrževalcev EP Maribor, delež lastnega dela v 82 milijonov tolarjev vrednem projektu pa je bil ocenjen na 22 milijonov tolarjev. Skratka, tudi tu smo potrdili, da imamo v Elesu kakovostno strokovno ekipo, ki je sposobna izpeljati tudi najzahtevnejše projekte.

ZAHTEVE ODPRTEGA TRGA

Z odprtjem trga z električno energijo in novimi odnosi v sistemu se bo precej spremenila tudi vloga vzdrževalcev, in prepričan sem, pravi Drago Lepšina, da bo naše delo še bolj izpostavljeno. Z večjimi pretoki energije se bo povečala tudi obremenitev naprav, zaradi pogodb in v njih zapisanih odškodninskih določb pa bo zanesljivost delovanja prenosnega omrežja še pomembnejša. Pri tem se še posebej zastavlja vprašanje, ali bo odmerjena omrežnina zadostovala za pokritje vseh stroškov in nadaljevanje obnove dotrajanih odsekov viskonapetostnega omrežja. Kot že rečeno, nam je v Elesu v minulih letih uspelo odpraviti najbolj kritične točke v sistemu, kar se tudi že pozna pri upadanju števila okvar in izpadov daljnovodov zaradi dotrajnosti opreme. Po tej osnovni sanaciji smo se v Prenosu električne energije odločili, da za izvajanje takšnih gasilskih projektov ni več razlogov, zato smo se usmerili v projekte celovite obnove posameznih objektov, tako da bi postopoma prešli na redni vzdrževalni cikel. Koliko pa nam bo to tudi uspelo izpeljati, je odvisno predvsem od razpoložljivih sredstev. Se pa v zadnjem času kot posebna problematika pojavljajo težave na merilnih transformatorjih, vse več pa je tudi okvar na energetskih transformatorjih. Pri slednjih smo z raziskavami ugotovili še zlasti naglo slabšanje izolacije, in to celo na ključnih transformatorjih, denimo v RTP 400/110 kV Maribor. Skupaj s strokovnjaki EIMV skušamo zdaj analizirati ta dogajanja in poiskati najboljše rešitve, ki pa so znova povezane z velikimi finančnimi sredstvi. Za primer naj povem, da smo pred kratkim imeli preboj monofaznega transformatorja 220/110 kV v RTP Cirkovce, s posledico zelo težkih poškodb navitij in dušilke, tako da bo kompletna obnova stala več kot 80 milijonov tolarjev. Skratka, pri našem delu se zaradi zastarelosti in dotrajanosti naprav vsak dan srečujemo s številnimi neznankami, ki precej otežujejo izpolnjevanje temeljne naloge, to je zagotavljanje nemotenega prenosa električne energije. Na srečo pa ima Eles, ne samo v naši gospodarski javni službi, ampak tudi v vseh drugih, s katerimi tvorno sodelujemo, dovolj strokovnjakov, ki so se pripravljali spopasti tudi z najtežjimi izzivi.

BRANE JANJČ

ZALEDENITVE – AKTUALNA TEMA TUDI V POLETNEM ČASU – TOKRAT NA NORVEŠKEM

V norveškem mestu Stavanger je junija potekala 11. konferenca z izvirnim naslovom »International Offshore and Polar Engineering Conference«. Na njej so predstavili problematiko izrabljanja naravnih dobrin, ki se nabajajo pod morsko gladino, to je nafte, plina in mineralov, oziroma uporabo ustrezne tehnologije za njihovo pridobivanje – predvsem plavajočih ploščadi.

Tematika, ki zajema tehnologijo izrabljanja naravnih virov, je zelo obširna in pestra, eden od segmentov je namenjen tudi zaledenitvam. Na letošnji konferenco je bila tako prvič uvrščena sekcija »Atmosferske zaledenitve« drugih konstrukcij, ki ne sodijo v sklop prej opisanih dejavnosti. Predstavljeni so bili referati s področja daljnovidne tehnike in aviacije. Slovensko-kanadski prispevek z naslovom »Numerical Modelling of Snow-shedding Effects on a 110 kV Overhead Power Line«, avtorjev J. Jakše, Prof. G. McClure in M. El Harash, je obravnaval numerični izračun odpadov dodatnih obremenitev in sanacijo teh pojavov v zvezi z dogodki, ki so se pojavili na naših 110 kV daljnovodnih februarja 1999. Večina drugih referatov pa je obravnavala meritve meteoroloških parametrov – predvsem dodatnih obremenitev ter njihove analize. Problem določitve

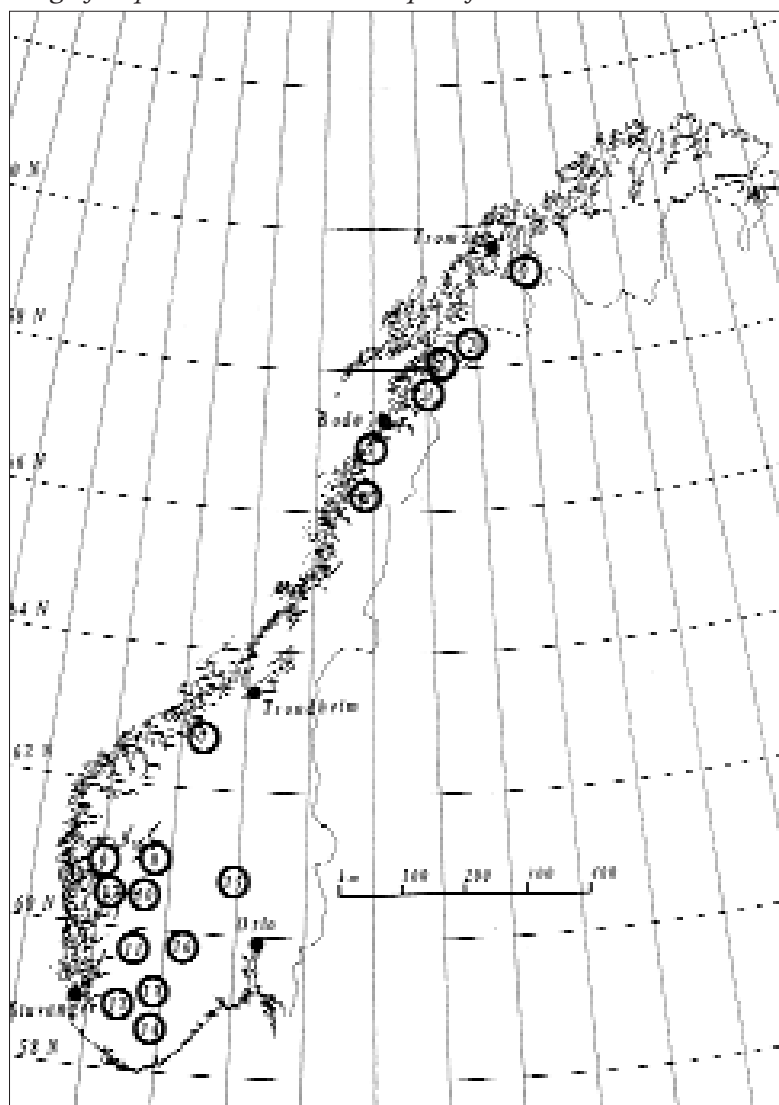
relevantnih vhodnih klimatskih podatkov za daljnovidne linije je namreč predmet razprav, študij in analiz večine držav na klimatsko izpostavljenih območjih. Analiza stroškov glede negotovosti vhodnih podatkov, ki so jo izvedli pri norveškem Statnettu, ki je upravljalec norveške nacionalne mreže, je dala nekaj zanimivih števil. V norveški nacionalni mreži, ki zajema napetosti 300 in 420 kV, sestavljajo motnje, ki nastajajo zaradi klimatskih razmer, 40 odstotkov izgube celotne dobavljene energije. Upoštevajoč še izpade, ki izvirajo iz kategorije neznani vzroki in drugo, je omenjeni odstotek še večji. Ugotovljeno je tudi bilo, da se zaradi negotovosti določitve dodatnih obremenitev to odraža v vrednosti ± 10 odstotkov glede na investicijske stroške 420 kV linij v področjih z zmernimi dodatnimi obremenitvami, kar pomeni stroške v višini 250.000 do 350.000

norveških kron/kilometer (približno 6.500.000 do 9.100.000 tolarjev/kilometer). Njihova povprečna letna investicija v prenosno mrežo znaša 450 milijonov norveških kron oziroma okrog 12 milijard tolarjev. Ocenjujejo, da polovico omenjenega zneska namenjajo za novogradnje in posodobitve ter da pomeni zmanjšanje te negotovosti (torej vnos relevantnih podatkov) dobiček v višini 5 odstotkov ali več kot 20 milijonov norveških kron na leto (540 milijonov tolarjev). Po drugi strani pa zmanjšanje redundance (v primeru izpadov – havarij itd.) v prenosnem sistemu poveča tveganje prekinitev dobave. V skladu z norveško zakonodajo znaša odškodnina za nedobavljeno energijo 16 norveških kron/kWh (342 tolarjev/kWh). To znaša za njihovo standardno 420 kV linijo, ki je obremenjena z nazivnim tokom 3000 A, izgubo 28 milijonov norveških kron na uro (756 milijonov tolarjev/uro). Na podlagi gornjih analiz postane hitro jasno, kaj je vzrok, da izjemno veliko denarja vlagajo v vzpostavitev baze podatkov oziroma v ustrezne meritve in razvojne študije v meteorologiji. Naj še omenim, da so glavni viri hidroenergije na Norveškem na zahodni obali, medtem ko je poraba locirana na vzhodni strani. Med obema stranema pa se nahaja pogorje z zelo neugodnimi oziroma celo ekstremnimi klimatskimi razmerami, preko katerega poteka večina njihovih visokoparnostnih linij.

METEOROLOGIJA DOBIVA VSE VEČJO VELJAVO

Statnett razpolaga s široko zasnovano mrežo merilnih postaj, ki merijo dodatne obremenitve – skupaj jih imajo 23 na 17 lokacijah. Večinoma so bile postavljene v letih 1978-1995 in se nahajajo v bližini obstoječih ali prihodnjih 300 kV in 420 kV daljnovodnih trasah. Večina merilne aparature je sorazmerno enostavna in obsega 10,5 metra dolgo horizontalno palico s premerom 55 mm, ki je obešena na dveh nosilcih 5 metrov nad tlemi preko dinamometra, ki mehansko meri največjo dodatno obremenitev. Nekaj naprav je opremljenih tudi z elektronskimi aparaturami, ki vsake tri ure zapisujejo podatke o obremenitvah. Večina naprav je daljše obdobje zaradi snega

Geografski prikaz mreže merilnih postaj na Norveškem.

nedostopna ali pa je dostopna samo s helikopterjem. Dobljeni podatki o obremenitvah zelo nihajo, od 0 do 284 kg/m (registrirano na eni od opazovalnih postaj v letih 1989-1992), kar kaže na zelo različne klimatske razmere Norveške, vezani pa so tudi na nadmorsko višino. (Merilne postaje se nahajajo na nadmorskih višinah od 750 m do 1750 m). V referatu z naslovom »Analiza ekstremnih dodatnih obremenitev v norveški merilni mreži«, ki so ga pripravili v sodelovanju s kanadskimi strokovnjaki, so na podlagi izmerjenih podatkov analizirali ekstremne vrednosti dodatnih obremenitev za 14 merilnih postaj za obdobje desetih let. Seveda so tako dobljeni rezultati zelo dobra podlaga za pripravo projektne dokumentacije.

Pri tem naj omenim še razveseljivo dejstvo, da je tudi Eles spoznal potrebo po pridobitvi strokovno podprtih meteoroloških podatkov. Tako je v okviru razvojnih nalog že v izdelavi študija »Koncept razvoja meteoroloških postaj v prenosnem omrežju Slovenije«, s katero bo postavljen začetek sistematičnega opazovanja meteoroloških razmer v slovenskem elektroenergetskem prenosnem omrežju. Študija naj bi prinesla izdelane zasnove za vzpostavitev meteorološkega monitoringa in informacijskega sistema za sprotni nadzor meteoroloških razmer na trasah daljnovodov. Statistični podatki meteorološkega monitoringa bodo omogočali v obstoječih prenosnih sistemih tako nadzorovanje povosov glede na meteorološke razmere (brezvetrje, neugodne smeri vetra, visoke temperature zraka) kot pridobivanje meteorološko projektno potrebnih podatkov tras daljnovodov. Pridobljene informacije bodo poleg izboljšanja projektov novih linij služile še za možne tehnične rešitve problemov, ugotavljanje vzrokov izpadov ter pripravljenost vzdrževalnega osebja za hitre intervencije.

VEDNO KORISTNA IZMENJAVA IZKUŠENJ

V okviru konference se je sestala tudi Cigrejeva skupina TF 22.06.1. »Atmosferske zaledenitve«, in sicer na svojem 7. srečanju. V njej nas sodeluje 18 članov iz 12 držav. Delovna skupina je pred nedavnim končala dokument z naslovom »Guide Lines

for Field Measurement of Ice Loading on Overhead Power Line Conductors«. Povzetek tega dokumenta je bil objavljen v zadnji februarški številki revije *Electra*. Ena od posebnosti Norveške so njeni slikoviti fjordi, vendar pa so glede njihovega premoščanja z daljnovodi zelo zahtevni. Statnett ima namreč približno 30 daljnovodnih križanj s fjordi z razpetinami med 1.300 in 4.600 metrov. Enega od križanj, in sicer v bližini mesta Bergen (nekdanja prestolnica Norveške), smo si ogledali tudi člani delovne skupine. Taka križanja terjajo posebne projektne rešitve tako stebrov, vodnikov, izolacije – poseben tehnični problem pa pomenijo vibracije zaradi specifičnih vetrovnih razmer. Omenjeno križanje je izvedeno s 300 kV daljnovodom z razpetino 2.900 metrov (povosom 230 metrov) in je bilo leta 1995 popolnoma obnovljeno (staro je bilo 30 let). Po re-

konstrukciji je prišlo do težav, katerih vzrok so bile vibracije. Za dušenje vibracij so v Statnettu do nedavnega uporabljali tako imenovane »bretelle«, to so nekakšni tokovni loki, eden ali več v nizu, izvedeni z enakimi ali različnimi tipom vodnika, kot je osnovni vodnik. (Omenjene rešitve so močno razširjene tudi v francoskem prenosnem omrežju). Pri rekonstrukciji so se odločili za sodobnejši tip, to je za »stockbridge«, vendar pa so že po šestih mesecih začeli odpadati in postopno so odpadli vsi. Rešitev s »stockbridge« se je v tem primeru pokazala kot neustrezna, in so morali ponovno uporabiti »bretelle«. Omenjene težave kažejo na to, da kljub obširnimi študijam, preizkušanjem in testiranjem v laboratorijih ter testnih linijah, omenjena problematika v praksi še vedno ni celostno potrjena, in tako tudi ni izdelanih idealnih rešitev, vendar pa se lahko veliko naučimo ravno na izkušnjah drugih.

JANEZ JAKŠE

POCKET PC 2002

Letošnja jesen bo prinesla številne novosti med digitalne osebne pomočnike oziroma PDAje. Čeprav ima Palm OS še vedno štiri petine ameriškega in 60 odstotkov svetovnega trga dlančnih in žepnih računalnikov, se izdelovalci naprav z operacijskim sistemom PocketPC pripravljajo na ofenzivo. Microsoft je pred kratkim predstavil PocketPC 2002, ki bo vseboval izpopolnjene večpredstavne zmožnosti. Prvi žepniki s sistemom PocketPC 2002 naj bi bili Hewlett-Packardovi računalniki iz družine jordanada 560 z Intelovim procesorjem Intel StrongARM SA-1110, z dejavno-matričnim zaslonom in s 16-bitno barvno globino. Kot smo že spoznali, so ročniki PocketPC zmogljivejši od dlančnikov z rešitvijo Palm OS, saj izvajajo pomanjšano različico Microsoftovih oken. PocketPC 2002 bo zdaj moč uporabljati v navideznih zasebnih omrežjih (VPN), s čimer bodo lastniki ročnikov imeli dostop do podatkovnih zbirk v osrednjih poslovnih strežnikih v podjetjih in ustanovah. Uporabniški vmesnik sistema PocketPC 2002 bo precej podoben vmesniku v prihajajočem Windowsu XP za namizne računalnike. Poleg tega bo sistem imel zmožnosti za takojšnje besedilno sporočanje (instant messaging), izboljššan bralnik e-knjig, novo različico predvajalnika večpredstavnih datotek in vsebin (Windows Media Player), temeljitejšo protivirusno zaščito in posodobljeno brezžično povezovanje z omrežji.

Žal pa potrebuje novi sistem PocketPC še zahtevnejšo strojno opremo kakor dosedanji, saj naj bi ročniki morali imeti procesor ARM4 in bliskovni pomnilnik za sprotno posodabljanje vdelanega systemskega programa ter - najbolje - kar 64 megabajtov delovnega pomnilnika

(RAM). S tem se bo cena dobrih žepnikov dvignila na raven 400 do 600 dolarjev v ZDA. To pomeni, da se za zdaj razlika v zmogljivostih med microsoftovskimi in palmovskimi napravami PDA še pogloblja, saj večina dlančnikov nima barvnega zaslona z razločljivostjo 320 krat 320 svetlobnih pik ter zmožnosti predvajanja glasbe MP3 in videoposnetkov. Prav zato je 16. velikega srpana oziroma avgusta letos družba Palm napovedala, da bo kupila programsko hišo Be, s pomočjo katere naj bi se že naslednjo pomlad v Palmu OS pojavile številne večpredstavne in komunikacijske novosti. Le tako bo lahko namreč palmovski operacijski sistem še naprej tekmoval s PocketPCjem.

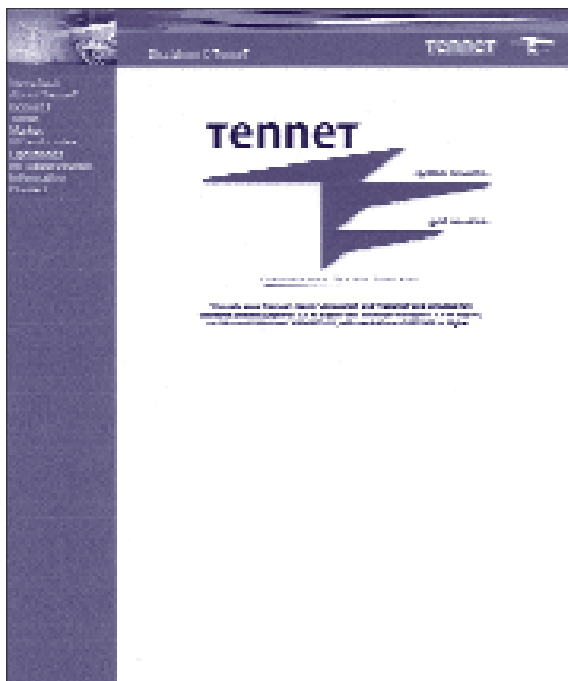
Vse kaže, da so se »bogati« poslovniki in tehniško zahtevni posamezniki začeli čedalje bolj odločati za PocketPC, ki jim na prenosnem zaslončku pričara znano podobo Oken z namiznega računalnika. Hkrati postaja jasno, da večino kupcev PocketPCjev ne zanimajo okleščene različice ročnikov s sivinskimi zasloni in majhnimi pomnilniki, saj bi radi imeli izdelke z vrhunskimi zmogljivostmi, s čimer se povečuje tudi cena med povprečnim palmovskim računalnikom in ročnikom PocketPC. Dlančnike pa pesti tudi čedalje slabša razpoznavnost in preglednost modelskih družin družb Palm in Handspring. V kratkem naj bi tako v Evropo prišel še palm m125 za 249 dolarjev, ki ima bliskovno nadgradljiv ROM, komunikacijski vmesnik USB in razširitveno režo za dodatne strojne module. S tem pa bo krepko zasenčil svoja brata m100 in m105. Iz Handspringa v trgovine že potujeta modela visor neo z 8 megabajti RAMa za 199 dolarjev in visor pro s 16 MB pomnilnika za 299 dolarjev, ki naj bi okrepila ponudbo na sredini

cenovnega območja, kjer postaja konkurenca že skoraj nevzdržna.

PROGRAMJE

Zadnjič smo spoznali izvrstne spletne dveri Palm Gear (<http://www.palm-gear.com>) za uporabnike palmovskih dlančnikov, v katerih najdemo tudi bogato zbirko preskusnih programčkov z opisi in ocenami. Začnemo lahko prav z brezžičnimi komunikacijami, ki so verjetno eno od prvih področij, na katerega se bomo po nakupu palma podali. Dlančna naprava je namreč že dovolj majhna, da jo lahko skupaj z mobilnim telefonskim aparatom prenašamo za pasom v torbici. Seveda moramo imeti mobilnik, ki ima daljinski infrardeči (IR) vmesnik po standardu IrDA, s katerim se telefon brezvrvično sporazumeva z dlančnikovim sprejemnikom in oddajnikom IR. Med najbolj uporabne komunikacijske programe sodijo upravljalnik kratkih besedilnih sporočil (SMS) v sistemu GSM, e-poštni program in pregledovalnik spletne vsebine. Najbolj priljubljen upravljalnik SMSjev je GSMtool (<http://www.gsmtool.de>), ki omogoča sprejemanje, ustvarjanje, arhiviranje in oddajanje besedilnih sporočil ter vsebinsko usklajevanje telefonskega imenika v mobilniku s seznamom naslovov v palmu. Med največkrat prenesene bralnike e-pošte sodi imenitni MultiMail PRO (<http://www.actualsoft.com>), čeprav sam kot dolgoletni eudorovec raje uporabljam Qualcommov EIS (<http://www.eudora.com/internetsuite>), ki vsebuje tudi palmovski brskalnik za splet. Zaradi dokaj slabe podatkovne prepustnosti GSMja - največ 9,6 kb/s - pa je za spletno brskanje bolje uporabljati odjemalca za sistem AvantGO (<http://avantgo.com>), s katerim prenašamo k sebi vsebino že pripravljenih »spletnih kanalov«, na katere smo se bili prej naročili. To je verjetno najhitrejši način, da napolnimo dlančnik z najnovejšo vremensko napovedjo, borznimi podatki ali povzetki novic s CNNa, ABCja ali Dela. Kdor pa bi rad uporabljal mobilne storitve WAP s palmovskega zaslončka namesto z manj razločljivega prikazovalnika mobilnika, pa ne bo mogel živeti brez WAPmana (<http://www.wap.com.sg>).

DAVID PAHOR

TENNET

(<http://www.tennet.org>)

TenneT je zasebna družba z omejeno zavezo, ki upravlja nizozemsko visokonapetostno omrežje za prenos električne energije po daljnovidih 380 kV in 220 kV. Družba je odgovorna tudi za pravilno in stalno delovanje nizozemskih področnih omrežij in za njihovo tesno povezanost z vseevropskim visokonapetostnim omrežjem. Družba skrbi za ravnovesje med porabo in proizvodnjo elektrike na Nizozemskem, za izmenjavo elektrike z udeleženci evropskega elektroenergetskega trga ter za stalno posodabljanje in vzdrževanje omrežja. Med drugim načrtuje TenneT tudi povezavo z norveškim električnim omrežjem po vodnikih z enosmerno napetostjo ter preverja gospodarnost podobne povezave z Veliko Britanijo. TenneT je tudi nizozemski predstavnik v Evropski organizaciji za usklajevanje prenosa elektrike UCTE in Evropskega združenja prenosnih operaterjev ETSO, ki oblikuje skupni evropski trg električne energije. Združenje ETSO skrbi za pravočasno izmenjavo vseh informacij o dnevnem dogajanju v državnih elektroenergetskih omrežjih ter zagotavlja enovito evropsko tarifo za mednarodni prenos elektrike. Spletna stran družbe TenneT je med oblikovno enostavnejšimi izdelki z jasnimi levimi menijskim stolpcem na modri navpični pasici in z zelenim naslovnim zglavjem. Žal obrazec za iskanje po polnem besedilu še ne deluje, vendar najdemo nekaj novic in obvestil s povezavami Newsflash in Information/Publications.

VEČER ONLINE

(<http://www.vecer.com>)

Kljub nekaterim napovedim izpred petih let, da bo internet povozil številne tiskane revije in časnike, so papirne izdaje danes nadvse žive. Še več: s propadom pikakomovskega modela navidezno uspešnih internetnih podjetij v ZDA so številne elektronske revije morale zapreti svoje dveri, saj je končno postalo jasno, da večina izdajateljev ne more več zagotavljati brezplačne spletne vsebine. Kljub temu se je v tujini ohranilo nekaj izjem, med katere sodijo tudi <http://cnn.com>, <http://www.zdnet.com> in <http://www.wired.com/news>. Pa vendar premoremo tudi pri nas nekaj imenitnih elektronskih izdaj časnikov, med katere sodi nedvomno spletni Večer iz Maribora. Njegove strani so neuokvirjene, vendar slikovno bogate. Že v začetnem zglavju imamo povezave s posebnimi rubrikami Avtomobilizem, Računalništvo, Tednik 7D, Mali oglasi in Vreme. Na voljo imamo številne članke iz trenutne izdaje časnika in iz številki zadnjega tedna. Iščemo lahko tudi po polnem besedilu člankov v arhivu, vendar moramo prej izpolniti vprašalnik za brezplačni dostop. Besedilo, ki nam je po internetu na voljo, je presenetljivo obširno in vsebuje tudi slike. Za dejavnejše deskarje, ki radi tipkajo svoje mnenje, bodo vsekakor zanimive tudi Klepetalnica in Forumi, v katerih lahko z drugimi spletnimi obiskovalci do onemoglosti tekmujejo v retoriki. Gre za bogato in skrbno posodabljanjo novičarsko spletišče, ki bo marsikateremu spletniku in spletnici v službi krajšalo dolgočasne pisarniške ure. Kdor pa se niti v menzi ne more ločiti od svojega dlančnika, bo vanj med pitjem machiatta z nemirno roko vpisal <http://nadelani.vecer.com>.

ELEKTRIČNE NAPRAVE CILJ NAPADOV MED VOJNO

Večkrat sem bil v dvomih, kako naj opišem kak dogodek, da ne bi resničen opis morda prizadel še živečega udeleženca ali njegovih svojcev. Pa vendarle takšna in drugačna zgodovinska dejstva dajejo dogodkom pravo, celotno podobo in mesto, ki jim pripada. Zgodovina brez napak bi bila podobna lepi, toda neresnični pravljici. Več kot leto dni sem iskal vire, spomine in pričevanja o bohinjki elektrarni, ki je bila menda med drugo svetovno vojno požgana. Pogovarjal sem se s še živečimi ljudmi, poletno dopustniško branje sem namenil knjigam, zbornikom in kronikam medvojnih časov ... Največja vrednost je v pripovedovanjih spominov dogajanj iz prve roke, iz primarnega vira. Tako bohinjka elektro kronika ob arhivskih dokumentih prehaja v živa pričevanja in s tem dobiva novo razsežnost, ki je nisem pričakoval, ko sem se začel lotevati raziskovanja. Pa vendar je to draž, ki me vedno bolj vleče.

Pred drugo svetovno vojno je imela občina Bohinjska Srednja vas 475 prebivalcev, občina Bohinjska Bistrica pa 296. Poleg kmečkih gospodarstev so bile v vseh občinah tudi kočarije in zemljiški najemniki. Prebivalci so obdelovali plodno ravninsko zemljo, v hribovitem delu so se ukvarjali z živinorejo in planšarstvom, drugi so si za služek poiskali v industriji. Mnogi so se preživljali tudi s sekanjem in prevozom lesa. Kmetje v hribovskih krajih so se v Bohinju še posebno izrazito ukvarjali z živinorejo. Redili so predvsem govejo živino, manj drobnico. Čez poletje so živino pasli po skupnih vaških pašnikih ter iz mleka izdelovali sir v sirarskih obratih in mlekarskih zadrugah, ustanovljenih že v prejšnjem stoletju. V letih pred drugo svetovno vojno je bil že precej razvit tujski promet.

ELEKTRIČNA CENTRALA ZA PLANINSKI DOM NA KRANJU

Slovensko planinsko društvo v Ljubljani je z vlogo z dne 4. julija 1936 zaprosilo za kolovdajico planinskega doma na Kranju, občina Srednja vas v Bohinju. Prijavilo je tudi napravo električne centrale na pogon z nafto. Poslopje sestoji iz strojnice, prostora za električne akumulatorje ter iz delavnice, v kateri se hrani nafta. V strojnici je nameščen agregat, pogonski stroj ima 4 HP. Napetost znaša 30-35 voltov. Vsa naprava ustreza zakonitim predpisom. Na podlagi ugotovitev pri komisijem ogledu 3. avgusta 1936 in gradbenega zakona je krajevna banska uprava 14. avgusta 1936 Slovenskemu planinskemu

društvu podelila naknadno gradbeno dovoljenje za zgradbo posebnega poslopja za električno centralo in uporabno dovoljenje s pridržkom. Med pomanjkljivostmi je tudi pogoj, da je treba nafto za električno centralo hraniti v ognjevarnem prostoru, ki mora biti ventiliran.

ZAPISANO TUDI, KAR SE JE POTIHEM GOVORILO

Poročila omenjajo samo nekatere dogodke, kaj pa je bilo vmes, pa ne poročajo, ker ni več živih akterjev dogodkov, avtentičnih pričevalcev. Čas se je odmaknil, nihče ni pisal dnevnika oziroma se noben ni ohranil. O elektrarni Savica nisem v nobeni zgodovinski knjigi zasledil nobenih opisov, kaj se je z njo dogajalo med drugo svetovno vojno. Tudi kustosi NOB v Gorenjskem muzeju v Kranju nimajo podatkov in dokazov. Pa vendar so se z njo dogajale pomembne stvari, ki so bile vzročna posledica strateških odločitev. O tem sta mi pripovedovala domačina, ki potrjuje ta do zdaj zamolčano resnico, ki pa je Bohinjcem znana in jasna že ves čas. Sedaj bom zapisal tudi to, o čemer se je prva desetletja po dogodkih še potihem govorilo.

POŽIG ELEKTRARNE SAVICA LETA 1943

Danes upokojeni elektrotehnik **Joža Čop** (letnik 1923) iz Bohinjskega Broda mi je pripovedoval, da je med drugo svetovno vojno hodil v srednjo tehnično šolo na fabriki na Jesenicah, kot se ji je takrat reklo. Nato je odšel v partizane in sodeloval v partizanskih tehnikah, ki so skrbele za manjše elektrarne.

»Komanda je pripravljala nalogo za uničenje elektrarne Savice. Terenci, ki so se zavedali poznejših posledic, so se temu dolgo upirali. Delali so kratke stike na daljnovodu in jo začasno, vendar brez pretirane škode, onespособljali. Kot bodočega elektrotehnika so me zaprosili za mnenje, kaj narediti z elektrarno. Uničiti jo – to je neumnost! sem rekel. Na drugi strani so se nagibali k vse večji in odločnejši zahtevi, da jo je treba ustaviti. Ugovarjal sem, češ da če bomo zmagali, jo bomo potrebovali. Elektrarna se vedno potrebuje. Dejal sem, da se lahko onesposobi tako, da se odstrani tuljavi

Provizorična transformatorska postaja v Bohinju – Sv. Duh pod Voglom.

od vzbujevalnika za določen čas,« mi je razlagal elektrotehnik Joža Čop. »Potem se je zgodil preobrat. Partizanski upor je bil prekinjen, Nemci so zasedli Ukanc in zavzeli bohinjsko osvobodeno ozemlje. Na Nomnju je bil spopad. Motnje s kratkimi stiki preko daljnovoda in dodatno odstranjevanje žic niso več zadostovali. Ugovori niso več vzdržali. Rekli so, da če bomo potrebovali elektrarno, bomo naredili novo, ker je sedanja provizorična. Že takrat so dejali, da po vojni ne bo elektrarna več samo vojaška, kot se je deklarirala stara Savica. Z oznako »vojaška« elektrarna je bila na vseh seznamih, tako seznamih Nemcev, kot veznikov v Trstu, in je bila ves čas na udaru. Stalna grožnja po uničenju elektrarne je tako že pozimi 1943 postala dejstvo. Prišla je skupina minerjev s posebnimi nalogami, vzela tri člane Bohinjsko jeseniškega odreda za zaščito in zaporo in izvršila ukaz. O tem se ni dosti vedelo. Tisti čas sem z inž. Pečenkom sodeloval pri primorski elektrifikaciji v Cerknem in na sestankih spraševal o Savici, pa nisem mogel dobiti oprejemljivega odgovora,« se še živo spominja Joža Čop in nadaljuje: »Nemci so potrebe po elektriki rešili s tem, da so leta 1944 postavili manjši generator na Staretovi žagi. Popravili so poškodbe na elektrarni Savica in od nekod pripeljali drug generator. Ko je bila elektrarna za silo obnovljena, je rajonski monter Strgar kar po smrekah napeljal žice.

JERMEI ZA PARTIZANSKE ŠKORNJE

»Med drugo svetovno vojno je leta 1943 narodnoosvobodilna vojska HE Savica požgala. Izkoristili pa so jermen, ki je bil močno prepojen z oljem,« pravi **Janko Košnik** iz Bohinjskega Broda o medvojnih časih. »Jermen je bil dan v čevljarstvo delavnico, ki je bila v Novakih, in iz njega so izdelovali podplate za škornje. Tudi jaz sem imel ene takšne škornje, s podplatom iz tega jermena.«

POPRAVILO ELEKTRARNE LETA 1944

»Za ponovni zagon elektrarne Savica je bilo zaslužnih nekaj bohinjskih zagnancev, na čelu s takratnim rajonskim monterjem Strgarjem, ki so preko Novšaka dobili agregat in ga mimo

Foto arhiv

sadko, ki je stražila električno centralo v Srednji Radovni. Trije Nemci so v boju padli, šest pa so jih Gradnikovci ujeli, potem pa so minerji razstrelili centralo, je zapisano v knjigi Jeseniško bohinjski odred.

MIRKO KOŠNIK RANJEN

Enaindvajsetega septembra 1944 so minerji 2. bataljona v spremstvu 2. čete, ki ji je poveljeval Mirko Košnik, minirali železniški mostiček pri Lepencah. Nemška zaseda je ob eksploziji udarila od zadaj po skupini okoli Košnika, ki je šla po eksploziji gledat učinek, patrolja pa od spredaj. Košnik je bil ranjen v nogo in je ostal na položaju. Skril se je v grmovje in gledal Nemce, ki so preiskovali grmovje ter svetili z baterijami in raketami. Pod brado je že imel puško, da bi se ustrelil, če bi ga našli. Pozneje, ko je nevarnost minila, je plezal po pobočju proti Jereki in večkrat omedlel. Pri Cesarju ga je domači sin Jože naložil na voz in odpeljal v partizansko bolnišnico. Ob koncu vojne je postal komandant znova ustanovljenega 3. bataljona Jeseniško bohinjskega odreda. Pozneje je dobil čin rezervnega majorja.

PORUŠEN DALJNOVOD, RAZSTRELJEN TRANSFORMATOR

Šestega oktobra 1944 je 2. četa 1. bataljona Jeseniško bohinjskega odreda večkrat porušila daljnovod med električno centralo v Spodnji Radovni in Jesenicami. Osemindvajsetega marca 1945 so štirje minerci Jeseniško bohinjskega odreda vdrtli na Bled in bliizu hotela Troha razstrelili transformator, ki je oskrboval s tokom Grad in Zagorico. Zato so ostale tudi nemške postojanke v teh krajih brez razsvetljave.

DRAGO PAPLER

vseh Nemcev prepeljali v Bohinj. S tem, ko so elektrarno požgali, niso Nemcem naredili nobene škode. Ti so si svoj agregat postavili v Bistrici, Bohinj pa je bil v temi. Vendar, ko so elektrarno ponovno pognali, so Nemci to videli in jim z odlokom zagrozili, da če ne bodo napajali tudi Bohinjske Bistrice, bodo pa sami požgali elektrarno. In tako je v pomladnih mesecih leta 1944 dobil celotni Bohinj nazaj razsvetlavo,« pove **Mirko Košnik** (letnik 1924), po poklicu električar, ki je bil mobiliziran v nemško vojsko leta 1943, od tam pa mu je uspelo pobegniti in oditi v NOV.

RAZSTRELILI ELEKTRIČNO CENTRALO V RADOVNI

Šestindvajsetega maja 1944 je 3. bataljon z eno četo napadel nemško po-

ELEKTRO GORENJSKA V POLETNEM OBJEKTIVU 2001

Poletna meseca julij in avgust sta zaznamovana kot dopustniška, ko je dan najdaljši in najtoplejši, sami pa si radi poiščemo osvežitev v morju ali si oddahnemo v prijetni senci. Poletje 2001 je bil čas, ko je Štajerce vznemirjal sedež ustanovljenega holdinga slovenskih elektrarn, delavce, ki pripadajo elektrogospodarski panogi, pa predvsem negativno nastrojeno javno mnenje, ki se pojavi kot posledica obrobnih razprav ... Dejstvo je, da smo opaženi le takrat, ko kaj »mrkne«, ali pa se na nas spomnijo politiki ali novinarji, ko v času »kislih kumaric« nimajo prave snovi za poletno pisanje. Ko ni nič novic, takrat se ve, da elektroenergetski sistem deluje brezhibno. Tako kot v vseh distribucijskih podjetjih, tako tudi v Elektro Gorenjski skoraj premalo opaženo proizvajamo, upravljamo, dobavljamo in prodajamo električno energijo, skrbimo za upravljanje in redno vzdrževanje naprav. Nekoliko več se sliši o posebnem delu na očeh strank pri vzdrževanju distribucijskih naprav ter vodenju in izvajanju novogradenj. V prodaji električne energije skali utečeno delo kakšna sitna stranka, ki ni plačala položnice in ni resno vzela opomina z opozorilom in je sledil neljubi odklop ... Največ odprtih vprašanj je na novem komercialnem področju trgovanja z električno energijo za upravičene odjemalce. V duhu »informativnega marketinga na dopustu« s poletno fotoreportažo nisem v objektiv ujel teh dogodkov, pomembnih za dokumentarno kroniko podjetja, ampak na nekoliko drugačen način za slovo od poletja ujel njegov nevsakdanji utrip v sedmih slikah sedme sile ...

Desetletnico raketiranja RTV oddajnika in transformatorske postaje na Krvavcu s strani jugoslovanske armade sem obudil v novinarsko-raziskovalnem pogovoru z akterji intervencijskega popravila (2. julija 1991). Na sliki udeleženci akcije iz nadzornišтва Cerklje na Gorenjskem: elektromonter Silvo Berguš, upokojeni vodja nadzornišтва Andrej Ropret, elektromonter Robert Fajon in sedanji vodja nadzornišтва Boris Mušič. Zaslужni v osamosvojitveni vojni, ki so ob obletnici prejeli priznanja za zasluge, opisovali so jih v izdanih knjigah, na pričevanja in prispevke elektrodistributerjev pa se ni nihče niti spomnil niti jih omenil!

Še danes so vidne poškodbe v fasadi in železnih vratih transformatorske postaje na mejni ploščadi Karavanskega predora na Hrušici pri Jesenicah, nastale v osamosvojitveni vojni leta 1991. Na sliki: Janez Vidic, nadzornik KN Jesenice, in Bernard Balantič, upokojeni vodja obratovanja poslovne enote Žirovnica.

V zazidalnem kompleksu Zbiljski gaj v Medvodah Elektro Gorenjska gradi nizkonapetostno omrežje za 83 stanovanjskih objektov in dom starejših občanov. Elektrifikacija naselja Zbiljski gaj s šivanim tipom razvoda pomeni praktično uresničitev teoretične rešitve, ki sem jo podpisani v diplomski nalogi VSSE z naslovom »Primerjalna analiza dveh tipov nizkonapetostnih razdelilnih omrežij« obdelal z dimenzioniranjem in upoštevanjem vseh tehničnih elementov, pogojev in predpisov ter z ekonomsko tehnično analizo.

Dobimo se na plaži v San Simonu ... je odmevalo v radijskem etru in nas vabilo v kraj, ki so ga v narodnozabavnih vižah opevali Primorski fantje in Otavio Brajko, z znano pop skladbico Faraoni in Slavko Ivančič, v melosu italijanskih kancon Miran Zadnik, v rock izvedbi najstarejši rocker Milan Petrovič, pa tudi mladi Maksim Vergan. Ne glede na glasbene prizvoke je bila Izola ponovno slovensko odkritje letošnje sezone. Tja se je splačalo zapeljati tudi za kakšen poletni konec tedna, ker se je res veliko dogajalo, da ne govorim o tradicionalnem Ribniškem prazniku ... Receptor Andrej Kavčič je vzorno skrbel za oddajo in vzdrževanje počitniških zmogljivosti Elektro Gorenjske v Simonovem zalivu v Izoli, ki so bile dobro obiskane.

Poletni oddih smo ljubitelji planin izrabili za obiske vršacev in planinskih postojank. Nisem mogel iz »svoje kože«, zato sem oskrbnike koč povprašal tudi o načinu oskrbe z električno energijo. Lani je bil elektrificiran Ratitovec, ki so ga gradili v dveh fazah, planinci, ki oskrbujejo Prešernovo koč na Stolu, so se zgledovali po Kredarici in se odločili za izkoriščanje vetrne energije, koč na Golici dobiva od lani elektriko iz sončnih kolektorjev ... V povprečnem sončnem dnevu deset sončnih kolektorjev z močjo 1000 W zagotavlja potrebo po elektriki za tri dni. Napeljava vodi od dvanajstih akumulatorjev, preko pretvornika 24/220 V, v bivalni prostor, kuhinjo, šest sob in na skupna ležišča. V rezervi je prvotni agregat na nafto, moči 2500 kVA, vendar letos zanj še ni bil potreben zagon, ker je bilo sončno vreme. Na sliki: koč s sončnimi kolektorji na Golici (1.582 metrov n.v.).

Srečanja s spomini, bi lahko kot nostalgijo na čudovite dopuste od leta 1962 do leta 1990 v Veli Luki na Korčuli poimenoval sedmo fotografijo. Počitniški dom Elektrogospodarstva Slovenije »Elektra Ožbalt« v Veli Luki zaradi nerešenih odnosov s Hrvaško sameva že deset let. Dolgoletni, vsem dobro poznani, oskrbnik Luka iz Vele Luke pozdravlja nekdanje elektrogospodarske dopustnike in roti lastnika Eldom, da doma v Veli Luki ne bi prodal. Pred desetimi leti posajene palme so že krepko zrastle in delajo prijetno senco turistom iz bližnjega hotela Posejdon.

**BESEDILLO IN FOTOGRAFIJE
DRAGO PAPLER**

PROJEKTANT in slikar

Na IBE Ljubljana so za letošnji jesenski umetniški vtis poskrbeli sredi septembra z odprtjem razstave olj in akvarelov njihovega delavca Mihaela Frasa. Štiriindvajset slik bo na ogled do konca novembra.

Miki Fras ob svojih oljih.

Foto Minka Skubic

Mihael Frasa-Mikija, ki na IBE dela kot projektant že več kot trideset let, je slikanje zamikalo že v šolskih klopeh. Veselje do čopiča se je z leti stopnjevalo. K temu so zagotovo pripomogle številne likovne kolonije in strokovna izpopolnjevanja pri slikarju Savu Sovretu. Udeležil se je vrste skupinskih razstav in imel pet samostojnih razstav v Ljubljani. V prostorih IBE je prvič razstavljal pred dese-

timi leti. Tokrat predstavlja dela, ki so nastala v zadnjem letu. Miki dela v skupini za termoelektrarne. Največ je projektiral za vse štiri naše termoelektrarne. V času, ko je pripravljaval slike za tokratno razstavo, je šel h koncu projekt plinskih blokov v TE Brestanica. »Ko je bila glavnina dela oddana in je pritisk popustil, sem lahko začel umetniško ustvarjati. Navadno vem, kaj bom slikal. Motive si določim, zbiram, fotografiram že naprej. Ko dobim navdih in imam čas, samo slikam. Za tokratno razstavo sem porabil tudi nekaj dopusta,« je povedal sogovornik, ki se z umetniškim okusom srečuje tudi pri svojem delu. Projekti fasad zgradb, prostorske razporeditve v objektih, barvne perspektive so le del njegovih službenih umetniških izzivov. Pravi, da zaradi vnaprej določenih tehnologij to ni vedno enostavno.

V začetku slikarske poti, ko je bilo njegovo vedenje in znanje o tej veji umetnosti slabše, so mu bili čopič, papir ali platno priložnost za rabo odvečne energije. Pozneje, ko je šel skozi slikarske kolonije, se o slikarstvu pogovarjal z vrsto bolj ali manj znanih slikarjev ter prebral vrsto literature o slikanju, je vedno bolj postajalo del njega in izražanje njegovega videnja stvari in motivov. Čeprav se je dolgo upiral klasiki slovenskega slikarstva: sončnicam in kozolcu, se jih je nazadnje lotil s svojimi očmi. Ponosen je na vijoličen sijaj svojih sončnic.

Kljub petdesetim skupinskim in samostojnim razstavam, ki zagotovo pomenijo izpostavitve, še vedno sprejema kritiko, posebno dragocena mu je strokovna, sprejme pa tudi laično, drugačno videnje, drug pogled. O tem, da bi se lotil računalniške grafike, glede na to, da mu je računalnik vsakdanje orodje, je sicer že razmišljal, vendar pa pravi, da se je ne zna lotiti. Je pa delal trodimenzionalne animacije za vse štiri naše termoelektrarne, ki so jih uporabili v svojih predstavitvenih filmih. Zelo živa pa je v njem zamisel, da bi poslikal vse naše termoenergetske objekte. Edini pomislek mu je, da bi želela podjetja te slike odkupiti. Ne slika namreč za znanega kupca, in čim se ta pojavi, mu umetniški navdih pojenja. Za svoje akvarele in predvsem olja potrebuje ustrezen motiv, umetniški navdih, čas in mir.

VLADO SLOKAN, 1922-2001

Konec avgusta nas je v 79. letu starosti zapustil Vlado Slokan, univ. dipl. ing. grad., projektant, gradbenik in dolgoletni direktor sektorja za gradbeništvo, arhitekturo in geodezijo v projektantsko-konzultantskem podjetju Inženirski Biro Elektroprojekt Ljubljana.

Prve stike z gradbeno stroko je dobil že v najzgodnejših letih, saj je imel njegov oče pred drugo svetovno vojno gradbeno podjetje »Ivan Slokan, pooblaščen graditelj«. Po končanem šolanju na I. državni gimnaziji v Ljubljani leta 1940 se je vpisal na Tehnično fakulteto v Ljubljani. Študij je zaradi vojnih razmer leta 1943 prekinil in ga nadaljeval po vojni. Diplomiral je leta 1951. Že leta 1943 se je zaposlil v družinskem podjetju, kjer je opravljal delovodska in tehnična dela. V začetku leta 1951 je nastopil službo pri Projektivnem zavodu LR Slovenije, od koder je bil že avgusta isto leto po službeni dolžnosti prerazporejen na Hidroelektroprojekt. Temu podjetju, ki je glede na razvoj spreminjalo tudi svoje ime, in sicer najprej v Elektroprojekt, pozneje v Inženirski Biro Elektroprojekt ter končno v današnji IBE, d.d., je ostal zvest vse do svoje upokojitve leta 1988.

Svojo inženirsko pot je začel kot inženir pripravnik in nato prešel vse razvojne faze, od mladega uspešnega inženirja do samostojnega in priznanega projektanta, šefa inženirja, kot so bili takratni nazivi. Leta 1971 je prevzel namestništvo šefa gradbenega oddelka in leta 1973 direktorovanje sektorja za gradbeništvo, arhitekturo in geodezijo. Svojo celotno poklicno

pot je posvetil istemu podjetju in bil dolga desetletja eden njegovih stebrov.

Vodil je projektiranje številnih objektov s področja energetike in industrije ali pa sodeloval pri njih. Naj omenim le to, da je bil med pionirji pri snovanju Termoelektrarne Šoštanj, kjer je nastopal v funkciji OP in OVP za I., II. in IV. blok, pa tudi pri Ljubljanski toplarni, kjer je vodil I. in II. fazo projekta. Pozneje se je posvetil vodenju sektorja za gradbeništvo, arhitekturo in geodezijo, kar je zelo uspešno opravljal v času največje širitve podjetja. To so bili časi velikih vlaganj v energetiko in industrijo, ki jih je Elektroprojekt s svojimi dejavnostmi, kadrovskim širjenjem in prevzemanjem vedno zahtevnejših del intenzivno spremljal.

Tudi po upokojitvi je ostal v stiku s stroko, in sicer na najbolj plemenit način - tako da je prenašal svoje bogate življenjske in strokovne izkušnje na mlajše generacije. Smrt je prekinila njegovo prizadevano delo v Inženirski zbornici Slovenije, kjer je spremljal številne mlajše kolege pri pridobitvi strokovnega izpita.

Deloval je tudi na številnih drugih področjih, od zvezne gospodarske zbornice Jugoslavije, zveze društev gradbenih inženirjev in tehnikov Slovenije, sveta za urbanizem Ljubljane do šahovske zveze Slovenije. Z ekipo Ljubljanskega šahovskega društva je osvojil tudi naziv državnega moštvenega prvaka.

Kot človek, poln elana in življenjske energije, ter kot odlični organizator in direktor sektorja nam bo ostal v trajnem spominu in zapisan v zgodovini IBE.

BRANKO ZADNIK

DAMJAN JALEN 1973-2001

Tragična vest, da je v prometni nesreči 4. avgusta, nenadoma sredi aktivnega dela v 29. letu starosti umrl sodelavec Damjan Jalen, nas je globoko prizadela. Dan pred tem smo ga še v polnem zanosu poletnih načrtov in z mladostno energijo srčevali na hodniku poslovne enote za dobavo električne energije Elektro Gorenjske, ko je končeval delo in se že veselil prostega konca tedna.

Po osnovni šoli se je odločil za poklic električarja energetika. Iskrino šolo je končal leta 1991 in se želel kot štipendist zaposliti v Elektro Gorenjski. Ker v tistem času ni bilo zaposlovanja novega kadra, je pripravniško dobo opravil v vzdrževalni službi podjetja Živila Kranj. Bil je čas, ko je bilo težko najti zaposlitev, kot marljiv fant pa je znal poprijeti za vsako priložnostno delo. Ukvarjal se je s krovstvom, telekomunikacijami pri obrtnikih ter z lastnimi elektroinstalacijami. Dobil je redno zaposlitev v Savi Kranj, kot rezalec jeklenega korda pri avtopnevmatikah in kot marljiv in dovteten je hitro napredoval do vodje linije. Iskal je svoji izobrazbi primerno delovno mesto, saj ga je ta poklic veselil. Prvega junija 1996 je prišel v podjetje Elektro Gorenjsko in bil razporejen na delovno mesto elektromonterja v krajevno nadzorništvo Kranj. Okusil je tegobe terenskega dela v težkih zimskih razmerah, ob poškodbah električnih naprav zaradi snega in žledu. Po preteku zaposlitve za določen čas je prešel v takratno službo za prevzem in prodajo električne energije poslovne enote Kranj na delovno mesto monterja v

prodaji električne energije in se ukvarjal z odčitvanjem električnih števec in občasnimi odklopi odjemnih mest. Z reorganizacijo službe in nastankom sektorja komercialne energetike novembra 1998, današnje PE za dobavo električne energije, je dobil, »sebi na kožo pisano delovno mesto« izterjevalca. S svojim pristopom in pojavo je bil uspešen pri delu in priljubljen med sodelavci. Obvladoval je način, kako doseči cilj tudi pri nevhvaležni izterjavi neplačil, včasih tudi neprijetnih strank. S smislom za komunikacijo s strankami je dosegal želene rezultate. Vedno je bil pripravljen priskočiti na pomoč, opraviti dodatno delo. Po naravi je bil pokončen fant, velik in krepak. V svoji notranjosti in po srcu pa nežen in dober. Iz njega je sevala mladostna energija, z obraza se je širil veder nasme, redko otožen. Po naravi je bil optimist, verjel je v življenje. Bil je zgovoren, pozoren in družaben sodelavec. S svojo človeško neposrednostjo in odkritostjo je odkrival svoje pristne, poštene in mladostne hrepeneče načrte, ki ženejo vsakega mladega človeka, da se umiri in si ustvari svojo družino. Rad je odkrival nove kraje, spoznaval zanimivosti, se srečeval z ljudmi. Zahajal v naravo ali pa potoval z »vražjim« motornim strojem. Iskal je srečo in ko je mislil, da jo je našel, se je njegovo življenje v trenutku sobotnega opoldneva kruto in za vedno končalo. Ni dolgo tega - na pragu poletja, ko je s fotoaparatom ujel naše skupne trenutke na izletu in družabnem srečanju. Ko bi lahko ta trenutek priklicali nazaj v življenjski utrip? Žal je to nemogoče, usoda je bila močnejša in preprečila njegovo življenjsko pot ...

DRAGO PAPLER

FRANC CURK, 1922-2001

Z inženirjem Francem Curkom sem se prvič srečal, ko sem sredi sedemdesetih let pripravljala diplomsko nalogo. Po naključju sem prišel v oddelek za delovanje elektroenergetskih sistemov Elektroinštituta Milan Vidmar, ki ga je na svoj značilen način nadvse uspešno vodil inž. Curk. Osebnostno sicer dokaj zaprt je bil za strokovno in drugo pomoč sodelavcem vedno na razpolago. Tako mi je precej olajšal začetne korake na Elektroinštitutu.

Njemu prvi strokovni koraki, ki jih je prav tako začel na takratnem Inštitutu za elektriško gospodarstvo SAZU, zagotovo niso bili podobno olajšani. Kot diplomant Tehniške visoke šole v Ljubljani in z aktivnim znanjem francoskega in nemškega jezika je namreč inštitutski prag prestopil še s pečatom nekdanjega »švabskega soldata« (v nemško vojsko je bil mobiliziran kmalu po opravljeni maturi v Mariboru). Slednje mu je povzročilo nemalo težav že pri priznavanju dotedanje izobrazbe in pri študiju. Vojni čas in povojne težave so tako 8. novembra 1922 rojenemu inž. Curku prinesle visokošolsko diplomsko šolo v 32. letu njegovega življenja. Prvo plačo asistenta v 14. plačilnem razredu v višini 8.300 dinarjev je na Inštitutu prejel za opravljeno delo maja 1954.

Inž. Curk je s svojim delom zapustil zelo globoke sledi v slovenski elektrotehnični stroki. Znanje tujih jezikov mu je odprlo pot do širokega obsega tuje strokovne literature, na Elektroinštitutu pa je pridobil izkušnje še s pionirskim delom na omrežnem analizatorju. Analizator je takrat pomenil edino modelno

orodje za omrežne analize, ki ga danes nadomeščajo zelo široko uporabljani različni računalniški simulacijski programi. Zanimivo je, da se je razvoj novih računalniških orodij za omrežne analize na Elektroinštitutu začel prav na oddelku, ki ga je vodil inž. Curk. V tem se kaže veličina inženirja, ki se kljub ogromni količini vložene dela v omrežni analizator ni oklepal takrat preživelih orodij in metod. Rezultati njegovega dela so vtakani v slovenskem elektroenergetskem sistemu. Svojim kolegom je, kot strokovnjak na področjih vplivov elektroenergetskih naprav na okolje, ozemljevanja sistemov in naprav, kratkostičnih analiz in obratovanja elektroenergetskih omrežij, zapustil bogato dediščino.

Na svetovnem spletu krožijo misli Dalaj Lame za novo tisočletje, od katerih ena pravi, da se s posredovanjem svojega znanja drugim doseže nesmrtnost. Inž. Curk je tako deloval že v minulem stoletju, saj so se od njega učile številne generacije študentov in sodelavcev na Elektroinštitutu, kjer je aktivno deloval prav do konca svojega življenja. S svojo sistematičnostjo je iz jasne fizikalne predstave znal izluščiti bistvo problema, kar je vodilo do učinkovitih in hitrih rešitev. Predvsem pa si je bil vedno pripravljen vzeti čas za nas sodelavce, ki smo k njemu prihajali po strokovne nasvete. Običajno je zastavljeno problematiko takoj kratko in jasno razložil, ali pa je v hipu iz svojega skrbno urejenega arhiva potegnil primerno knjigo, standard, predpis, kjer se je našla ustrezna rešitev problema. Ob njegovem »mehkem vodenju« oddelka smo sodelavci njegovo mimogrede izrečeno vprašanje o dokončanju neke zadane naloge razumeli kot alarm najvišje stopnje. Takoj smo se temeljito vzeli v roke in po najboljših močeh izpolnili zadane naloge.

Za svoj prispevek elektroenergetiki je dobil številna priznanja, med drugim plaketo Nikole Tesle in Vidmarjevo plaketo, leta 2001 še priznanje SLOKOCIGRE. S svojim značilnim delovanjem v ozadju, saj znanja praktično nikoli ni podajal na velikih javnih nastopih, je vsa ta priznanja po svoje komentiral. Znal je reči, da ne ve, čemu mu jih podeljujejo, saj bi bilo veliko boljše, če bi jih podelili mlajšim in ambicioznim strokovnjakom ter jim tako pomagali pri graditvi kariere.

Nazadnje sem z inž. Curkom strokovno sodeloval lani poleti pri izdelavi naloge v zvezi z analizo razmer v TE-TOL po predvideni ozemljitvi 110-kV zvezdišča transformatorja. Dobro se spominjam pogovora z njim v njegovi delovni sobi. Na delovni mizi so čakali pripravljene vedno skrbno ošiljeni navadni svinčniki. Še pred dogovorjenim rokom sem potem od njega prejel prav s temi svinčniki čitljivo napisano jedrnatno besedilo z vsemi tabelami izračuna. Mar ni, v nasprotju s pogostim zavajanjem velike hiše ali avtomobila, občudovanja in zavidanja vredna takšna polna delovna kondicija, v tej starosti in vse do konca življenja?

Inž. Curk ni bil zgolj velik inženir, saj je, navkljub verjetno mnogim lastnim težavam, predvsem vedno bil Človek s simbolnim pomenom velike začetnice.

DR. PAVEL OMAHEN

KO PEČE zgaga

Neprijeten občutek, ko peče zgaga, pozna skoraj vsakdo. V tem primeru po navadi posežemo po zdravilih iz domače lekarne, toda takšno zdravljenje je primerno le, če se tovrstne težave pojavijo dokaj redko. Tisti, ki pa začutijo pekočo bolečino v trebuhu pogosto in jim samozdravljenje ne pomaga, morajo po pomoč k zdravniku, ki bo ugotovil vzroke težav.

Zgaga je tipičen in zelo neprijeten znak tako imenovanega gastroezofagalnega refleksa. Pekoče bolečine se začnejo, ko zapiralni sistem med želodcem in požiralnikom ne deluje dobro, zato se želodčna kislina vrača v požiralnik. Najpogostejši vzrok težav z zgago je ohlapnost mišice zapiralke, redkeje pa se pojavijo zaradi povišanega pritiska v trebušni votlini, ki je, denimo, običajen pri nosečnicah. Kot že rečeno, so pekoče bolečine v trebušni votlini in požiralniku znane večini ljudem, zato se po navadi pozdravimo kar sami z zdravili, ki jih lahko kupimo v lekarni.

KAKO UBLAŽITI BOLEČINE?

Zelo učinkovito zdravilo, ko peče zgaga, so tako imenovani antacidi, ki imajo sposobnost, da nevtralizirajo in vežejo želodčno kislino ter tako običajno hitro ublažijo želodčne težave. Najučinkovitejše učinkovine so po navadi aluminijev magnezijev silikat, aluminijev natrijev karbonat in hidrotalcit. Slaba stran antacidov pa je, da je njihovo delovanje kratkotrajno, zato jih moramo – če seveda bolečine prej ne ponehajo – jemati večkrat na dan, običajno od ene do treh ur po jedi ali pred spanjem. Ta sredstva nimajo hujših stranskih učinkov, zato jih lahko jemljejo tudi otroci in nosečnice, težave se lahko pojavijo le, če jih vzamemo skupaj z

ko že govorimo o zdravljenju z zdravili, naj opozorimo, kako jih je treba jemati. To je še posebej pomembno pri zdravilih za želodčne težave, ki jih je treba v nasprotju z večino drugih vzeti na prazen želodec, kar pomeni eno uro pred jedjo ali dve do tri ure po obroku. Pri tem je treba opozoriti, da hrana niso le trdne sestavine jedi, ampak sem štejejo v tem primeru tudi sladki kalorični napitki, kot so sadni sokovi, kava, pravi čaj, alkoholne pijače, mineralna voda, kokakola in mleko. Zlasti slednje je pri težavah z zgago zelo nepriporočljivo, saj spodbuja izločanje želodčne kisline.

drugimi zdravili, saj vplivajo na njihovo resorpcijo. V tem primeru se je treba pred zaužitjem teh lajšalnih sredstev posvetovati z zdravnikom.

Znano zdravilo pri zdravljenju zgage je tudi ranitidin ali ranital, ki zavira izločanje želodčne kisline in deluje dlje časa kot antacidi – približno 12 ur. Prav zato je primernejši, ko se bolečine pojavijo zvečer, saj deluje vso noč in omogoča miren spanec.

Poleg omenjenih sredstev obstaja še cela vrsta drugih zdravil, ki lajšajo želodčne težave, med drugim tudi zgago. Vseeno pa kaže opozoriti, da je treba v primeru, če bolečine ne ponehajo po dveh tednih, poiskati zdravniško pomoč, saj se lahko za navidez manjšimi zdravstvenimi težavami skrivajo tudi težja obolenja.

PAZITI JE TREBA NA PREHRANO

Kot večino drugih zdravstvenih neprijetnosti, se da tudi težave z zgago preprečiti. Če se pekoče bolečine pogosto pojavijo ponoči, jih lahko omilimo oziroma preprečimo z višjim vzglavjem, sicer pa se je priporočljivo izogibati dvigovanju težkih bremen in tesnim oblačilom. Tudi prevelika telesna teža je lahko eden izmed oteževalnih okoliščin pri tovrstnih zdravstvenih težavah. Vsekakor pa je najbolj pomembna prehrana. Za ljudi, ki pogosto trpijo za zgago, je bolje, da pojedjo več manjših obrokov, kot pa velike. Priporočljivo je, da si privoščijo pet obrokov v enem dnevu in se odrečejo pozni večerji. Med zadnjim prigrizkom in nočnim počitkom naj mineta vsaj dve uri.

Neprijetno pekočo bolečino po navadi najlažje premagamo z zdravili, ki jih dobimo v lekarnah, saj učinkujejo dokaj hitro. Sicer pa tudi tukaj velja, da je bolje preprečevati kot zdraviti. Pri tem so kot pri večini želodčnih težav najpomembnejše pravilne prehranjevalne navade.

SIMONA BANDUR

Povzeto po
<http://www.lekarna-lj.si/okvir.htm>

V SVETU ROKAVOV

Nekateri predeli naših gora, ki so bili do nedavnega rezervirani le za alpiniste, postajajo v zadnjih letih vse bolj atraktivni tudi za tiste, ki to niso. Rokavi sodijo v to skupino vrhov. Pristopnanje veljajo za zelo zahtevne, ne glede na to pa se obisk iz leta v leto večja.

Rokavi so trije. Visoki (2.646 m) je del grebena Oltar–Škrlatica, ki povezuje Martuljkovo skupino s skupino Škrlatice. Ta greben je eden najbolj nazobčanih v Julijcih, ki pa je v domeni alpinistov. Srednji (2.589 m) in Spodnji (2.500 m) Rokav sta vrhova stranskega grebena, ki poteka z Visokega proti jugu v smeri doline Vrat.

Visoki Rokav kraljuje nad tremi idiličnimi visokogorskimi krnicami, na zahodu Veliko Dnino, na vzhodu Na Jezerih in na jugozahodu V kotlu. Slednja ločuje Škrlatico in Rokave. Čeprav sodijo Rokavi v skupino Škrlatice, imajo mnogo značilnosti martuljskih gora, za katere velja, da na vse strani prepadajo z globokimi stenami, ki se končajo šele v nižjih krnicah, da ostre grebene in nazobčane stolpe prekinjajo globoke škrbine, ta svet pa je znan tudi po množici zanimivih skalnih skulptur in žal tudi po izredni krušljivosti. Najgloblja škrbina je Rokavska (višina približno 2.450 m) med Visokim in Srednjim Rokavom, ki se proti krnici Na Jezerih spušča s strmim snežnim ozebnikom.

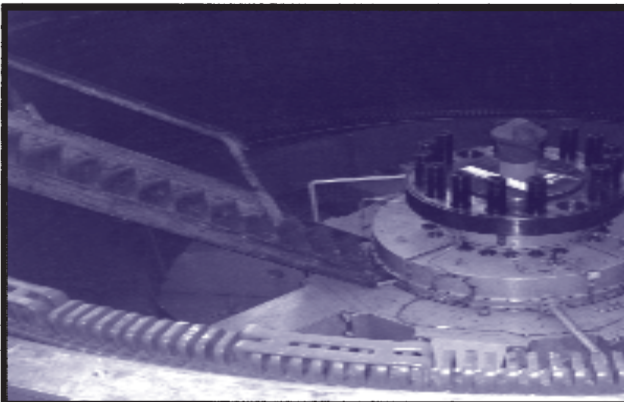
Kaj nam pišejo o Rokavih poznavalci? Stanko Klinar v svoji izvrstni knjigi Sto slovenskih vrhov: »Rokavi so sinonim za poezijo v kamnu. To ni samo najvišji brezpotni svet v Julijskih Alpah, sistem prepadnih grebenov in grap, ozaljšan z roglji in stolpi, z izjemno ostro, nasršeno in krušljivo skalo, marveč je to kraljestvo neekstremnih uživalskih plezalcev, od markacij in vsakršnih poti docela neomadeževano svetišče, v katerem se vsak, kdor je vanj pripuščen, počuti kot izbranec, kot nagrajenec bogov.« Avtorja plezalnega vodnika Slovenske

stene Tine Mihelič in Rudi Zaman pa pišeta: »Ne domišljaj si, da poznaš Julijce, če še nisi bil na Rokavu!« Rokavi sodijo med prestižne in najtežje dostopne vrhove Julijskih Alp. Glede na visoke višine (Visoki Rokav je četrta, Srednji pa deseta najvišja slovenska gora) in nizko izhodišče moramo biti za vzpon dobro telesno pripravljene. Zaradi ugodnejšega poteka ture je priporočljivo spanje v enem od bivakov. Na voljo imamo dva: Bivak II Na Jezerih in Bivak IV Na Ruševju. Prvega dosežemo s Poldovega rovta v dolini Vrata po neoznačeni poti skozi grapo tako imenovanega Rdečega potoka, drugega pa po markirani poti za Škrlatico prav tako iz Vrat. Običajno se na Visoki in Srednji Rokav vzpnemo skozi snežni ozebnik iz krnice Na Jezerih (opisano v Severnih pristopih na Julijske Alpe - Tine Mihelič, Sidarta). Na Spodnji Rokav se po navadi odpravimo iz Kotla, ki ga dokaj enostavno dosežemo s poti proti Škrlatici. Iz te strani pa se lahko vzpnemo tudi na druga dva Rokava (opisano v Manj znanih poteh, Sidarta). Natančnejši opisov ne bomo navajali, saj si jih lahko preberemo oziroma skopiramo iz navedenih vodnikov. Navajamo pa nekaj tehničnih podatkov: vzpon na Visoki Rokav velja za plezalni vzpon III. (najtežje mesto)/I.-II. (težavnost cele smeri) težavnostne stopnje (višina stene je 250 m), na Srednji in Spodnji pa I.-II. (200 m). Kaj pomenijo te številke, bomo morda zapisali kdaj naslednjič. Kot smo že napisali, je skala ostra in krušljiva, izpostavljenost pa na več mestih precejšnja. Vzpon skozi strmi ozebnik (tudi 400 naklona) je najprimernejši v zgodnjem poletju, obvezna oprema sta cepin in dereze, potrebujemo tudi plezalno opremo (pas, čelada, idr.), saj je varovanje priporočljivo. Orientacija, posebno v vršnem delu Visokega Rokava, je zelo zahtevna. Vršni vzpon je nevaren zaradi strele. Tura je primerna za izkušene gornike, še najbolj varno pa je spremstvo vodnika – alpinista.

Rokavi so plezalna poslastica Julijskih Alp in bodo v zakladnico naših gorskih poti dodali izjemen cilj. Ker pa so ture na opisane vrhove težavne, so alpinistična znanja potrebna. Šele takrat nam bodo Rokavi dali tisto, kar od njih tudi pričakujemo.

Foto Vladimir Habjan

NAS STIK	ZORAN THALER RASTLINA ZA MOLKE	▽	▽	RENIJ	VRV ZA STARELO (KONEC JOZETA)	IGRALKA SAVINA (SREDINA DIJAKA)	SESANJE					
FR. PISEC (ANDRE DRUŽINSKI KROG)												
SISTEM VODOV ZA PRENOS EL. ENERGIJE												
SL. EKONOMIST (LOJZE)				VZHOD (ANGL.) DEL TENISKE IGRE				▽	DREVO Z OLIVAMI	STRAST, POZELENJE	MESTO OB IZLIVU MIRNE V SAVO	risba KIH
MESTO V NOTRANJI DALMACIJI					VRSTA HRASTA	ZENSKA OBLIKA IMENA ALES	AMERIŠKA PEVKA (DIANA)					NAPAD, ATAKA
DEL KMEČKEGA VOZA							AM. KOMIK (WOODY) AM. IGRAL. (LINDA)					
VOLT-AMPER			VITAMIN. RASTLINE PREBIV. ARMENIJE									
ADAM IN ...				REVSKANJE LINČANJE						NACE SIMONČIČ SLAVIST NAHTIGAL		
NARAVO-SLOVEČ LINNE					SLOVAŠKI UČENJAK KRAJ OB SAVINJI							
avtor VINKO KORENT	KRCMA, GOSTILNA	MESTO V S. ITALIJI ZOLAJEV ROMAN							PESNIK SOPOV BIVALIŠČE UMRLJIH			
POSLEDICA GORENJA						SRNI SAMEC PRISTAŠ REALIZMA						
KRAJ PRI KRANJU							RDEČ POLJSKI PLEVEL BROM				SL. KANT-AVTOR (ADI)	AZIJSKA DRŽAVA, NEKDANJ SIAM
TRČENJE					DUSEVNA NERAZVITOST							
JAP. NABIRALKA MORSKIH BISEROV				ZGOR. DEL STOPALA JAP. RIŽ. ZGANJE				NARODNI HEROJ STANE SEMIČ		MERI AVSENAK AV. SKLAD. (ALBAN)		
RAFKO IRGOLIČ			VAŽNA ZACIMBA ZNAK DRŽAVE				ODBITJE SLOVEN. TISKOVNA AGENCIJA					
TUJE Ž. IME (Z ISTIH ČRK KOT GINA)					NIZOZEM. SLIKAR (JOSEF) ORANJE							
VELIKA SVETLOST, BLESK								ZADNJA ZABJA OKONČINA				
KANAD. PROVINCA (SRED. ED-MONTON)								ODRSKO DELO, DRAMA				

Mož: »A si za enega ta hitrega?«
Žena: »A lahko sploh izbiram?«

Zakaj gre samo deset odstotkov vseh žensk v raj?
Če bi jih šlo več, to ne bi bil več raj, ampak pekel.

Se hvalita Nemeč in Italijan.
Pa pravi Nemeč: »Mi smo kar se tehnike tiče najboljši na svetu. Če ne verjameš, mi daj pločevinasto škatlo in kot bi mignil ti bom iz nje naredil ladjo.«
»To ni nič,« pravi Italijan.
»Ti meni posodi tvojo sestro, pa ti bom jaz iz nje naredil celo posadko.«

Mož in žena se sprehajata po znameniti pariški ulici, kjer se kar tare draguljarn.
»Dragi, a bi želel, da bi ti bila zvesta kot pes?«
»Seveda draga, kako lahko sploh kaj takega vprašaš.«
»Potem pa mi kupi ogrlico.«

Sodnik vpraša obtoženca:
»Ali ste poročeni?«
»Nisem in tudi nikoli ne bom.«
»Res škoda, tako pameten človek, pa krade.«

NAJVEČ SREČE IMELI NA PTUJU

Pravilna rešitev poletne nagradne križanke je :
DV, OST, NAČRTOVALEC, PERPETUM MOBILE, UNIONIST, ETILEN, SCALA, TAINE, AKT, TISK, NV, CIK, TI, JP, EOLIT, BORG, EALING, IKE, ASIR, TLAKAR, NAVRTINA, UMOTVOR, IHRAM, ALBUM, VARL, PUNT, SIJAJ SIJAJ SONČECE, GA, LAK, IRTIŠ, IRA, TOMBA.

Glavna nagrada v višini petnajst tisoč tolarjev gre tokrat k **Mariji Peklari** na Ptuj, deset tisoč tolarjev bo prejel **Tone Slapnik** iz Kamnika, osem tisoč pa **Marija Rus** iz Golnika. **Anka Garlatti** iz Nove Gorice in **Janez Tomc** iz Domžal pa prejmeta Elesovi tolažilni nagradi. Vsem izžrebancem iskreno čestitamo, vsem drugim pa želimo več sreče prihodnjic.